

Torsdagen den
27 mars 1980

Torsdagen den 27 mars

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

§ 2 Utökning av antalet suppleanter i utbildningsutskottet

ANDRE VICE TALMANNEN:

Enligt till kammaren inkommet protokollsutdrag har valberedningen föreslagit att antalet suppleanter i utbildningsutskottet, som f. n. är 15, skall utökas till 16.

Jag hemställer att antalet suppleanter i utbildningsutskottet bestämmes till 16.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 3 Meddelande om fyllnadsval

ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att fyllnadsval till utbildningsutskottet kommer att ske vid morgondagens sammanträde.

§ 4 Om den av Telub AB anordnade tekniska utbildningen för libyer

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER erhöll ordet för att besvara *Olle Wästbergs* i Stockholm (fp) den 19 mars anmälda fråga, 1979/80:390, och anförde:

Herr talman! *Olle Wästberg* i Stockholm har frågat om publiceringen av nya uppgifter beträffande karaktären av den utbildning som *Telub* i Växjö ger de 100 libyer som nu anlant till Sverige föranleder regeringen att vidta någon åtgärd.

Jag förmodar att vad *Olle Wästberg* refererar till är de uppgifter som publicerades i *Expressen* den 18 mars. Enligt dessa skulle utbildningen vara av militär natur och kursplanen delas upp i tre linjer: en för armén, en för flottan och en för flygvapnet. Bland ämnena fanns stridsrobotteknik och atomfysik.

Dessa tidningsuppgifter stämde inte med vad jag tidigare inhämtat. Av den

---

Utökning av antalet suppleanter i utbildningsutskottet

Meddelande om fyllnadsval

Om den av Telub AB anordnade tekniska utbildningen för libyer

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Om den av Telub
AB anordnade
tekniska utbild-
ningen för libyer*

anledningen tog jag kontakt med Telub. Det visade sig att uppgifterna härrörde från ett separat projekt som aktualiserades av libyerna förra hösten – alltså ett halvår efter att det nu löpande kontraktet undertecknats. Denna nya förfrågan från Libyen har inte bearbetats vidare av Telub. Detta förklarade jag också i en intervju som publicerades i Expressen den 19 mars.

Den nu påbörjade utbildningen har alltså inget samband med det berörda utkastet. Undervisningsschemat innehåller inte några ämnen rörande militärteknik eller militär utrustning. Jag finner därför ingen anledning att ändra det ståndpunktstagande som jag redovisade vid vårt tidigare meningsutbyte i denna fråga i slutet av januari. Några åtgärder från regeringens sida är alltså inte aktuella.

OLIE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Min fråga är – som statsrådet uppfattat – föranledd av att Expressen kunnat publicera försättsblad för Telubkurser direkt avsedda för den libyska flottan, det libyska flyget och det libyska luftvärnet. För säkerhets skull har dessa papper – som framställts av och tryckts hos Telub – illustrerats med en svensk torpedbåt och en Viggen bestyckad med två luftvärnsrobotar.

Herr talman! Telubledningen har gång på gång försäkrat att den inte utbildar militärer, att den inte säljer militär utbildning. Dessa handlingar förstärker inte trovärdigheten hos Telubledningen.

Staffan Burenstam Linder säger nu att detta projekt aktualiserats genom en förfrågan från Libyen men att denna förfrågan inte har "bearbetats vidare av Telub". Men detta är ju en bearbetning. Och jag har svårt att föreställa mig att man trycker upp ett försättsblad där utbildningen specificeras raketteknologi och atomfysik tillhör ämnena – utan att det finns ett mer utförligt bakgrundsmaterial.

Är det kanske i själva verket så, att den kurs som nu pågår för hundra libyer i Växjö är en grundkurs för den renodlat militära utbildning som Telub senare förberedde? På frågan om Växjökursen leder fram till en militär utbildning svarade Telubchefen: "Inte hos oss."

Kunskaperna om Libyen som regim är utbredda. Landet är en brutal militärdiktatur. Det stödjer fler terroristorganisationer än något annat land. Libyens ledare Kadafi använder rent antisemitiska tongångar när han hotar Israel med utplåning.

Men Telubchefen menade så sent som i december förra året att Libyen är en demokrati. Med en chef med den uppfattningen är det kanske inte så konstigt att anställda på Telub får för sig att man kan projektera militär utbildning åt Libyen.

Herr talman! Jag har faktiskt några frågor att ställa till Staffan Burenstam Linder.

Om den utbildning som nu bedrivs nere hos Telub för de 100 libyerna är så civil och så oskyldig, varför offentliggörs då inte kursplanen? Den enda skriftliga dokumentation som kommit ut från Telub – det är den jag har här i

min hand.

Om det nu är så att de 100 libyer som just börjat sin utbildning hos Telub inte är militärer, varför hålls de isolerade? Varför får de inte träffa massmedia?

Till sist: Telub har uppenbart i samarbete med Libyen förberett en rent militär utbildning, man har tryckt prospekt eller offertmaterial för utbildning av libysk militär. Anser statsrådet att en företagsledning som offererar en sådan utbildning bör fortsätta att leda ett statligt företag?

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Vad jag har fastslagit i mitt svar är att denna utbildning är en civil utbildning, och den är att jämföra ungefär med den utbildning som ges vid svenska gymnasieingenjörsskolor. Det är det som vi till sist har att rätta oss efter.

Jag och mina medarbetare har haft tillfälle att se den kursplan som finns. Jag tror också att den har förevisats för pressmän på den presskonferens som Telub ordnat. Att man inte så att säga ställer den till förfogande för vem som helst har att göra med att man inom Telub – med rätt eller orätt; det kan jag inte bedöma – anser att detta kurspaket som man lagt ned arbete på är av kommersiellt värde, och man vill förhindra att konkurrenter lätt får tillgång till det.

För den skull skall ju inte Olle Wästberg sväva i okunnighet om att det förvisso skulle vara mycket enkelt för libyerna att på många andra håll ordna en utbildning av den typ som nu är aktuell. Låt mig påminna om att enligt de uppgifter vi har så befinner sig 4 000 libyer som studenter på olika håll i Västeuropa. Enligt samma uppgifter befinner sig ungefär 3 000 libyer i USA för studier. Hur många libyer som befinner sig i andra länder därutöver för studier har jag däremot inte riktigt klart för mig.

Herr Wästberg upprepar sina olika påpekanden om det politiska systemet i Libyen. Jag vill på nytt understryka att Sverige bedriver handel med många olika länder, oavsett vilka politiska system som där råder. Skulle vi inte göra det skulle svensk neutralitetspolitik mycket snart komma att komprometteras. De olika internationella handelspolitiska avtal vi har innebär också att vi inte uppställer några restriktioner av den typen i vår utrikeshandel. Detta bryter inte mot de regler som gäller för krigsmaterielexport, det har jag understrukit flera gånger.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag är anhängare av att vi skall bedriva handel med så gott som alla typer av regimer. Men jag menar att vi i Sverige inte skall ge en utbildning som kan användas av den libyska militären, av militären i ett land som är känt för att stödja terroristorganisationer.

Hur är det med de 100 eleverna som för några veckor sedan i takt marscherade in på förläggningen i Växjö? Telubchefen vill inte dementera att eleverna har militär anknytning. Han vill inte kommentera frågan om de är rekryterade av militären. Det enda Telub gör är att ge extra bidrag till

Nr 111

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Om den av Telub
AB anordnade
tekniska utbild-
ningen för libyer*

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Om den av Telub
AB anordnade
tekniska utbild-
ningen för libyer*

Växjö's skytteklubbar, så att eleverna skall kunna få utöva sitt stora fritidsintresse – skjutning med pistol och gevär.

När det gäller att lämna ut kursplanen sade Staffan Burenstam Linder när vi tidigare, den 22 januari i år, diskuterade Telub, att inget av den utrustning som används i utbildningen är sekretessbelagd. Om det är så, då bör väl ändå inga hinder föreligga för offentlighet och då bör man väl lämna ut kursplanen – om man verkligen vill undanröja misstankar.

Ledningen för Telub i Växjö har nu på kort tid slutit kontrakt med Libyen om utbildning av 100 ungdomar, sålt ett fjärrstyrningssystem inkluderande sex radarstationer för större plastbåtar som kan komma att användas för terroristaktioner mot Israel, visat sig förhandla med Libyen om att framställa materiel för avancerad militär utbildning för olika vapenslag och hotat sätta in polis för att få reda på vem som givit allmänheten tillgång till de här uppgifterna.

Telub är ju ett statligt företag, och regeringen har det yttersta ägaransvaret. Det är dags att regeringen börjar utöva det.

Jag ställde några frågor till Staffan Burenstam Linder. Bl. a. frågade jag om statsrådet anser att en företagsledning som offererar en rent militär utbildning till Libyen bör fortsätta att leda ett statligt företag. Staffan Burenstam Linder svarade inte på den frågan.

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Det är alltid enklare att stå i en talarstol, Olle Wästberg, än att leva i verkligheten. Verkligheten i det här fallet är att det såvitt jag begriper inte finns någon utbildning över huvud taget som inte kan användas i militära sammanhang. Exempelvis en utbildning till läkare kan uppenbarligen användas i militära sammanhang, och även utbildning till präst kan såvitt jag förstår göra det. Det är enkelt att som herr Wästberg gör säga att vi inte skall ge någon utbildning som kan användas i militära sammanhang, men jag vill påstå att en sådan regel inte är möjlig att tillämpa i verkligheten.

Låt mig också på nytt påminna om att ett stort antal libyska studenter befinner sig på alla möjliga olika universitet världen över, och de inhämtar säkert sådana kunskaper som Olle Wästberg utifrån sin uppfattning om Libyen inte anser att de borde inhämta.

Jag tycker dessutom att Olle Wästberg är något insinuant på ett sätt som är onödigt och som inte gagnar sakfrågan. Jag tänker på talet om Växjö skytteklubbar. Sanningen är ju att man – för att få de här studenterna, som skall vistas här i Sverige under några år, att inte alldeles falla ihop av psykiska skäl när de är så långt borta från sitt hemland – har anvisat dem en lång rad av fritidsaktiviteter. Det finns en simhall, och det finns bordtennisanläggningar. Och skulle det vara så att någon av dem också vill ägna sig åt pistolskytte, så vill jag påminna om att det faktiskt också finns bra många svenskar som gör det utan att de behöver betecknas som terrorister.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Om det nu är så att det rör sig om helt vanliga ungdomar som genomgår en teknisk utbildning, då vore det ju rimligt att man lämnade ut kursplanen för att undanröja alla tvivel. Det vore också rimligt att massmedia och andra fick träffa dessa 100 libyska ungdomar och själva fråga dem om de är uttagna av militären och har en militär bakgrund. Det enda som nu sker är att Telubchefen säger att han ingenting vet om den saken.

Det är vidare så att statsrådet nu säger att inte heller de nya uppgifterna, som ju i hög grad undergrävt Telubledningens trovärdighet, leder till en omprövning av den här frågan. Staffan Burenstam Linders företrädare, Hadar Cars, sade i februari 1979 till Telubchefen att utbildningen enligt hans mening borde stoppas. Han sade också: "Som jag minns det var det ingen som helst tvekan om att det var en militär utbildning." – Som bekant delas den uppfattningen av en rad andra personer som haft tillfälle att sätta sig in i den här frågan, t. ex. Eric Krönmark och Karin Söder.

Jag vill till sist säga att jag ännu inte fått svar på frågan, om statsrådet anser att en företagsledning som offererar en rent militär utbildning till Libyen bör fortsätta att leda ett statligt företag.

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Telubledningen har inte offererat någon militär utbildning. Det har kommit en förfrågan, men sedan den behandlats har man funnit att man inte skall arbeta vidare med detta på grund av att det skulle strida mot olika hänsyn som bör beaktas. Det är så det ligger till. Telubledningen har alltså inte offererat någon utbildning av det slag som herr Wästberg talar om.

Vad sedan beträffar frågan om själva företagsledningen vill jag understryka att Telub är ett statligt företag och att det ligger under industridepartementets domvärjo. Jag vill inte uttala mig i den frågan, utan herr Wästberg får fråga herr Åsling om vad han tycker på den punkten. Jag vill bara understryka att man bör ha en viss förståelse för att företagsledningar inte är bäst på PR-verksamhet, liksom politiker faktiskt inte är de allra bästa på att sköta företag. Bakom den formuleringen kan det finnas en viss kritik från min sida av att Telubledningen inte har varit mera öppen och mera förstående för t. ex. pressens arbetsvillkor, varför det säkert har skapats en del extra problem som inte borde ha funnits.

Vad sedan, herr talman, gäller den förutvarande handelsministern Hadar Cars uttalande vill jag säga att jag faktiskt tvivlar på att Hadar Cars i februari förra året uttryckte åsikten att den här utbildningen egentligen borde ha stoppats. Hadar Cars var ju då handelsminister och alltså ledamot av regeringen. Men tycker regeringen annorlunda får den faktiskt lov att ingripa och inte komma och kritisera andra i efterhand. Det var ju under Hadar Cars tid, i mars förra året, som detta avtal skrevs under. Att efteråt komma och kritisera mig eller den nuvarande regeringen för att detta avtal skrevs under förefaller så bakvänt, herr talman, att jag inte tror att Hadar Cars har gjort detta uttalande.

Nr 111

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Om den av Telub
AB anordnade
tekniska utbild-
ningen för libyer*

Torsdagen den
27 mars 1980

*Om den av Telub
AB anordnade
tekniska utbild-
ningen för libyer*

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag tycker naturligtvis att folkpartiregeringen borde ha stoppat Telubaffären, liksom att den förra regeringen, i vilken Staffan Burenstam Linder satt, borde ha gjort det. Tidigare passivitet är ju inget försvar för fortsatt handlingsförlamning, särskilt som mer och mer kommer fram om Telubaffären. Det är inte bara så, som Staffan Burenstam Linder säger, att man har skapat litet extra problem när det gäller relationerna till pressen, därför att man är dålig på PR nere i Växjö. Man har ju systematiskt vilselett pressen. Man förnekar de uppgifter som kommer fram, tills det läggs fram bevis.

Staffan Burenstam Linder säger att det inte föreligger någon offert från Telub. Man har inte bearbetat den förfrågan som kommit från Libyen om en ren militärbildning, heter det. Men det beror ju på vad man menar med bearbetning. Här har jag försättsblad till en kurs, ett försättsblad där man suttit och ritat in Viggen, luftvärnsrobotar och Spicatorpedbåtar. Man har tagit upp område för område – atomfysik, raketeknologi och annat. Detta är ju en bearbetning som gjorts vid Telub. Det är ju tryckt där. Naturligtvis hade man ett material i bakgrunden.

Jag tycker att den fråga som jag ställde, om det är rimligt att en ledning i ett statligt företag som upprättar ett sådant material skall få fortsätta, är högst befogad. Regeringen har här ett kollektivt ägaransvar.

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Det är ju alldeles omöjligt att diskutera med herr Wästberg i Stockholm. Han säger att han har ett försättsblad och att det antagligen finns mer material. Det är möjligt, men det finns ingen offert, herr Wästberg, och det är väl då ingen idé att kliva upp i talarstolen och säga att man bör avsätta företagsledningen, därför att den har offererat detta. Det har ju understruktits att det inte finns några offerter av det ifrågakvarande slaget.

Frågan gäller ändå utbildningen av de 100 libyerna här i landet. Det är ju om det som herr Wästberg har ställt frågan om omprövning. Av den kursplan som vi har haft tillfälle att studera framgår det att studierna är jämförbara med dem som bedrivs vid svensk gymnasieingenjörsutbildning. Det är alltså på *den* punkten som jag har sagt att det inte finns någon anledning att stoppa det hela. Jag upprepar att det finns ett mycket stort antal libyer vid olika universitet runtom i världen. Det är min förhoppning att utbildningen skall kunna bidra till bättre levnadsvillkor i de olika länderna, vilket i sin tur kan utgöra en grund för ett mera upplyst betraktelsesätt. När man bedriver ekonomiskt utvecklingsarbete, ger bidrag till utbildning m. m., hoppas man ju att detta, så länge utbildningen är civil, skall kunna vara ett led i arbetet på att få en bättre värld.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Att ett stärkande av Libyen – ett land som enligt Telubs egen styrelseordförande Eric Malmberg är en ren militärdiktatur och har en stor del av sin verksamhet lagd under militär styrning – skulle vara en insats för att

få en bättre värld tror jag är en uppfattning som handelsministern är relativt ensam om. Libyen är inte vilket u-land som helst. Libyen har bevisat och ständigt deklarerat sina krigiska avsikter.

Som Staffan Burenstam Linder säger är huvudfrågan om den utbildning som nu bedrivs nere i Växjö är militär eller inte. Men låt då andra än departementet studera kursplanerna, så kan vi få rätsida på det problemet! Låt utomstående få träffa de libyska eleverna och själva fråga dem om de är uttagna av militären eller inte! Det är de frågorna som är relevanta. Varför hålls de isolerade? Varför får ingen annan se kursplanen? – Mot den bakgrunden är det också motiverat att kräva att staten tar sitt ägaransvar i förhållande till företagsledningen i Växjö, eftersom man där uppenbarligen gör försättsblad, gör skisser på en ren militärutbildning. Och gör man det, då projekterar man en sådan utbildning.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 5 Meddelande om interpellationssvar

1979/80:165 om en utredning rörande vissa industriutsläpp i Stenungsund

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag vill meddela att jag på grund av resa utomlands inte inom föreskriven tid kan besvara interpellationen 1979/80:165 av Evert Svensson rörande vissa industriutsläpp i Stenungsund. Efter överenskommelse med interpellanten kommer den att besvaras den 28 april 1980.

§ 6 Om åtgärder för att garantera god kvalitet på paketerad köttfärs

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN erhöll ordet för att besvara Gabriel Romanus (fp) den 20 mars anmälda fråga, 1979/80:395, och anförde:

Herr talman! Gabriel Romanus har frågat mig vad jag tänker göra för att konsumenterna skall kunna lita på att den köttfärs de köper är godtagbar.

Enligt livsmedelslagstiftningen skall det ske en kontroll av den köttfärs som säljs i butikerna. Detta är en regelbundet återkommande arbetsuppgift för hälsovårdsnämnderna i kommunerna. Utöver den bakteriologiska kontrollen svarar hälsovårdsnämnderna även för kontroll av råvarans kvalitet, rengöring av köttkvarnar, m. m.

Enligt vad jag erfarit förbereder den centrala tillsynsmyndigheten – statens livsmedelsverk – sedan en tid ett meddelande till hälsovårdsnämnderna och branschen om hantering och märkning av malda köttprodukter. Bakgrunden till denna åtgärd är de uppgifter om köttfärsens bakteriologiska kvalitet som

Nr 111

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Meddelande om
interpellationssvar*

*Om åtgärder för
att garantera god
kvalitet på pake-
terad köttfärs*

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Om åtgärder för
att garantera god
kvalitet på pake-
terad köttfärs*

livsmedelsverket fått från hälsovårdsnämnderna. Dessa uppgifter har redan sammanställts inom verket. I meddelandet kommer livsmedelsverket att framhålla bl. a. betydelsen av att råvarans kvalitet är god, att köttfärs bör försäljas så nymalen som möjligt och att varan i regel bör märkas med sista förbrukningstidpunkt inom 24 timmar räknat från malningstillfället. Verket avser vidare att kalla branschföreträdare till ett möte för genomgång av olika åtgärder för att förbättra den hygieniska kvaliteten på paketerad köttfärs. De nu angivna åtgärderna bör kunna medföra att kvaliteten på förpackad köttfärs förbättras och att konsumenternas berättigade krav på fullgod vara tillgodoses.

GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Vi vet alla att köttfärs är en mycket känslig vara. Därför är det viktigt att kontrollen fungerar. De flesta konsumenter är ganska maktlösa när de står i butiken och tittar på ett paket färdigförpackad köttfärs. Det är just på sådana områden som myndigheterna har en viktig uppgift i konsumentpolitiken. Myndigheterna skall inte tala om för folk vad de skall köpa. Däremot skall myndigheterna se till att konsumenterna får bra information, att de varor som de köper svarar mot informationen, och när det gäller livsmedel givetvis också att varorna är godtagbara. Detta är just ett skolexempel på att vi som konsumenter är beroende av att ha regler som fungerar och myndigheter som ser till att reglerna efterlevs.

Dagens Nyheter gjorde en viktig insats för en vecka sedan med sitt reportage, där man berättade hur man hade köpt 100 förpackningar med köttfärs. Det var säkert många som blev lika oroad som jag, när man fick höra att bara 30 av de 100 var godtagbara. Det var alltså 70 av 100 förpackningar som innehöll en icke godtagbar vara.

Jag vill inte ta detta till intäkt för några svepande fördömanden av livsmedelshandeln i största allmänhet. Den har säkert på många punkter en hög standard i Sverige. Men det är klart att det här inte kan accepteras av konsumenterna. Jag är rädd för att det inte var en helt enastående företeelse som DN rapporterade, utan att just den här metoden att färdigförpacka livsmedel frestar handeln att töja litet grand på hållbarhetstiderna. Det är naturligtvis inte bra.

Jag vill tacka för svaret. Av det framgår att en hel del nu kommer att ske. Det är väl inte alltför djärvt att tro, att pressbevakningen har bidragit till det. Jag skulle bara vilja ställa ytterligare två frågor till jordbruksministern:

1. Är jordbruksministern oroad av de uppgifter som har kommit fram om köttfärsen?

2. Vad tänker regeringen göra med den skrivelse som den har fått från livsmedelsverket med förslag till sådan ändring i livsmedelslagstiftningen att uppgift om förpackningsdag skall lämnas på köttfärspaketet, så att konsumenten själv kan bedöma hur gammal köttfärs han köper?

Torsdagen den
27 mars 1980

*Om åtgärder för
att garantera god
kvalitet på pake-
terad köttfärs*

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag vill i och för sig inte kommentera den undersökning som Gabriel Romanus har hänvisat till, men därmed brister jag inte i respekt för den. Däremot har de rapporter över hälsovårdsnämndernas kontinuerliga provtagningar ute i butikerna, som sänds in till livsmedelsverket, visat att livsmedelsverket nu måste gå ut med nya och strängare föreskrifter. Konsumenterna skall ju kunna lita på att varan är kvalitetsmässigt god när de köper den.

Det här är ju bara ett bevis på att den kontroll som vi har faktiskt fungerar. Man kan möjligen beklaga att de här föreskrifterna kommer så sent, men å andra sidan skall det inte vidtas några förändringar förrän man fått in rapporter från hälsovårdsnämnderna som visar att det behövs förändringar. Nu sker det, och det kommer att sändas ut ett meddelande från verket, där man tar upp det som nyss inträffat. Som jag förut nämnde, kommer man från livsmedelsverket också att kalla företrädare för branschen till överläggningar. Därmed hoppas jag att vi skall få en bättre kvalitet på de här livsmedlen. Jag gissar också att pressbevakningen fortsätter.

Vad i övrigt gäller den skrivelse som jag fått så behandlar vi den f. n. i departementet.

GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Jag vill inte komma med hård kritik, eftersom en hel del åtgärder redovisas i svaret, men jag tycker det är att gå litet väl långt att säga att de är ett bevis på att kontrollen fungerar. Att kontrollen inte har fungerat har vi redan fått bevis på, eftersom 70 prov av 100 inte var godtagbara. Det är ett tecken på att någonting är fel – det måste väl ändå Anders Dahlgren hålla med om. Och det är inte bara Dagens Nyheter som står bakom de uppgifterna, utan man har gjort den här kontrollen i samarbete med Stockholms hälsovårdsnämnd, just – förmodar jag – för att det skall vara helt klart att det är en objektiv och riktig värdering av proven. Att någonting är fel kan vi därför vara överens om.

Sedan är det naturligtvis bra att man är i färd med att vidta åtgärder.

Jag förstår att regeringen inte är färdig med beredningen av ärendet – den här skrivelsen kom ju i mitten av februari – men det kunde ändå vara bra att få veta två saker:

Håller jordbruksministern med om att det är bra för konsumenterna att få besked om när varan är tillverkad eller förpackad? Alltså inte bara ett svar på frågan: När anser butiken att tiden för hållbarheten går ut? Då kan man som konsument välja den färskaste varan, t. ex. om man är beroende av att bevара den hemma en viss tid. Är det alltså en bra princip att konsumenten får reda på när varan är förpackad? – Det var min ena fråga.

Företrädare för handeln säger i dagens tidning – vilket jag tycker är lovande – att det är en helig princip att man bara skall mala så mycket köttfärs som man kan sälja på en dag.

Min andra fråga är: Vill jordbruksministern också ställa sig bakom den 24-timmarsprincipen, alltså att köttfärs skall malas och säljas under samma

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Om åtgärder för
att garantera god
kvalitet på pake-
terad köttfärs*

dag? Någon annan princip skall vi inte ha när det gäller köttfärs. Det vore ett bra besked till handeln, om den högste ansvarige kunde ställa sig bakom de två principerna: dels att det är bra att köparen får reda på när varan är förpackad, dels att köttfärsen skall malas och säljas samma dag.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! I de föreskrifter och anvisningar som livsmedelsverket kommer att sända ut ingår ett meddelande om att köttfärsen skall försäljas inom 24 timmar efter det att den har malts. Då är vi helt överens på den punkten.

I övrigt vill jag säga att det ärende som Gabriel Romanus frågar efter är på remiss och att vi kommer att hantera det i vanlig ordning när remissvaren kommer in. För min egen del gäller att jag tycker det är förfärligt viktigt att konsumenterna får veta att den vara de köper är riktig, hygienisk och av god standard. Det är den allmänna målsättning som man måste ha. Sedan får vi se hur vi skall göra med exempelvis förpackningsdatum, tillverkning och sista förbrukningsdag. Den bedömningen vill jag vänta med tills jag har sett remissvaren.

GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Jag kan ha en viss förståelse för att jordbruksministern inte vill binda sig här. Men jag vill ändå peka på att om man bara säger att handeln skall göra en bedömning av hur länge varan är hållbar och sätta ut sista förbrukningsdag kan det vara så att av två förpackningar som ligger i samma disk – de kanske också har samma hållbarhetsmärkning – den ena är mycket färskare än den andra. Det kan konsumenten inte bedöma då, eftersom han undanhålls en ganska viktig information.

Det skall väl ändå finnas särskilda skäl om man skall undanhålla någonting som konsumenterna efterfrågar. Enligt livsmedelsverkets skrivelse framgår av de undersökningar som man har gjort – när man har frågat konsumenterna att det är ett önskemål från konsumenterna att få reda på när en vara blivit förpackad. Det är inte så konstigt – vi skulle väl alla, om vi gick ut och handlade, tycka att det vore bra att få ett sådant besked. En fråga som vi ställer om vi träffar på en expedit eller en handlande är: Hur färsk är den här varan? Det är då naturligt att den informationen lämnas också när varan är förpackad.

Jag hoppas att jordbruksministern kommer fram till att man inte skall undanhålla konsumenterna denna viktiga upplysning.

Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Om varan skall förbrukas inom 24 timmar – vilket vi nyss var överens om – är det egentligen ganska ointressant om de här datumstämp-larna finns.

Överläggningen var härmed avslutad.

Torsdagen den
27 mars 1980

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Maj-Lis Landbergs* (s) den 12 mars anmälda fråga, 1979/80:372, och anförde:

Herr talman! Maj-Lis Landberg har bett mig att kommentera uppgifterna om att verksamheten vid Goodyear Gummi Fabriks AB i Norrköping hotas av nedläggning samt frågat vilka åtgärder jag kan tänka mig att vidta för att vidmakthålla balansen på arbetsmarknaden i Norrköpingsregionen.

Bakgrunden till frågan är att Goodyear nyligen inlett MBL-förhandlingar med de fackliga organisationerna rörande behovet av en omstrukturering av verksamheten vid företaget. Enligt vad jag har erfarit har förhandlingar i denna fråga inletts. De fackliga organisationerna har begärt att en löntagarkonsult skall utreda företagets situation. En konsult har tillkallats och påbörjat sitt arbete.

I samband med att företagsledningen vid Goodyear nyligen informerade mig om situationen inom företaget uppmanade jag dem att kontakta andra företag inom gummivaruindustrin för att förutsättningslöst undersöka möjligheterna till olika former av samarbete. Enligt vad jag har erfarit pågår vissa diskussioner med andra företag i denna fråga.

I avvaktan på de pågående MBL-förhandlingarna, löntagarkonsultens arbete samt de kontakter som förekommer med andra företag är det ännu för tidigt att bedöma i vilken utsträckning företagets situation kan komma att få återverkningar på arbetsmarknaden i Norrköpingsregionen.

MAJ-LIS LANDBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriminister Åsling för svaret.

För fem år sedan stod Goodyears anställda i Norrköping inför samma hot om nedläggning som i dag. Efter ett enastående arbete av de anställda, de fackliga organisationerna, fabriksledningen, Norrköpings kommun och dåvarande arbetsmarknadsministern Ingemund Bengtsson lyckades man då rädda företaget.

Vid Goodyear är f. n. 783 anställda. Dessutom är inte mindre än 44 underleverantörer berörda av en eventuell nedläggning. Av de anställda är inte mindre än 380 över 45 år. En tredjedel är invandrare.

Vi i Norrköping har inte råd att förlora Goodyear. Vi betraktar en eventuell nedläggning av Goodyear som en lika stor fråga i det ekonomiska läge som vi i dag har som YFA-nedläggningen var. En nedläggning skulle för Norrköpings kommun innebära ett skattebortfall på 13 milj. kr. Stora grupper av de anställda skulle få stora svårigheter att få nya jobb.

För vårt land skulle en nedläggning av Goodyear inte minst ur beredskaps-synpunkt vara ett allvarligt slag mot vår däckförsörjning.

De svåra åren har gjort alla vid företaget till ett väl sammansvetsat gäng. Det samfälliga och enastående lagarbete som råder mellan alla grupper på Goodyear för att få behålla jobben – trots att jobben är tunga, smutsiga och inte särskilt högt betalda – måste nu med all kraft stödjas av regeringen.

Av svaret framgår att företagsledningen varit i kontakt med industrimi-

---

*Om arbetsmark-
naden i Norrkö-
pingsregionen*

nistern. Jag är väl medveten om att det kan tyckas vara för tidigt att ställa den fråga som jag nu ställt. Men oron hos arbetarna beror ju bl. a. på att ägarna inte velat investera tillräckligt. Man känner igen det här mönstret från nedläggningen av textilindustrin i Norrköping. Situationen blir ännu svårare när ägarna finns i USA.

Arbetarna förväntar sig nu ett stöd från regeringen. Man anser att regeringen har så oändligt mycket större möjligheter än de anställda vid Goodyear. Svårigheterna inom hela gummiindustrin är nu så stora att initiativ måste tas av industriministern.

Eftersom industriministern inte på något sätt har kommenterat arbetsmarknadsutvecklingen och industriutvecklingen i Norrköping vill jag fråga: Vad tänker industriministern göra och hur ser han på gummiindustrin?

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Vi har inom en annan region haft ett likartat problem, som vi nu successivt närmar oss en lösning av, nämligen beträffande Firestone-Viskafors i Borås. Jag väntar mig att vi skall kunna klara problemen i Borås inom en nära framtid, och det kommer då att vara resultatet av ett ganska långt, tålmodigt och målmedvetet arbete från alla inblandade parter. Vi är naturligtvis beredda att när perspektiven klarnar också i fallet Goodyear gripa oss an med problemen där utifrån de förutsättningar som då kan föreligga.

Jag antydde i mitt svar att det pågår en del förhandlingar och att en löntagarkonsult har börjat arbeta med problemet. Man försöker alltså hitta lösningar på olika sätt. Det är mot den bakgrunden som jag har tillåtit mig att säga att det är för tidigt att nu gå in på en närmare beskrivning av vad som är möjligt att göra. Jag kan bara försäkra Maj-Lis Landberg att vi är beredda att tillämpa det handlingsmönster som har följts i fallet Firestone också i fallet Goodyear, för att få en så bra lösning på problemet som möjligt.

MAJ-LIS LANDBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för detta sista inlägg, som jag betraktar som ett löfte från industriministern och regeringen om att man med all kraft kommer att se till att driften vid Goodyear får fortsätta. Vi har inte råd att förlora arbetstillfällena där, med tanke på att vi samtidigt vet att också Hugin med dess 500 anställda i Norrköping är i en sådan situation att man kanske kan förvänta sig en neddragning av verksamheten där. Vi har vidare inom den dominerande delen av Norrköpings industri, den elektrotekniska, haft anställningsstopp under en lång följd av år. Samtidigt har man rationaliserat mycket kraftigt inom pappersindustrin, något som varken den fackliga rörelsen eller kommunen har motsatt sig, trots att det inneburit en ganska kraftig neddragning av antalet arbetstillfällen. Därför är Norrköping i den situationen att det behövs mycket stöd, inte minst från regeringen, för att vi inte skall förlora fler arbetstillfällen.

§ 8 Om barnvårdsverksamheten under beredskap och krig

Nr III

Torsdagen den
27 mars 1980

Socialministern KARIN SÖDER erhöll ordet för att besvara *Kerstin Ekmans* (fp) den 19 mars anmälda fråga, 1979/80:392, till kommunministern, och anförde:

Herr talman! Kerstin Ekman har – med hänvisning till socialstyrelsens anvisningar för kommunal beredskapsplanläggning – frågat kommunministern om de föräldrar som kommer att tjänstgöra inom totalförsvaret i krig i dag kan få besked om hur deras barn kommer att omhändertas.

*Om barnvårds-
verksamheten
under beredskap
och krig*

Frågan har överlämnats till mig.

Enligt 6 § lagen (1964:63) om kommunal beredskap åligger det kommuner och landstingskommuner att redan i fredstid vidta de förberedelser som erfordras för att under beredskapstillstånd kunna upprätthålla eller utöva för totalförsvaret viktig verksamhet. Till sådan verksamhet hör social vård och tillsyn.

Socialstyrelsen har år 1978 gett ut anvisningar (SOSFS 1978:11) om den kommunala beredskapsplanläggningen.

De bestämmelser som i fred reglerar barnvårdsverksamheten skall i tillämpliga delar gälla även under beredskap och krig. Till barnvårdsverksamheten under beredskap och krig hör också skyldigheten att svara för omvårdnaden av barn, vars ordinarie vårdare tagits i anspråk för sådana uppgifter inom totalförsvaret som är omöjliga eller mycket svåra att förena med vården av barn. Denna skyldighet gäller om den ordinarie vårdaren själv inte kunnat ordna vården genom släktingar, bekanta eller på annat sätt.

Kommunen skall sträva efter att vården av barn ordnas i lämplig familj. Om detta inte är möjligt får gruppvis omvårdnad komma i fråga. Sådant omhändertagande sker inom ramen för den i fred bedrivna barnomsorgen. Under krigsförhållanden måste också verksamheten kunna pågå dygnet runt.

När det gäller sjukvården planlägger sjukvårdshuvudmännen hur barn till personal skall tas om hand. Även sådana frivilligorganisationer som lottakåren och bilkåristerna har planlagt barntillsynen för sin personal.

Som jag har nämnt har socialstyrelsen utfärdat anvisningar om bl. a. barnomsorgen under beredskap och i krig. Enligt vad jag har inhämtat kommer styrelsen att undersöka hur långt kommunerna kommit när det gäller att justera beredskapsplanerna. Styrelsen har också för avsikt att komplettera anvisningarna om kommunernas beredskapsplanläggning.

KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret på min fråga.

Genom att det är fru Söder som svarar har jag nu fått besked om något som blev bekymmersamt när jag skulle ställa den här frågan, nämligen vilket departement som har ansvaret för de här frågorna. Det är betecknande för det ointresse som tyvärr finns att det var svårt att få reda på från departementen vem som rätteligen borde tillfrågas. Det hetaste tipset var kommundepartementet, men det var tydligen inte rätt. Näväl, när man väl

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Om barnvårds-
verksamheten
under beredskap
och krig*

ställt frågan måste det ansvariga departementet plockas fram, och det var tydligen socialdepartementet.

Samma ointresse och svårigheter möter tyvärr oftast de människor som i sin hemkommun försöker få svar. Det kan gälla både enskilda föräldrar och frivilligorganisationer, vilkas medlemmar är avtalsbundna inom totalförsvaret.

Vi vet alla, även om vi helst inte vill tänka den tanken, att vårt land kan drabbas av ofred. Vi vet också att om så händer skall svenska män och kvinnor med största snabbhet bege sig till sin krigsplaceringsort. Detta gäller även kvinnor och män med vårdnadsansvar för små barn, med undantag endast för de riktigt små barnen. Vi vet också att föräldrar först vill se sitt barn omhändertaget. Av tradition har detta varit till största delen mammornas ansvar. Vi har nu lyckligtvis fått en annan syn på detta – både mor och far vårdar barnen.

Precis som socialministern säger har de frivilligorganisationer som utbildar kvinnor för placering inom totalförsvaret, på grundval av det sätt på vilket familjerna fungerat, allt från sin början genom egna initiativ byggt upp barnomsorgsorganisationer. Genom de beslut som fattades inom ramen för den kommunala beredskapsplanläggningen borde denna verksamhet vara överflödigt. Funktionärerna i frivilligorganisationerna utför ett stort och tidskrävande arbete. Om denna del av deras uppgifter kan lämnas är det en lättnad för dem. I de nämnda besluten sägs att de bestämmelser som i fred reglerar barnvårdsverksamheten skall i tillämpliga delar gälla även under beredskap och krig. Det sägs också att verksamhetens omfattning lämpligen bestäms efter samråd med länsstyrelse och länsarbetsnämnd men även med de lokala frivilligorganisationerna. Man räknar med att deras organisationer skall kunna vara ett väsentligt tillskott och en tillgång.

Nu är erfarenheten den från de flesta håll att någon kontakt inte har tagits. Det behöver i och för sig inte vara oroande – kommunerna kan ju anse att de klarar det här helt och hållet på egen hand. För den avtalsbundna personalen är detta en fråga man gärna vill ha svar på, och det som då är skrämmande är att det oftast visar sig vara omöjligt att få ett tillfredsställande svar på hur frågan lösts. Den vilar tydligen oftast bland det som skall åtgärdas längre fram i planeringsarbetet.

Under tiden blir förhållandena naturligtvis mer och mer besvärande. De gamla planerna för barnomsorgsverksamhet inom frivilligorganisationerna blir inaktuella, och inget kommer i deras ställe. Vi vet också att som utvecklingen har blivit kan det få bli en bedömningssak vem av föräldrarna som skall stanna hemma. Det är inte naturligt längre att mannens tjänst är den för försvaret viktigaste.

Slutet på socialministerns svar inger förhoppningar. Kanske det händer något nu. Det är angeläget.

Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag vill bara göra en ytterligare komplettering eller snarast instämma i det som Kerstin Ekman sade, för det är naturligtvis med den

strukturömvandling som kontinuerligt äger rum i samhället nödvändigt att beredningsplaner förändras kontinuerligt. Det är därför som socialstyrelsen nu måste ägna ökad uppmärksamhet åt detta. Det kanske kan vara naturligt också mot bakgrund av den struktur vi har i landet att kommunerna har kommit olika långt i den här planeringen. Därför kommer socialstyrelsens undersökning av beredningsplaneringen att ge ökad klarhet. Kerstin Ekman och jag är ense om att klarheten inte är fullständig när det gäller denna planering, och socialstyrelsen har samma inställning.

Jag utgår ifrån att man på socialstyrelsen, när ytterligare upplysning kommit socialstyrelsen till handa, kommer att komplettera anvisningarna, så att de föräldrar som är berörda kan få besked. Det är en stor mängd människor som är involverade i totalförsvaret – det rör sig om miljoner människor. Om föräldrarna inte exakt kan få veta vilken placering de får för sina barn är de naturligtvis angelägna om att få veta hur den organisation ser ut som kommer att vara deras stöd, för den händelse en sådan här åtgärd måste vidtagas.

KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Som socialministern säger är det här inte längre någon typisk kvinnofråga – det har varit det. Då kanske vi kan ha förhoppningen att intresset blir större – vi har tyvärr den erfarenheten att intresset i de flesta fall varit ljust. Men jag tycker att svaret inger förhoppningar om att någonting kommer att hända.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 9 Om kontorsserviceföretagens verksamhet

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara *Rune Torwalds* (c) den 11 mars anmälda fråga, 1979/80:370, och anförde:

Herr talman! Rune Torwald har frågat mig om jag är beredd att vidtaga åtgärder för att säkerställa att seriösa kontorsserviceföretag inte tvingas upphöra med sin ambulerande service innan den utredning som riksdagen har begärt har hunnit slutföra sitt uppdrag och eventuellt föreslagna åtgärder i fråga om lagstiftning o. d. blivit vidtagna.

Den lagstiftning som här är aktuell är den s. k. arbetsförmedlingslagen. Lagen bygger på tanken att det i första hand är samhällets uppgift att handha förmedling av arbete och att ingen skall få bedriva arbetsförmedling i vinstsyfte. Erfarenheterna visar att det kan vara svårt att avgöra om viss verksamhet står i strid mot lagen. Detta gäller bl.a. de ambulerande skrivbyråerna.

Jag räknar med att den utredning som Rune Torwald berör i sin fråga skall få sina direktiv och tillsättas inom kort. Jag har för avsikt att föreslå regeringen att utredningsarbetet skall bedrivas skyndsamt. Jag hoppas att

Nr 111

Torsdagen den
27 mars 1980

Om kontorsserviceföretagens verksamhet

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Om kontorsser-
viceföretagens
verksamhet*

utredningen skall kunna undanröja de problem att tillämpa arbetsförmedlingslagen som nu finns.

RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Jag ber först att få tacka arbetsmarknadsministern för det till tonen positiva svaret.

De här kontorsföretagen lämnar en service i sådana former att de är uppskattade såväl av kunderna som av sin personal. Som personalchef vet jag att personal med sådana arbetsuppgifter som det här gäller hatar att ständigt och jämt behöva byta chefer. Det är därför smidigt för dem att ha en arbetsgivare under hela året, även om de på grund av arbetets art har många skilda arbetsplatser under året.

Detta är inte unikt. Vi behöver inte gå längre än till exempelvis resemontörer. Det vore orimligt om ett företag varje gång det fick problem med sina datamaskiner skulle behöva anställa en reparatör för några dagar. Det sker inte. Vi går ju t. o. m. vidare på den här linjen, så att företag kan köpa speciell service, som man behöver under relativt korta tidsperioder, från en huvudman som bättre kan överblicka marknaden. Utvecklingsfonder och andra börjar hyra ut exempelvis exportchefer. Man kan låna en exportchef, som alltså inte anställs av företaget utan hyrs ut av exportnämnden eller något annat organ, som står som huvudman för vederbörandes verksamhet.

Jag har tillgång till en stencilerad utskrift av ett samtal från AMS-tjänstemän till en företagsledare där man helt enkelt krävde att vederbörande med en veckas varsel skulle tala om huruvida han var beredd att upphöra med en verksamhet som han hade hållit på med i 25 år och som sysselsatte bortåt 50 personer. Att kontakta seriösa företag på det viset och hävda att de skall avveckla en verksamhet som berör så många anställda finner jag stötande och inte förenligt med de resonemang om obilligt agerande som vi för på många andra håll.

Det är också så att AMS har godtagit den här formen av verksamheter. Jag har en annonsida där Stockholms handelskammare säger: Kom till oss och få kontorsvikarier. Vi är auktoriserade av AMS.

AMS brukar ju klaga över att man har dåligt med jobb. Jag hinner tyvärr av tidsskäl inte gå närmare in på det. Låt mig bara säga att jag tycker att AMS har väsentligare saker att syssla med än att trakassera företag som har bedrivit en uppskattad verksamhet under ett trettiotal år utan att staten har gått miste om vare sig skatteintäkter eller någonting annat.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! AMS har tillsynsansvaret för att arbetsförmedlingslagen följs, och det ansvaret skall naturligtvis AMS uppfylla. Jag vill emellertid tillägga att AMS i och för sig inte har någon rätt att förbjuda viss verksamhet. Finner man att någon verksamhet står i strid med arbetsförmedlingslagen har man att i vanlig ordning låta pröva det domstolsvägen.

AMS sätt att sköta verksamheten är något som vi inte kan diskutera här i riksdagen.

RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Låt mig bara som ett kuriosum notera att AMS-organ i Göteborg har utnyttjat denna skrivbyrå. Man ansåg det tydligen lämpligt att för egen del utnyttja en värenommerad skrivbyrå för att klara ett tillfälligt arbetsbehov, men man tycker inte att andra företag skall ha den möjligheten. Man säger exempelvis att det inte anses vara entreprenad om vederbörande inte har träffat avtal om ett visst pris utan debiterar timme för timme. Men det är precis vad kommunerna gör – när de anställer t. ex. stadsarkitekter honoreras dessa med timarvoden, och det räknas ändå som konsultverksamhet. Jag finner därför argumentet föga bärande.

Jag antar att vi inte kommer mycket längre i denna debatt. Jag tycker mig dock av svaret förstå att arbetsmarknadsministern delar min uppfattning, att de berörda företagen under den tid som utredningen pågår får arbeta någorlunda ostört. Som jag har fattat det skall målsättningen för utredningen vara att försöka se till att arbetsmarknadslagstiftningen anpassas så, att det blir möjligt för sådana här företag att även i fortsättningen bedriva en verksamhet som är till fromma för alla parter.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! När nu regeringen har fått en beställning från riksdagen om att ta upp frågan om hur kontorsservicecentralerna fungerar – det finns f. ö. en del likartade problem på andra håll – och när det inom kort skall göras en utredning, får vi för dagen låta debatten vila.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Om visst arbetsmarknadspolitiskt problem

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara Wiggo Komstedts (m) den 19 mars anmälda fråga, 1979/80:381, och anförde:

Herr talman! Wiggo Komstedt har ställt ett antal frågor till mig mot bakgrund av situationen i sydöstra Skåne, där fiskindustrin uppges ha svårt att få arbetskraft samtidigt som visst antal personer är arbetslösa. Han har sålunda frågat vilket råd jag vill ge till företag som söker arbetskraft, vidare om jag delar uppfattningen att arbetsmarknadspolitiken inte fungerar bra när det finns gott om jobb i en region med stor arbetslöshet och – slutligen – om jag vill medverka till att fiskindustrin i Simrishamn får anlita utländsk arbetskraft.

I Simrishamn fanns i februari 1980 sammanlagt 123 arbetslösa anmälda på arbetsförmedlingen, vilket är ungefär 1,4 % av arbetskraften. Samtidigt fanns 128 kvarstående lediga platser.

Nr 111

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Om visst arbets-
marknadspolitiskt
problem*

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Om visst arbets-
marknadspolitiskt
problem*

Dessa siffror måste betecknas som låga. De visar att Simrishamn f. n. har en ganska god balans mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft. Men arbetsmarknadspolitikens mål är givetvis att placera även de kvarvarande arbetslösa och att finna arbetskraft till alla arbeten.

Wiggo Komstedt tar i frågan upp ett speciellt problem för visst eller vissa företag inom fiskindustrin. De problemen hänger samman med att vissa företag erbjuder kortvariga arbeten vid de tillfällen då det finns särskilt mycket fisk att ta hand om. Enligt vad jag inhämtat har de övriga fiskindustriföretagen – där personalen är mera stadigvarande anställd – inte någon nämnvärd brist på arbetskraft.

Frågan om rekrytering av utländsk arbetskraft får prövas i vederbörlig ordning.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret. Jag har tagit upp en fråga som allt fler medborgare ställer sig, nämligen om och hur den svenska arbetsmarknadspolitiken egentligen fungerar. Som ett exempel har jag tagit upp vad som just nu sker i sydöstra Skåne.

I de tre kommuner i sydöstra Skåne som räknas som ett upptagningsområde, dvs. där en pendling skulle kunna vara ganska lätt, var arbetslöshets-siffrorna för några dagar sedan: i Simrishamns kommun 121, i Tomelilla kommun 179 och i Ystads kommun 431, summa 731 personer. Fisket och fiskindustrin har stor betydelse för sysselsättningen i Simrishamn. Fiskindustrin där har länge sökt 15 personer, men försöken att rekrytera dessa 15 har inte lyckats trots att det finns över 700 arbetslösa i regionen – tidigare i år var siffran högre.

Eftersom det inte går att rekrytera arbetskraft i regionen och utländsk arbetskraft inte får arbetstillstånd sker i stället det som jag har framhållit i min fråga, nämligen att ca 50 ton torsk varje vecka går till infrysning för att senare i sommar bli minkföda. Torsken är av utmärkt kvalitet och borde bli människoföda i stället för djurmat. Vad som gör det hela ännu mer anmärkningsvärt är att samtidigt importerar vårt land torskfilé.

Exemplet gäller sydöstra Skåne, men samma sak gäller i andra delar av Skåne. Det gäller också i statsrådets eget landskap Småland, och jag har siffror som visar att detsamma gäller regioner som normalt är svaga ur sysselsättningssynpunkt, exempelvis Skellefteå.

Följden av situationen i Simrishamn blir kanske att man bestämmer sig för att skära ner kvoterna för fisket, så att mindre mängder får tas upp nu när tillgången är god. På det sättet skapas nya problem och nästa krisbransch.

I går sade Metallindustriarbetareförbundet ifrån. Man hade funnit att ett antal arbetslösa vägrade ta erbjudna jobb. "Allt fler nobbar erbjudna jobb" var rubriken i tidningen. Det måste väl vara fel när det finns 121 arbetslösa i en kommun med 128 lediga platser, såsom arbetsmarknadsministern har beskrivit det. Då måste det finnas någon annan anledning till att människor är arbetslösa.

Arbetsmarknadsministern svarar inte på mina frågor, enligt vad jag anser, varken på den första, den andra eller den tredje. Jag tycker inte att det är fel att erbjuda någon att ta ett korttidsjobb under några månader – för det är faktiskt detta det gäller – när det finns gott om jobb, även om det inte precis är det slags jobb vederbörande söker. Det borde vara möjligt att ta tillfälliga jobb i större omfattning än vad som är fallet.

Om visst arbetsmarknadspolitiskt problem

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Hur man skall få fram personal till lediga jobb är en fråga som jag har diskuterat många gånger, och jag menar att den diskussionen förvisso behöver föras seriöst. Men man måste nog, Wiggo Komstedt, se litet grand på förutsättningarna för att få ledig personal att ta erbjudna jobb. Jag antydde i mitt svar att svårigheter att rekrytera i någon mån beror på sådana förhållanden också.

Vad beträffar Simrishamn är det ju faktiskt så att man i området har fyra fiskindustrier, av vilka tre inte har några uttalade problem med sin personalrekrytering. Huruvida ett företag har svårigheter eller inte kan ju ha samband med om det erbjuder stadigvarande jobb eller om människor får arbete när det kommer in fisk till industrin men står utan sysselsättning när det blir storm och andra besvärigheter, ja, kanske t. o. m. måste lämna de jobb som de har haft. Jag menar, herr talman, att det finns alla skäl i världen för både arbetsgivare och arbetstagare att försöka lösa denna för svenskt näringsliv oerhört viktiga fråga: hur man skall få de arbetssökande att passa ihop med de lediga jobben. Där kan man inte lägga bördan enbart på den ena sidan.

Får jag tillägga att jag har svarat på de tre frågor som här är ställda.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag är inte överens med arbetsmarknadsministern om att han har gett svar på dessa frågor. Jag har frågat vilka råd statsrådet vill ge de företag som söker arbetskraft. Svaret, att detta skall lösas genom arbetsmarknadens parter, tycker jag inte är korrekt. Om det finns ett företag som söker arbetskraft och en arbetsförmedling som har människor registrerade arbetslösa och man ändå inte lyckas pussla ihop det, så måste det vara något fel. Då menar jag att regeringen och ansvarig minister får gripa in.

Jag brukar normalt inte tala för att vi skall ta in utländsk arbetskraft. Men jag vill också slå vakt om våra naturresurser. Jag vill inte att 50 ton prima fisk i veckan skall gå till minkföda. Man får föda upp mink på andra och mindre viktiga födoämnen.

De företag det här gäller slussas mellan arbetsförmedlingen, länsarbetsnämnden och polisen. Ingen vill ta ansvar när det gäller om arbetskraften kan tas in för kortare tid. Vidare hänvisar man till invandrarverket som normalt handlägger dessa frågor. Men den långa byråkratiska handläggningen gör att den aktuella torsken kommer att vara använd för länge sedan till någonting helt annat, just därför att ingen ansvarig kan gripa in och ta det ansvar jag anser att man bör ta.

Torsdagen den
27 mars 1980

*Om visst arbets-
marknadspolitiskt
problem*

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Mitt råd var, Wiggo Komstedt, att man kan försöka finna arbetstillfällen som ger en mera kontinuerlig verksamhet, så att arbetskraften inte måste lämna jobbet den ena veckan och kanske få erbjudande om nytt jobb någon vecka senare: detta då beroende på tillgången på råvara. Många andra industrier har visat att man med kompletterande sysselsättning kan åstadkomma en mera fortgående verksamhet. Detta skulle underlätta rekryteringen.

Jag har sagt många gånger, herr talman, att om en arbetssökande vägrar ta ett jobb som uppenbarligen passar för den sökande, så skall detta rapporteras. Statistiken visar också hur sådan rapportering sker och att den ökat under senare tid. Jag tycker att det är riktigt att man tar vara på erbjudna jobb, men det måste vara jobb som är rimliga för den sökande att acceptera.

När det slutligen gäller den utländska arbetskraften har vi sedan länge i Sverige haft den uppfattningen, att man inte skall ta in utländsk arbetskraft och bara låta den försvinna igen om man inte kan ge den stadigvarande sysselsättning. Har man tagit in utländsk arbetskraft i Sverige, måste vi jämställa den med den svenska och ta fullt ansvar för den. Därför tror jag inte Wiggo Komstedts modell här är möjlig.

Tillståndsprövningen måste ske i vanlig ordning om företaget i detta område vill använda utländsk arbetskraft. Det finns regler för hur man går till väga, och dem måste man följa.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag tror faktiskt att min modell är tillämplig, herr arbetsmarknadsminister. Det finns utländsk arbetskraft som är villig att ta dessa jobb just som korttidsjobb och som sedan inte har några krav. Därför menar jag att detta är en lösning på problemet.

Alternativet är att man inte kan ta till vara råvaran, vilket vi nu upplever.

Sådana här korttidsjobb finns alltid i olika branscher. Jag vill fråga arbetsmarknadsministern: Anser ministern att vi inte skall syssla med sådan verksamhet där detta kan inträffa? Skall vi ge upp det svenska fisket? Det är nämligen en typisk bransch där det blir tillfällen då man inte kan sysselsätta arbetskraften fullt.

När det finns människor som är arbetslösa, som kanske söker andra jobb, menar jag att vi med litet god vilja från alla håll borde kunna lösa det här problemet.

Sedan apropå det som så sent som i går publicerades av facket självt: Vilken kommentar föranleder det arbetsmarknadsministern att göra när facket säger att det finns de som vägrar att ta jobb?

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! När det gäller den utländska arbetskraften, än en gång, vill jag bara notera att Wiggo Komstedt tydligen pläderar för en fri invandring av

---

*Om kommunala
projekt för att
minska ungdoms-
arbetslösheten*

utländsk arbetskraft för korttidsjobb. Jag tror att var och en av oss andra ändå är klar över att om vi ger sådana erbjudanden kommer väldigt många av de personer som kommer till Sverige den vägen att stanna i vårt land. Och vi får då ta det fulla ansvaret för detta, som jag sade förut. Jag tror, herr talman, att det är nödvändigt att behålla de principer för vår invandringspolitik som sedan länge är fastslagna här i riksdagen och av regeringen.

Wiggo Komstedt talade om god vilja. Det var precis det jag menade också. Försöker man eftersträva en god arbetsplanering är det lättare att få de sökande att ta vara på de jobb som erbjuds.

Beträffande Wiggo Komstedts fråga om min reaktion när det gäller personer som inte tar erbjudna jobb: Jag svarade redan i den föregående repliken att jag tycker att man skall ta vara på alla arbetserfarenheter som går att få. Är det uppenbart att någon missbrukar erbjudanden från arbetsförmedlingen skall man vidta de åtgärder som jag också omnämnde i den föregående repliken.

WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag är mycket tillfredsställd med det besked som arbetsmarknadsministern gav senast, att man skall ta till andra åtgärder om någon vägrar.

Sedan vill jag säga: Jag har verkligen inte pläderat för någon fri invandring av utländsk arbetskraft. Jag är väldigt angelägen om att i allra första hand sysselsätta de arbetslösa svenskar som finns. Men detta är en åtgärd som vi är tvingade att ta till. Annars måste jag göra den tolkningen att regeringen och dess representant här är beredda att acceptera att vi inte skall ta vara på torsken som svensk råvara – att vi inte skall bry oss om att fiska den – utan i stället importera torskfilé. Och som jag sade i mitt första inlägg i dag sker detta redan nu. Vi importerar alltså torskfilé därför att vi inte har den arbetskraft som behövs.

Jag måste då göra den tolkningen att regeringen är beredd att acceptera detta i en än större omfattning.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 11 Om kommunala projekt för att minska ungdomsarbetslösheten

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara Helge Hagbergs (s) den 19 mars anmälda fråga, 1979/80:383, och anförde:

Herr talman! Helge Hagberg har frågat mig om jag inte anser det angeläget att stimulera kommunala projekt för att minska arbetslösheten bland unga människor och hur regeringens kommande förslag rörande ungdomar skall få tillämpning på ungdomarnas villkor redan under våren. Vidare har Helge Hagberg frågat mig varför Örebro kommun fick nej på sin ansökan om särskilda ungdomsarbeten.

*Om kommunala
projekt för att
minska ungdoms-
arbetslösheten*

Regeringen är positiv till att kommunerna inom ramen för sina ekonomiska resurser tar skilda initiativ för att förhindra arbetslöshet bland ungdomar. Denna grundinställning utgjorde också bakgrunden till att regeringen i januari i år lämnade klartecken för Örebro försöksmodell. Regeringen sade således inte nej, som Helge Hagberg hävdar, utan ja.

HELGE HAGBERG (s):

Herr talman! Jag får tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Det var kort och koncist.

Arbetsmarknadsministern säger i svaret att Örebro har fått ja på sin dispensansökan, medan jag i frågan hävdar raka motsatsen. Jag är inte ensam om att göra det. Allmänheten har i regel oftast bara tidningarna att tillgå, och tidningarna i Örebro har uppfattat saken på samma sätt som jag. Jag kan t. ex. läsa upp en rubrik: "Ingen dispens för projekt bland arbetslösa ungdomar – Det var nej till Örebro". Så lyder rubriken, och sedan utvecklas detta i artikeln.

I svaret säger arbetsmarknadsministern också att det är positivt med olika projekt från organisationer och inte minst från kommuners sida. Det är den syn som jag hoppades att statsmakterna skulle ha på olika seriösa projekt som har förekommit under årens lopp. Örebroprojektet innebär en utvidgning och en mer seriös attityd när det gäller att ta itu med problemet att fånga upp arbetslösa ungdomar. Det var detta projekt som arbetsmarknadsministern nu säger att regeringen var klart positiv till. Uppgift står alltså mot uppgift. Vi får hoppas att det är arbetsmarknadsministern som har rätt.

Efter att ha läst dagens nummer av Arbetet blev jag rädd för vad som kan komma på sikt. Där står att satsningen på jobb skall skäras ned med tre fjärdedelar. I stället för att som nu ge 500 milj. kr. till projektet att ge arbetslösa ungdomar utbildning och beredskapsarbete skall staten satsa 140 milj. kr. Jag hoppas att detta förslag inte kommer till utförande, för då blir läget allvarligare än jag befarade när jag ställde frågan.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag tror det är en god regel, Helge Hagberg, att vi mera ser till de reella beslutshandlingarna än till tidningsartiklar när vi gör bedömningar av hur det förhåller sig i en sakfråga. Jag kan också hänvisa till länsarbetsnämnden i Örebro län, som har samma uppfattning som jag i detta spörsmål.

Varför är det då ett ja till denna framställning? Det kanske, herr talman, finns skäl att något utveckla det.

Regeringen sade ja till att Örebro kommun tillsammans med AMS och arbetsmarknadens parter skulle söka ta fram en utjämnad ersättning. I princip innebär den att lönen från beredskapsarbetstiden och utbildningsbidraget under utbildningstiden kombineras till en månatlig ersättning. Det var en av de viktiga punkterna i framställningen, och den sade alltså regeringen ja till.

När det gäller statsbidragen har kommunen naturligt nog fått de normala

statsbidragen på 75 % för beredskapsarbete. Det innebär att Örebro behandlas på samma sätt som alla andra kommuner som driver olika former av försöksverksamhet.

Regeringen begränsade försökstiden i Örebro till att längst sträcka sig till den 15 augusti 1980 av det skälet att vi, vilket Helge Hagberg också nämnde, förbereder en proposition om hur vi skall kunna få till stånd en utbildning för ungdomar förlagd till arbetsplatserna. Vi kommer inom kort att lägga fram ett förslag om hur denna utbildning skall konstrueras. I det sammanhanget får vi också ta upp konstruktionen av och resurserna för Örebroprojektet. Det är väl bra om vi läser regeringens förslag innan vi tar en debatt på den punkten.

Allra sist vill jag, herr talman, säga att Örebro kommun har gjort många goda insatser och tagit fina initiativ för att ge ungdomar jobb. Det vill jag gärna ge den kommunen en eloge för. Och vi har alltså, på de villkor som jag här har redovisat, från regeringens sida sagt ja till denna framställning från Örebro kommun.

HELGE HAGBERG (s):

Herr talman! Jag tackar på Örebro kommuns vägnar för elogien från arbetsmarknadsministern.

De oklarheter som tycks föreligga är inte enbart koncentrerade till det som jag tagit upp i min fråga. Även i t. ex. Västernorrlands län har det varit aktioner för att sätta i gång projekt. De har också belagt att äsikterna är negativa till projekt av den sort som man haft i Örebro. Om det nu på kort sikt är ett ja är det tillfredsställande. Men om man läser vidare i andra tidningar – tyvärr är det dem vi har att tillgå – finner man att det står att det kommer en ny proposition. Den propositionen kanske sopar bort både detta projekt och mycket annat, och då är det illavarslande. Jag hoppas att arbetsmarknadsministern ser till att något sådant icke kommer till stånd.

Arbetsmarknadsministern ROIF WIRTÉN:

Herr talman! Jag har refererat till de handlingar som finns i detta ärende, om hur Örebro kan bedriva försöksverksamhet för att ge ungdomar sysselsättning, och jag tror att det är de som måste vara helt avgörande för hur bedömningen skall ske. Jag vidhåller att om man går efter dem så är det ett ja. Men har Örebro önskat något högre bidragsprocent än vad vi medgivit i andra kommuner är det en sak för sig. Att vi har behandlat kommunerna lika tror jag Helge Hagberg har respekt för. När det gäller möjligheten att bedriva verksamheten är det ett klart ja från regeringens sida.

Får jag bara säga till Helge Hagberg beträffande det kommande förslaget, som han tar upp som en andra del i debatten i dag, att det inte alltid är kostnaderna som är avgörande för insatsernas kvalitet och omfattning. Det som är dyrt är inte nödvändigtvis alltid det bästa.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 111

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Om kommunala
projekt för att
minska ungdoms-
arbetslösheten*

§ 12 Föredrogs och hänvisades
Proposition
1979/80:146 till skatteutskottet

§ 13 Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1979/80:1935–1941 till arbetsmarknadsutskottet
1979/80:1942 till konstitutionsutskottet
1979/80:1943 till skatteutskottet
1979/80:1944 punkt 1 till näringsutskottet
punkt 2 till skatteutskottet
1979/80:1945 till skatteutskottet
1979/80:1946–1950 till näringsutskottet
1979/80:1951 och 1952 till försvarsutskottet
1979/80:1953 till jordbruksutskottet

§ 14 Föredrogs men bordlades åter
Skatteutskottets betänkanden 1979/80:32–34, 36 och 37

§ 15 Arbetsmarknadspolitiken

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1979/80:21 om anslag m. m. till arbetsmarknadspolitiken för budgetåret 1980/81.

I detta betänkande behandlades propositionen 1979/80:100 bil. 15 (Arbetsmarknadsdepartementet) såvitt gällde de under avsnitten Arbetsmarknad m. m. och Arbetsmiljö upptagna anslagen B 1–B 8 och C 3–C 5. De aktuella avsnitten hade i regeringen föredragits av arbetsmarknadsministern Rolf Wirtén.

I propositionen hade föreslagits
under punkten B 1 (s. 42–51) att riksdagen skulle till Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 955 913 000 kr..

under punkten B 2 (s. 51–61) att riksdagen skulle
1. godkänna de grunder för ersättning till ledsagare till handikappade som förordats i propositionen.

2. till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1980/81 anvisa ett anslag av 2 231 400 000 kr..

under punkten B 3 (s. 61–74) att riksdagen skulle
1. medge att regeringen fick bemyndiga AMS att under budgetåret 1980/81 besluta om avskrivning av lånefordran uppkommen inom arbetsmarknadsverket under de i propositionen angivna förutsättningarna.

2. till Sysselsättningsskapande åtgärder för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 2 125 000 000 kr.,

under punkten B 4 (s. 74–75) att riksdagen skulle till Stöd till lageruppbyggnad för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

under punkten B 5 (s. 75–78) att riksdagen till Kontant stöd vid arbetslöshet för budgetåret 1980/81 skulle anvisa ett förslagsanslag av 1 333 800 000 kr.,

under punkten B 6 (s. 78–80) att riksdagen skulle till Totalförsvarsverksamhet för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 79 912 000 kr.,

under punkten B 7 (s. 81–83) att riksdagen till Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning för budgetåret 1980/81 skulle anvisa ett reservationsanslag av 4 070 000 kr.,

under punkten B 8 (s. 83–85) att riksdagen till Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning för budgetåret 1980/81 skulle anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.,

under punkten C 3 (s. 105–120) att riksdagen skulle

1. godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna för statsbidrag till anställning med lönebidrag.

2. till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 1 316 500 000 kr.,

under punkten C 4 (s. 120–125) att riksdagen skulle

dels anta ett inom arbetsmarknadsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift.

dels godkänna de i budgetpropositionen förordade allmänna riktlinjerna för finansiering av stöd till forskning och utveckling samt utbildning och information beträffande medbestämmande i arbetslivet och arbetslivsfrågor i övrigt samt till utbildning av styrelserepresentanter för de anställda.

dels till Bidrag till arbetarskyddsfonden för budgetåret 1980/81 anvisa ett reservationsanslag av 80 000 000 kr.,

under punkten C 5 (s. 125–138) att riksdagen skulle

1. medge att regeringen vid behov fick besluta om nya platser för skyddat arbete under budgetåret 1980/81.

2. till Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag för budgetåret 1980/81 anvisa ett förslagsanslag av 1 685 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats de under allmänna motionstiden vid 1979/80 års riksmöte väckta motionerna

1979/80:219 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle

uttala sig för och hemställa hos regeringen om kraftfulla insatser mot arbetslöshet och utslagning på grundval av följande åtgärdsprogram:

a) att alla människor, oberoende av ålder och eventuellt handikapp, garanterades rätten till ett arbete som var anpassat till deras förmåga och inte skadade deras hälsa.

b) att alla ungdomar garanterades rätten till meningsfull utbildning och arbete.

c) att en allmän arbetstidsförkortning till sex timmar per dag eller 30 timmar per vecka genomfördes samtidigt som kraftfulla åtgärder för att minska arbetslösheten vidtogs,

d) att industripolitiken utformades så att allsidiga jobb skapades i alla landsändar, bl. a. med stöd av samhällsfonder under löntagarkontroll.

e) att företag som hade hög personalomsättning och hög sjukfrånvaro tvingades att betala förhöjd arbetsgivaravgift.

f) att en bred offensiv mot hälsorisker i jobbet genomfördes och att förbud mot ackords- och icke samhällsnödvändigt skiftarbete infördes.

g) att obligatorisk arbetsförmedling infördes. främjandelagen gjordes tvingande och alla utslagna gavs rätt till planmässig arbetsrehabilitering.

h) att systemet för sjukskrivning och förtidspensionering sågs över så att brister i arbetslivet inte doldes under medicinska diagnoser,

i) att målsättningen för behandlingsarbete inom vårdsektorn skulle vara de utslagnas återkomst till arbetslivet och att övrigt behandlingsarbete skulle underordnas denna målsättning.

j) att en restriktiv politik mot alkohol, narkotika och andra droger i syfte att minska utslagningens skadeverkningar genomfördes.

1979/80:255 av Anna Wohlin-Andersson m. fl. (c).

1979/80:320 av Wivi-Anne Cederqvist m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att ersättning från arbetslöshetskassa även borde utgå i sådana fall då de arbetssökande var förhindrade ta erbjudet arbete till följd av att kommunal barnomsorg inte kunde erbjudas.

1979/80:321 av Ann-Cathrine Haglund m. fl. (m),

1979/80:324 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen beslutade att 250 000 000 kr. av de beredskapsmedel som avsågs för vägbyggen överfördes till vägverkets ordinarie byggnadsanslag.

2. att riksdagen uttalade att de län som drabbades av en minskad investeringsinsats över beredskapsmedel borde kompenseras genom motsvarande uppräknig av det ordinarie anslaget för vägbyggande.

1979/80:397 av Wilhelm Gustafsson och Elver Jonsson (båda fp),

1979/80:408 av Stig Olsson m. fl. (s).

1979/80:441 av Göte Jonsson och Sten Svensson (båda m),

1979/80:573 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen godkände ändrade grunder för arbetsmarknadsutbildningen att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1980 innebärande att *alla* som genomgick arbetsmarknadsutbildning skulle erhålla 175 kr. per dag under fem dagar per vecka,

2. att riksdagen beslutade att stimulansbidraget vid arbetsmarknadsutbildning höjdes till 30 kr. per dag.

3. att riksdagen beslutade att 18 § lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd skulle ha av motionärerna föreslagen lydelse att gälla fr. o. m. den 1 juli 1980.

4. att riksdagen beslutade att 17 § lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring skulle ha av motionärerna föreslagen lydelse att gälla fr. o. m. den 1 juli 1980.

1979/80:728 av Lars Hedfors m. fl. (s),

1979/80:734 av Gunnel Jonäng m. fl. (c), vari yrkats att riksdagen som sin mening uttalade att arbetshandikappade ej skulle behöva mista sina anställningar på grund av de allmännyttiga organisationernas bristande ekonomiska resurser samt att regeringen efter kartläggningen vidtog sådana åtgärder som erfordrades för att arbetshandikappade ej skulle behöva mista sina anställningar.

1979/80:736 av Karl-Gustaf Mathsson och Lena Hjelm-Wallén (båda s),

1979/80:742 av Martin Segerstedt m. fl. (s),

1979/80:743 av Martin Segerstedt m. fl. (s),

1979/80:744 av Knut Wachtmeister m. fl. (m),

1979/80:979 av Arne Fransson (c),

1979/80:980 av Nils-Olof Gustafsson m. fl. (s),

1979/80:982 av Erik Hovhammar m. fl. (m) såvitt nu var i fråga (yrkandena 1 och 4).

1979/80:984 av Börje Hörnlund (c),

1979/80:990 av Tore Nilsson och Erik Olsson (båda m),

1979/80:992 av Johan Olsson och Stig Josefson (båda c),

Nr 111

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

1979/80:994 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen skulle

1. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av och riktlinjerna för förslag rörande en samlad sysselsättningspolitik under våren 1980.

3. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av politiken för arbete åt handikappade.

4. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om planering av åtgärder för handikappade.

5. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om särskilda utredningsresurser vid länsarbetsnämnderna för uppföljning av arbetsgivares personalpolitik.

6. besluta att utöver regeringens förslag i budgetpropositionen 1980 medel beräknades för ytterligare 300 tjänster vid arbetsmarknadsverket.

7. utöver regeringens förslag anvisa 27 milj. kr. under anslaget B 1. Arbetsmarknadsservice för det under punkt 6 upptagna ändamålet.

8. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om uppföljning av stödformen anställning med lönebidrag.

9. besluta att bidrag för arbetsbiträde skulle kunna utgå i kombination med stödformen anställning med lönebidrag.

12. besluta att föräldrar, som för att genomgå arbetsmarknadsutbildning måste bo tillfälligt på utbildningsort inom den egna kommunen, skulle erhålla samma förmåner beträffande barnomsorg som föräldrar, vilka genomgick sådan utbildning utanför hemkommunen.

18. hos regeringen begära att förslag skyndsamt lades fram om samhällskontroll vid nedläggning av företag m. m..

19. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om utredning av frågan om utbildningsfonder i företag.

20. besluta att bestämmelser rörande tre nya dagpenningklasser om 200, 210 och 220 kr. infördes i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring.

21. besluta att bestämmelsen i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring om en dagpenningklass på 195 kr. utmönstrades.

22. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en högsta dagpenningklass om 230 kr..

23. besluta att lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd ändrades i enlighet med vad som anförts i motionen.

24. utöver regeringens förslag i budgetpropositionen 1980 för budgetåret 1980/81 anvisa 110 milj. kr. under anslaget B 5. Kontant stöd vid arbetslöshet.

25. utöver regeringens förslag i budgetpropositionen 1980 för budgetåret 1980/81 anvisa 250 milj. kr. under anslaget B 2. Bidrag till arbetsmarknadsutbildning.

26. besluta att avgiften enligt lagen (1973:372) om arbetsgivaravgift till

arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet höjdes fr. o. m. den 1 juli 1980 med 0,2 procentenheter.

Nr 111

Torsdagen den
27 mars 1980

1979/80:996 av Åke Polstam (c).

1979/80:1022 av Olof Palme m. fl. (s).

1979/80:1368 av Bertil Zachrisson m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen skulle besluta att till Sysselsättningsskapande åtgärder för budgetåret 1980/81 under arbetsmarknadsdepartementets huvudtitel anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 50 000 000 kr. minskat reservationsanslag av 2 075 000 000 kr. (yrkande 3).

1979/80:1455 av Karin Ahrlund (fp).

1979/80:1466 av Eric Hägelmark m. fl. (fp, m, c).

1979/80:1471 av Eivor Marklund (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag innebärande att 100 % statligt lönebidrag skulle utgå för de anställda i organisationer och föreningar som anställdes med lönebidrag.

1979/80:1475 av Börje Nilsson (s), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde förslag i syfte att vidga möjligheterna att erhålla arbetsbiträde i enlighet med vad som anförts i motionen.

1979/80:1485 av Lars-Ingvar Sörenson m. fl. (s).

1979/80:1490 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen beslutade att förstärka resurserna för arbetsförmedlingarna med 250 platsförmedlande tjänster främst för ungdomen (yrkande 3).

1979/80:1793 av Bonnie Bernström m. fl. (fp).

1979/80:1804 av Blenda Littmarck (m).

1979/80:1805 av Ivar Nordberg m. fl. (s).

1979/80:1806 av Sven-Erik Nordin m. fl. (c).

1979/80:1807 av Arne Nygren och Lilly Hansson (båda s).

1979/80:1810 av Johan Olsson (c).

1979/80:1816 av Hans Wachtmeister och Bertil Danielsson (båda m).

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

Torsdagen den
27 mars 1980

*Arbetsmarknads-
politiken*

1979/80:1817 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen uttalade att rätten till arbete borde gälla alla oavsett handikapp,

2. att riksdagen hos regeringen hemställde om åtgärder att snarast öka antalet förmedlande tjänstemän inom arbetsmarknadsverket i enlighet med sysselsättningsutredningens förslag.

3. att riksdagen hos regeringen hemställde om åtgärder för att tillgodose behovet av återkommande utbildning i handikappfrågor hos arbetsmarknadsverkets personal.

4. att riksdagen hos regeringen hemställde om en konkret plan i syfte att trygga handikappades rätt till arbete i enlighet med vad som anförts i motionen.

5. att riksdagen uttalade att förtidspensionering ej fick användas som arbetsmarknadspolitiskt instrument och hemställde hos regeringen om förslag till utveckling av allmän arbetslöshetsförsäkring i enlighet med vad som anförts i motionen.

1979/80:1845 av Göthe Knutson (m) och

1979/80:1888 av Bertil Jonasson m. fl. (c).

Utskottet hemställde

1. beträffande tidpunkten för en proposition om den framtida sysselsättningspolitiken att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:994 yrkandet 1.

2. beträffande samhällskontroll vid nedläggning av företag att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:994 yrkande 18.

3. beträffande åtgärder mot den bristande överensstämmelsen mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:992.

4. beträffande skärpning av reglerna för avvisande av erbjudet arbete m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:744 och 1979/80:990.

5. beträffande personalförstärkning till arbetsmarknadsverket att riksdagen med avslag på motionerna 1979/80:994 yrkande 6. 1979/80:1490 yrkande 3 och 1979/80:1817 yrkande 2 skulle bifalla propositionens förslag.

6. beträffande utbildning av förmedlingspersonal i handikappfrågor att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1817 yrkande 3.

7. beträffande sammansättningen av länsarbetsnämnder att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:255.

8. beträffande ordförandeskapet i distriktsarbetsnämnd att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:979.

9. beträffande arbetsförmedlingens svårigheter på orter med särskilda sociala problem att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1805.

10. beträffande fler distriktsarbetsnämnder och förmedlingskontor i Västmanlands län att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:736.

11. beträffande den fortsatta utbyggnaden av ADB i platsförmedlingen att

riksdagen med avslag på motionerna 1979/80:1810 och 1979/80:1845 skulle bifalla propositionens förslag,

12. beträffande förbättrad byggarbetsplanering att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:980,

13. att riksdagen med bifall till propositionens förslag och med avslag på motionen 1979/80:994 yrkande 7 till Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 955 913 000 kr.,

14. beträffande barntillsyn inom arbetsmarknadsutbildningen att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:994 yrkande 12,

15. beträffande översyn av bristyrkesutbildningen att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1466,

16. beträffande administrationen av ersättning för studieresor i samband med arbetsmarknadsutbildning att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:321,

17. beträffande frågan om utbildningsfonder i företagen att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:994 yrkande 19 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

18. att riksdagen godkände de i propositionen förordade grunderna för ersättning till ledsagare till handikappade,

19. att riksdagen med bifall till propositionens förslag och med avslag på motionen 1979/80:994 yrkande 25 till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1980/81 anvisade ett anslag av 2 231 400 000 kr.,

20. beträffande varselvillkoren i samband med äldrestödet att motionen 1979/80:1022 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

21. beträffande beredskapsarbeten på vägar i de regionalpolitiskt mest utsatta kommunerna att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:984,

22. beträffande utvärdering och redovisning av beredskapsarbeten inom den statliga sektorn att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1485,

23. beträffande vägarbeten i Västernorrlands län som beredskapsarbete att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:408 yrkandena 1 och 2,

24. beträffande upprustning av grusvägsnätet i Älvsborgs län som beredskapsarbete att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:397,

25. beträffande medel för projektering av dubbelspår Ånge-Bräcke m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:742,

26. beträffande åtgärder mot viltolyckor som beredskapsarbete att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:743,

27. beträffande medel för beredskapsarbeten till Eketorps borg att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1816,

28. beträffande storleken av statsbidrag till beredskapsprojekt i de primära rekreationsområdena att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1888,

29. beträffande omfattningen av beredskapsarbeten i AMS egen regi att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:408 yrkande 3, 1979/80:728, 1979/80:1806 och 1979/80:1807,

30. att riksdagen medgav att regeringen fick bemyndiga AMS att under budgetåret 1980/81 besluta om avskrivning av vissa lånefordringar enligt

propositionens förslag,

31. att riksdagen med bifall till propositionens förslag och med avslag på motionerna 1979/80:324 och 1979/80:1368 yrkande 3 till Sysselsättningskappande åtgärder för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 2 125 000 000 kr.,

32. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till Stöd till lagerupbyggnad för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

33. beträffande nya dagpenningklasser om 200, 210 och 220 kr., m. m., att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:573 yrkande 4 och 1979/80:994 yrkandena 20 och 21,

34. beträffande inrättande av en dagpenningklass om 230 kr. vid en senare tidpunkt att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:994 yrkande 22,

35. beträffande höjning av det kontanta arbetsmarknadsstödet att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:573 yrkande 3 och 1979/80:994 yrkande 23,

36. beträffande enhetligt utbildningsbidrag. m. m., att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:573 yrkandena 1 och 2,

37. att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med avslag på motionen 1979/80:994 yrkande 24 till Kontant stöd vid arbetslöshet för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 1 333 800 000 kr.,

38. beträffande höjning av arbetsgivaravgiften till arbetslöshetsfonden att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:994 yrkande 26,

39. beträffande avstängning från arbetslöshetsersättning vid svårigheter att ordna barntillsyn att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:320,

40. beträffande avräkning av änke- och änklingspension mot kontant arbetsmarknadsunderstöd att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1804,

41. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till Totalförsvsverksamhet för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 79 912 000 kr.,

42. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 4 070 000 kr.,

43. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 1 000 kr.,

44. beträffande inriktningen av politiken för arbete åt handikappade att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:994 yrkande 3,

45. beträffande åtgärdsplanering inom arbetsförmedlingen att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:994 yrkandena 4 och 5,

46. beträffande rätten till arbete åt alla oavsett handikapp. m. m., att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1817 yrkandena 1, 4 och 5,

47. beträffande aktionsprogram mot utslagning och social utstötning att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:219,

48. beträffande transferering av medel från socialförsäkringssystemet,

m. m., att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:982 yrkandena 1 och 4,

49. beträffande anställning av handikappade i riksdagshuset att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1793,

50. beträffande beloppsgränserna för bidrag till speciella arbetstekniska hjälpmedel att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1455,

51. beträffande kombination av bidrag till arbetsbiträde och halvskyddad sysselsättning att riksdagen skulle avslå motionerna 1979/80:994 yrkande 9 och 1979/80:1475 i motsvarande del.

52. beträffande maximeringen av bidraget till arbetsbiträde, m. m., att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1475 i motsvarande delar,

53. att riksdagen godkände vad i propositionen anförts om ändrade grunder för bidrag till arbetshjälpmedel åt handikappade, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1980, i den mån frågan inte behandlats i föregående punkter.

54. att riksdagen godkände vad i propositionen anförts om ändrade grunder för näringshjälp, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1980,

55. beträffande uppföljning av stödformen anställning med lönebidrag för de allmännyttiga organisationernas del att riksdagen med anledning av motionerna 1979/80:734 och 1979/80:994 yrkande 8 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anförde.

56. beträffande lönebidrag med 100 % till de allmännyttiga organisationerna att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:1471,

57. beträffande försöksverksamhet för sysselsättning åt rörelsehindrade ungdomar att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:996,

58. att riksdagen med anledning av propositionens förslag godkände vad som förordats beträffande anställning med lönebidrag, i den mån frågan inte behandlats i föregående punkter.

59. att riksdagen med bifall till propositionen till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 1 316 500 000 kr.,

60. att riksdagen skulle anta det inom arbetsmarknadsdepartementet upprättade förslaget till lag om ändring i lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift,

61. att riksdagen godkände de i propositionen förordade allmänna riktlinjerna för finansiering av stöd till forskning och utveckling samt utbildning och information beträffande medbestämmande i arbetslivet och arbetslivsfrågor i övrigt samt till utbildning av styrelserepresentanter för de anställda,

62. att riksdagen med bifall till propositionen till Bidrag till arbetarskyddsfonden för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 80 000 000 kr.,

63. beträffande åtgärder för ökad sysselsättning åt handikappade på den reguljära arbetsmarknaden via Stiftelsen Samhällsföretag att riksdagen skulle avslå motionen 1979/80:441,

64. att riksdagen med bifall till propositionen medgav att regeringen vid behov fick besluta om nya platser för skyddat arbete under budgetåret 1980/81,

65. att riksdagen med bifall till propositionen till Bidrag till Stiftelsen Samhällsföretag för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 1 685 000 000 kr.

Reservationer hade avgivits

1. *beträffande tidpunkten för en proposition om den framtida sysselsättningspolitiken* av Anna-Greta Leijon, Erik Johansson, Frida Berglund, Lars Ulander, Marianne Ståhlberg, Sune Johansson och Nils-Olof Grönhagen (alla s) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1979/80:994 yrkande 1 begärde att regeringen lade fram en proposition i så god tid att den kunde behandlas av riksdagen under 1980.

2. *beträffande samhällskontroll vid nedläggning av företag* av Anna-Greta Leijon, Erik Johansson, Frida Berglund, Lars Ulander, Marianne Ståhlberg, Sune Johansson och Nils-Olof Grönhagen (alla s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:994 yrkande 18 begärde att regeringen lade fram förslag till lagstiftning i enlighet med vad reservanterna anfört.

3. *beträffande personalförstärkning till arbetsmarknadsverket* av Anna-Greta Leijon, Erik Johansson, Frida Berglund, Lars Ulander, Marianne Ståhlberg, Sune Johansson och Nils-Olof Grönhagen (alla s) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:994 yrkande 6 samt med anledning av dels propositionens förslag, dels motionerna 1979/80:1490 yrkande 3 och 1979/80:1817 yrkande 2 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

4. *beträffande anslag till Arbetsmarknadsservice* av Anna-Greta Leijon, Erik Johansson, Frida Berglund, Lars Ulander, Marianne Ståhlberg, Sune Johansson och Nils-Olof Grönhagen (alla s) som under förutsättning av bifall till reservation 3 ansett att utskottet under 13 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionens förslag och med bifall till motionen 1979/80:994 yrkande 7 till Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 982 913 000 kr.,

5. *beträffande barn tillsyn inom arbetsmarknadsutbildningen* av Anna-Greta Leijon, Erik Johansson, Frida Berglund, Lars Ulander, Marianne Ståhlberg, Sune Johansson och Nils-Olof Grönhagen (alla s) som ansett att utskottet under 14 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:994 yrkande 12 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

6. *beträffande anslag till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning* av Anna-Greta Leijon, Erik Johansson, Frida Berglund, Lars Ulander, Marianne

Stålberg, Sune Johansson och Nils-Olof Grönhagen (alla s) som ansett att utskottet under 19 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionens förslag samt med bifall till motionen 1979/80:994 yrkande 25 till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1980/81 anvisade ett anslag av 2 481 400 000 kr..

7. *beträffande volymen av beredskapsmedlen för vägprojekt* av Anna-Greta Leijon, Erik Johansson, Frida Berglund, Lars Ulander, Marianne Stålberg, Sune Johansson och Nils-Olof Grönhagen (alla s) som ansett att utskottet under 31 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen och motionen 1979/80:324 samt med bifall till motionen 1979/80:1368 yrkande 3 till Sysselsättningsskapande åtgärder för budgetåret 1980/81 anvisade ett reservationsanslag av 2 075 000 000 kr.,

8. *beträffande nya dagpenningklasser inom arbetslöshetsförsäkringen, m. m.* av Anna-Greta Leijon, Erik Johansson, Frida Berglund, Lars Ulander, Marianne Stålberg, Sune Johansson och Nils-Olof Grönhagen (alla s) som ansett att utskottet under 33–35 bort hemställa

33. *beträffande nya dagpenningklasser om 200, 210 och 220 kr., m. m.* att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:994 yrkandena 20 och 21 samt med anledning av motionen 1979/80:573 yrkande 4 skulle anta av reservanterna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring.

34. *beträffande inrättande av en dagpenningklass om 230 kr. vid en senare tidpunkt* att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:994 yrkande 22 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anört,

35. *beträffande höjning av det kontanta arbetsmarknadsstödet* att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:994 yrkande 23 samt med avslag på motionen 1979/80:573 yrkande 3 skulle anta av reservanterna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd.

9. *beträffande anslag till Kontant stöd vid arbetslöshet, m. m.* av Anna-Greta Leijon, Erik Johansson, Frida Berglund, Lars Ulander, Marianne Stålberg, Sune Johansson och Nils-Olof Grönhagen (alla s) som – under förutsättning av bifall till reservation 8 – ansett att utskottet under 37 och 38 bort hemställa

37. att riksdagen med anledning av propositionens förslag samt med bifall till motionen 1979/80:994 yrkande 24 till Kontant stöd vid arbetslöshet för budgetåret 1980/81 anvisade ett förslagsanslag av 1 443 800 000 kr..

38. *beträffande höjning av arbetsgivaravgiften till arbetslöshetsfonden* att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:994 yrkande 26 skulle anta av reservanterna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1973:372) om arbetsgivaravgift till arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet.

Nr 111

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

10. *beträffande avstängning från arbetslöshetsersättning vid svårigheter att ordna barn tillsyn* av Marianne Ståhlberg (s) som ansett att utskottet under 39 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:320 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anför,

11. *beträffande inriktningen av politiken för arbete åt handikappade* av Anna-Greta Leijon, Erik Johansson, Frida Berglund, Lars Ulander, Marianne Ståhlberg, Sune Johansson och Nils-Olof Grönhagen (alla s) som ansett att utskottet under 44 och 45 bort hemställa

44: *beträffande inriktningen av politiken för arbete åt handikappade* att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:994 yrkande 3 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför,

45. *beträffande åtgärdsplanering inom arbetsförmedlingen* att riksdagen med bifall till motionen 1979/80:994 yrkandena 4 och 5 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför,

12. *beträffande kombination av bidrag till arbetsbiträde och halvskyddad sysselsättning* av Anna-Greta Leijon, Erik Johansson, Frida Berglund, Lars Ulander, Marianne Ståhlberg, Sune Johansson och Nils-Olof Grönhagen (alla s) som ansett att utskottet under 51 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1979/80:994 yrkande 9 och 1979/80:1475 i motsvarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför om en försöksverksamhet under två år.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande *beträffande länsarbetsnämndernas sammansättning* av Anna-Greta Leijon, Erik Johansson, Frida Berglund, Lars Ulander, Marianne Ståhlberg, Sune Johansson och Nils-Olof Grönhagen (alla s).

ANNA-GRETA LEIJON (s):

Herr talman! Läget på arbetsmarknaden har förbättrats klart under det senaste året. Efter de svåra åren från 1977 till 1979 kan vi nu konstatera att arbetslösheten har minskat, att antalet lediga platser ökar och att sysselsättningen är högre än för ett år sedan. Det är glädjande att kunna göra dessa konstateranden.

Jag skall, herr talman, försöka att ge en beskrivning av hur vi socialdemokrater tycker att den här situationen borde utnyttjas. Mina kamrater i utskottet kommer senare att gå in på de olika reservationerna. Jag koncentrerar mig på reservation nr 1.

Vi föreslår i reservation nr 1, liksom i vår januarimotion, att den nuvarande starkare efterfrågan på arbetskraft utnyttjas för det första till att förbättra situationen för de människor som är mest utsatta på arbetsmarknaden. För det andra menar vi att den här perioden skall användas för att få i gång den långsiktiga planeringen av sysselsättningspolitiken.

Den relativt gynnsamma situation som vi är i bedöms tyvärr allmänt bli

ganska kortvarig. Det finns många oroande prognoser för vad som kommer att hända under hösten. De pekar i stort sett alla på att det, inte minst för ungdomarna, kommer att bli besvärligare. Dessutom är det ju så, att även om situationen i landet som helhet är relativt gynnsam finns där ändå stora problem. Arbetslösheten är ojämnt fördelad. Bland invandrare och bland handikappade är den mycket hög. Det finns stora regionala skillnader som vi inte har lyckats upphäva. Arbetslösheten i vissa delar av landet är förfärande stor.

Som jag sade måste vi nog tyvärr vänta oss att situationen framemot hösten blir än besvärligare. Då kommer svårigheterna att öka för de handikappade, för de unga, för dem som är osäkra och som inte har yrkesutbildning och yrkeserfarenhet bakom sig. Vi måste därför ta chansen att *nu* ge dem ett fotfäste på den reguljära arbetsmarknaden. Vi får inte förspilla de möjligheter vi har just nu.

Vi menar att en del av den politik som regeringen har fört under denna relativt gynnsamma period har haft felaktiga utgångspunkter. Det talas ofta om behovet av en bättre anpassning mellan arbets sökande och lediga platser, och visst är det nödvändigt att en sådan anpassning sker. Men vi menar att regeringen och de borgerliga partierna i det sammanhanget utgått ifrån en människosyn som är oss fjärran. Man tycks mena att förutsättningen för att människor skall vilja ta ett arbete är att de mer eller mindre tvingas till det. I det perspektivet kan man bl. a. se frågan om ersättningen från arbetslöshetskassorna, en fråga som Sune Johansson kommer att ta upp senare. Vi menar att tvångsåtgärder inte är det viktiga. Utgångspunkten för oss är i stället att människorna vill ha ett förvärsarbete och att vi måste utforma arbetsmarknaden och de arbetsmarknadspolitiska hjälpmedlen utifrån detta.

Vi socialdemokrater är helt övertygade om att viljan att få ett arbete är mycket stark. Vi menar att detta gäller även för de ungdomar som man i dag kanske upplever som passiva och ointresserade. Man vet från många olika verksamhetsförsök, bl. a. inom ramen för sysselsättningsutredningens arbete, att när man kommer de här ungdomarna inpå livet så finner man att de helst av allt vill få ett jobb.

Vi behöver arbetsförmedlare som har tid både för kontakten med den enskilde arbetssökanden och för kontakten med arbetsgivarna ute på arbetsplatserna. Vi anser att man får igen de pengar som satsar på en effektiv arbetsförmedling.

Mina kamrater kommer alltså att senare i debatten presentera åtgärder som vi menar skulle medverka till att vi kunde utnyttja den här relativt gynnsamma situationen på arbetsmarknaden till att ge just de svaga grupperna en tryggad sysselsättning.

Det andra område som vi socialdemokrater anser att regeringen verkligen borde ha ägnat sig åt är den långsiktiga sysselsättningsplaneringen. Tyvärr har vi från den borgerliga majoritetens sida inte mött något egentligt intresse för att diskutera de långsiktiga frågorna. Man lägger problemen åt sidan. Vi beklagar det.

I april förra året kom sysselsättningsutredningen med sitt slutbetänkande. Det har sedan remissbehandlats. Många remissinstanser har lagt ner ett väldigt arbete, och vi tycker att det är märkligt att regeringen inte med kraft gripit sig an uppgiften att utarbeta en samlad sysselsättningspolitik för framtiden.

Visst är det riktigt att en del remissinstanser har kommit in med sina svar nu under vintern. Men nog borde väl regeringen ändå kunna komma med sitt förslag, så att riksdagen kan behandla det i år.

Visst är det så att sysselsättningsutredningen i vissa avseenden är ganska allmän i sina formuleringar och att somliga saker måste utredas vidare. Men det är inte heller något skäl för att skjuta på det hela. Det borde egentligen vara precis tvärtom.

Och visst är det så att en del förslag som sysselsättningsutredningen kommer med är kontroversiella. Men sådant tillhör ju politikens vardag, och det är en regeringens uppgift att försöka lotsa fram förslag ur kontroversiella synpunkter.

Ett annat skäl för att regeringen inte kommer med något förslag nu anges vara att det måste ske en samordning mellan de olika departementen, eftersom också Bjurelkommissionens betänkande skall ligga som underlag för den samlade sysselsättningspropositionen. Det betänkandet har ju fått namnet Vagar till ökad välfärd. Egentligen är det bra cyniskt, eftersom ju kommissionen i mycket ifrågasätter hela det svenska välfärdsbygget.

Bjurelkommissionen föreslår bl. a. att man skall begränsa de selektiva insatserna från statens sida. Vår mening är tvärtemot att det är alldeles nödvändigt att man för att kunna förverkliga väsentliga mål för vår politik, bl. a. den fulla sysselsättningen, i hög grad måste bygga på riktade åtgärder. Det gäller möjligheterna att klara den regionala balansen, strukturomvandlingens genomförande, speciella problem i olika branscher och möjligheterna att klara en bra sysselsättning även i tider då priserna stiger.

En hel del av de argument som används av Bjurelkommissionen känner vi mycket väl igen. De har inte bara under det här århundradet utan även under 1800-talet använts mot alla former av utjämningspolitik.

Jag vill ställa en fråga till statsrådet Wirtén, och jag hoppas att jag får ett klart svar. Frågan lyder: Är det sysselsättningsutredningens synsätt eller Bjurelkommissionens som skall ligga till grund för regeringens arbete med förslaget om en samlad sysselsättningspolitik?

Arbetsmarknadssituationen är, som jag sade förut, bättre än tidigare, men vi vet ändå alla att vi har djupgående problem som vi måste ta itu med. Visserligen kan vi nu glädja oss åt att industriinvesteringarna inte längre visar minustecken. Men vi har väldigt mycket att ta igen från de år då minskningen av industriinvesteringarna var förödande stor. Låt mig påminna om att industriinvesteringarna i byggnader och anläggningar 1979 var uppe i knappt hälften av 1975 års nivå. Vi har problemet med de snabbt ökande energipriserna, och vi måste på allvar börja att ta itu med hushållningen med energi och omställningen till de nya energikällorna.

Många andra länder konkurrerar i dag effektivt med svenska produkter.

Den konkurrensen kommer vi naturligtvis att i framtiden få möta på nya områden. De låga industriinvesteringarna under flera år har gjort att vi kommer att ha sämre förutsättningar att möta konkurrensen än vad vi skulle ha haft, om industriinvesteringarna legat på en bättre nivå.

Här finns alltså mycket som vi måste ta igen, mycket som vi måste planera för. Den brist på tilltro till framtiden som finns i det svenska samhället måste vändas i optimism.

Socialdemokraterna menar att sysselsättningsfrågorna måste ses som en helhet. Samhället och samhällsekonomin är en helhet som kräver att alla delar fungerar, och därför behöver vi en samlad sysselsättningspolitik som kan möta framtidens problem. Vi beklagar att man från regeringens och den borgerliga majoritetens sida vill skjuta de här frågorna framför sig.

I reservation nr 1 kräver socialdemokraterna att propositionen om den samordnade sysselsättningspolitiken läggs fram i så god tid att den kan behandlas av riksdagen under det här året.

Sammanfattningsvis, herr talman, vill vi från vår sida med tillfredsställelse konstatera att läget på arbetsmarknaden nu är bättre än vad det har varit under de senaste åren. Vi säger då: För det första, utnyttja den här tiden för att ge de människor som har den allra svagaste positionen på arbetsmarknaden en verklig chans att få ett rejält fotfäste där! För det andra, utnyttja den här tiden till förberedelser för att möta de problem som vi vet kommer relativt snabbt!

Vi behöver helt nya instrument för att möta nya prövningar på sysselsättningspolitikens område.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1–9 samt 11 och 12.

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Arbetsmarknadspolitikerna är utformad som storfinansens och marknadsekonomins soptunna och lydiga hjälpreda. Inom arbetsmarknadspolitikens ram får statsmakterna ta reda på de misslyckanden som vårt ekonomiska system ständigt producerar: arbetslöshet bland ungdomar, kvinnor, invandrare och även bland de grupper som traditionellt har stadigvarande arbete. Systemet producerar utslagning och utstötning från arbetsmarknaden och handikappade som inte har något värde på arbetsmarknaden.

Enligt arbeidskraftsundersökningarna har vi under en tid av ett år fått 85 000 fler sysselsatta än tidigare. Av denna ökning svarar deltidsarbetena för 57 000. Enligt AKU har för första gången sedan 1976 antalet fullgjorda arbetstimmar per vecka ökat. Ökningen är 600 000 arbetstimmar per vecka, vilket omräknat ger 15 000–16 000 heltidsarbeten. Det är den ökning vi har haft på ett år.

Denna mycket måttliga ökning av arbetsinsatsen skall ses mot bakgrund av det förhållandet att Sverige har varit inne i en högkonjunktur, en högkonjunktur som i ett längre perspektiv endast är en krusning på ytan i den ständiga utförsbacke vi är i. Den s. k. högkonjunkturen är alltså bara en liten våg, och vi kan inte se någon annan, större våg som kommer därpå. Och när

Nr 111

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

vi i en framtid får en lågkonjunktur kommer det att fresta mycket hårt på sysselsättningen.

Vad har vi då långsiktigt att vänta? Vi vet att vi har en nedgång i industrialiseringsprocessen, utslagning av hela branscher, som inte kompenseras av någon ny satsning av betydelse. Arbetsmarknadspolitikerna, som den nu utformas, kommer framöver att få ta reda på mycket av resterna från denna process.

Arbetsmarknadspolitikerna är inte offensiv och inspirerar alltså inte till något verkligt nyskapande. I stället är den underordnad storfinansens och marknadsekonomin villkor. Jag förstår att utskottets ambitionsnivå är uppnådd, eftersom man skriver: "De arbetsmarknadspolitiska insatserna ligger trots det relativt goda sysselsättningsläget på en hög nivå." Detta tyder på att förhållandena stämmer med ambitionsnivån i utskottet – om det är dess helhet eller inte framgår varken av utskottsbetänkandet eller reservationerna. Men att döma av Anna-Greta Leijons anförande finns det tydligen anmärkningar mot den långsiktiga politiken.

Är då sysselsättningsläget så väldigt bra och på en så hög nivå som utskottet säger? Drygt 80 000 är arbetslösa, 150 000 är föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder och vidare finns förtidspensionärer, som till stor del är utestängda från arbetsmarknaden på grund av brist på lämpliga jobb. Om vi räknar samman siffrorna finner vi att ungefär en halv miljon människor ställs utanför den reguljära arbetsmarknaden, och det behövs verkligen krafttag för att bryta den utveckling som är på gång. Vi måste göra allvar av parollen arbete åt alla, ge den en verklig innebörd.

Det finns alla skäl i världen att understryka kravet i motionen 1817, nämligen att riksdagen skall uttala att rätten till arbete skall gälla oavsett handikapp.

Arbetsmarknadspolitikerna fungerar nu som tidigare som en akutbehandling. Man skall rädda människor så att de inte avlider, i stort sett. Ett aktionsprogram saknas, som skulle kunna undanröja orsakerna till den nuvarande arbetslösheten, utslagningen, utsorteringen. I huvudsak överlämnar regering och riksdag till storfinans och marknadskrafter att svara för sysselsättningen – och även dess villkor. Skall insatserna inom arbetsmarknadspolitikerna bli verkningsfulla på längre sikt måste de intimt förknippas med åtgärder mot utslagning; man måste tackla hela arbetslöshetsproblemet.

I utskottsbetänkandet finns en skrivning med anledning av vpk-motionen 219. Utskottet har där intagit en mycket avvisande attityd. Kraven i det programmet är för vittomspännande, för allmänt formulerade, och problemen skall angripas konkret, säger utskottet.

Låt oss då granska det program som vpk föreslår i sin motion och som utskottet inte vill ha en diskussion om utan vill avfärda ganska kortsiktigt:

1. Målsättningen för alla samhällsliga åtgärder måste vara att garantera alla människor rätten till ett arbete oberoende av ålder, kön, handikapp eller utbildning. Det måste också röra sig om ett arbete som är anpassat till vars

och ens förutsättningar. Arbetsmiljön måste vara sådan att arbetet inte medför några hälsorisker.

Med stöd av denna målsättning måste således alla ålders- och förtidspensionärer garanteras rätten att stå kvar i resp. återvända till arbetslivet.

Men det viktiga med denna punkt är att målsättningen skall vara kompromisslös – att man inte kan tumma på den. I debatten tummar man på målsättningen om rätten till arbete utifrån ekonomiska krav och att man inte vill göra någon fördelning i samhället. Vi kommer säkert att få höra av arbetsmarknadsministern, när han kommer upp, att vi har svårigheter och inte kan förverkliga den här målsättningen. Då undrar man: Vad skall vi då med målsättningen till, när man gör mängder med undantag och inte kompromisslöst kan utgå från den?

2. Vi måste satsa på ungdomarna. Vi måste hindra utslagning av dem. En riksomfattande garanti för alla ungdomars rätt till arbete eller meningsfull utbildning måste skapas. Till det allra viktigaste för framtiden hör att vi gör något i detta avseende.

Kan samhället inte göra något – utskottet anvisar inte någon väg – måste man fundera över vad den första målsättningen har för värde.

3. En allmän arbetstidsförkortning får inte skjutas på framtiden utan bör genomföras nu. Ingen samtidig höjning får ske av arbetsintensitet och arbetstakt. Förkortningen av arbetstiden måste kompenseras genom nyanställningar. Samhällsekonomiskt är detta en lönsam reform eftersom den, rätt genomförd, öppnar arbetsmarknaden för grupper som i dag står utanför.

Vi vet att vi har en teknisk utveckling på arbetsmarknaden som kommer att skapa oerhörda problem. Om den hämningslöst får genomföras, kommer den att skapa enorma arbetslöshetsproblem. Jag tänker på datateknikens användning, robotiseringen och den ensidiga produktionen.

Vad har nu utskottet att säga till det här? Utskottet säger att detta behandlas på andra håll i riksdagens arbete. Men vad vill utskottet möta denna utveckling med? Utskottet svarar i stort sett att det är ekonomiskt omöjligt att göra något.

Men återigen: Vad har vi målsättningen till? Vad skall vi skapa?

4. Målsättningen att skapa arbete för alla måste genomsyra hela industri- och näringspolitiken. En varierad arbetsmarknad måste vara den viktigaste utgångspunkten för de beslut som fattas för hela industripolitiken. Genomgående måste strävan vara att skapa nya samhällsägda industrier med inriktning på vidareförädling och alternativ produktion. Samhällsfonder eller fonder i någon form under lönearbetarnas kontroll är ett sätt att skapa investeringsmedel.

Det är mot bakgrund av detta som vi skall se utskottets bedömning att marknadskrafterna får styra. Men ändå har vi en strukturomvandling som är enorm. Man håller på att flytta Norrlands gränser och Norrlands problem allt längre söderut. Det ser vi som befinner oss i den mellansvenska regionen. Varv, stål, teko, skog, papper, massa, den offentliga sektorn – allt är utsatt för attacker i dag. Man måste fråga sig: Hur skall vi kunna förverkliga målet

arbete åt alla, när vi har denna utveckling men ingen offensiv kamp mot den?

5. En bred offensiv måste sättas in mot olika typer av arbetsmiljörisker.

Vi har pekat på några åtgärder, t. ex. införande av pauser och ökning av bemanningsstyrkorna, att verka för att man inte får slita ut människor, att gå till attack mot ackorden, att se till att personalstyrkorna breddas för att minska utslagningen, att hindra prestationsdrivande tidmätningssmetoder eller motsvarande rationaliseringsåtgärder som ökar utslagningseffekterna, att se till att skiftarbete begränsas till det som är samhälls nödvändigt.

I alla dessa frågor vet vi att vi har ett motstånd från samma människor som säger att de vill ha arbete åt alla. Men de som inte klarar av de här kraven utan slås ut, var skall de få jobb på en reguljär arbetsmarknad?

6. Man måste också se till att de företag som har hög personalomsättning och hög sjukfrånvaro tvingas att betala det genom t. ex. höjda arbetsgivaravgifter.

7. Arbetsförmedlingarnas verksamhet måste förstärkas. Obligatorisk arbetsförmedling bör genomföras i hela landet. Främjandelagen måste göras tvingande också i praktiken. Den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsvården måste förstärkas och utformas så att inga grupper på förhand undantas från verksamheten.

8. Ekonomiska hjälpformer vid långvarig arbetslöshet får inte utformas på ett sådant sätt att en återkomst till arbetslivet försvåras och arbetslösheten döljs under några individuella diagnoser. En genomgripande översyn bör därför göras av det nuvarande systemet med långtidssjukskrivning och förtidspensionering. Vi måste ha ett ersättningsystem som ger trygghet vid arbetslöshet.

9. En stor del av samhällets vårdapparat går till attack mot orsakerna till utslagningen. Både socialvård och sjukvård måste därför på ett helt annat sätt än nu medverka till den arbetsrehabilitering som behövs.

10. Vi måste på allvar ta i mot neddrogning, missbruk av alkohol, lugnande mediciner och narkotika, som är utslagningens följeslagare, så att det av ett sådant heltidsprogram verkligen skulle kunna bli en effekt.

Det är alltså de tio punkter som vi föreslår men som är för vittomspännande och tydligen inte har någon relevans i utskottsledamöternas sätt att tänka när de skall behandla anslagen. Man har inte ens bemödat sig om att peka på några utvecklingsvägar annat än att tydligen marknadskrafterna skall ta i det här, och man hoppas att de skall ge sysselsättning någonstans.

Den grupp som kanske drabbas värst på arbetsmarknaden är de handikappade. Läget för dem ljusnar inte precis, trots att insatser har gjorts av riksdagen. Detta bekräftar bara det allvarliga sysselsättningsläget och de omänskliga krav som ställs på våra handikappade för att de skall kunna få arbete och sysselsättning. Det är utifrån detta som det uttalande bör ses som vi föreslår i motion 1817, att riksdagen kompromisslöst fastslår att rätten till arbete för alla skall gälla oavsett handikapp.

Utslagningen av handikappade från arbetslivet avspeglar sig direkt i

antalet förtidspensionerade. Vi vet att den skaran ökar – den plussas på för varje månad och år. Förtidspensioneringen har blivit ett sätt att lösa arbetsmarknadspolitiska problem. Man försöker därigenom köpa sig fri från skyldigheten att ordna arbete åt alla. Vi måste vända på den utvecklingen och i stället få ett annat system, där man ser till att de handikappade får ett arbete och där man i andra former ordnar ersättningsfrågan, t. ex. genom en allmän arbetslöshetsförsäkring, så att människor inte blir förtidspensionerade eller slussas ut från arbetsmarknaden och därmed är borta. Det är kanske en av de viktigaste åtgärderna för att bekämpa det nuvarande systemet.

En trygghetsfaktor för de arbetslösa och dem som befinner sig i utbildning är att de får en rimlig inkomst. Arbetslöshetsförsäkringens dagpenningklasser måste ändras så att 220 kr. blir den högsta klassen och de nuvarande två lägsta stryks. Vi är inte heller negativa till det socialdemokratiska förslaget om att man kan öka den högsta klassen till 230 kr.

Likaså måste det kontanta arbetsmarknadsstödet ökas kraftigt. Vi föreslår 120 kr. per dag. Att detta enligt utskottet skulle vara felaktigt, eftersom det inte skulle överensstämma med den lägsta dagpenningklassen inom arbetslöshetskassorna, tycker vi inte är något argument för att hålla framför allt ungdomarna på en låg ekonomisk nivå.

Vi föreslår även att utbildningsbidragen höjs och att 175 kr. skall vara det bidrag den får som inte har större ersättning från A-kassan samt att stimulansbidraget vid arbetsmarknadsutbildning höjs till 30 kr. per dag.

Herr talman! Arbetsmarknadspolitiken kommer under lång tid att vara betydelsefull – inte på grund av sitt nuvarande innehåll och sin inriktning, utan därför att det nuvarande sättet att bedriva arbetsmarknadspolitik ändå kommer att undanröja de värsta effekterna av den kapitalistiska ekonomins misslyckanden. Men arbetsmarknadspolitiken skulle kunna vara insatt i en offensiv industripolitik, med kamp mot utslagning och utstötning, och den skulle kompromisslöst kunna hävda principen om rätt till arbete. Den skulle också kunna vara ett bra redskap mot arbetslösheten och utslagningen, som är så beklämmande.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga vpk-motioner.

ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Regeringens förslag till insatser för arbetsmarknadspolitiken under nästa budgetår bygger på mycket hög ambitionsnivå. Det framgår av sammanfattningen i det betänkande vi nu behandlar att det till arbetsförmedling, arbetsmarknadsutbildning, beredskapsarbeten, arbetslöshetsersättningar, stöd åt arbetshandikappade m. m. föreslås ett anslag på över 10 miljarder kronor. De arbetsmarknadspolitiska insatserna ligger alltså högt trots det relativt goda sysselsättningsläget.

I januari i år var ca 150 000 personer föremål för arbetsmarknadsåtgärder av olika slag. Orsaken är bl. a. den struktur som arbetslösheten har. Därtill kommer att de arbetssökandes förutsättningar och önskemål inte alltid stämmer med arbetsgivarnas önskemål och krav. Under fjolåret förbättrades situationen på arbetsmarknaden. Det var fler sysselsatta än någonsin. Under

fjärde kvartalet var det 85 000 fler människor i arbete än ett år tidigare. Visserligen var större delen deltidsanställda, men för första gången på flera år ökade antalet heltidssysselsatta. De nya arbetena kom främst inom den offentliga sektorn, men även sysselsättningen i industrin ökade – f. ö. för första gången sedan 1974. Ökningen av industrissysselsättningen uppgick till ungefär 20 000.

Den relativt låga arbetslösheten ger också en bild av det förbättrade arbetsmarknadsläget. Enligt AKU var 1,8 % av arbetskraften utan arbete under fjärde kvartalet i fjol mot 2 % vid samma tidpunkt 1978. Internationellt sett är det ju utomordentligt låga siffror. Men som Anna-Greta Leijon påpekade är arbetslösheten ojämnt fördelad, och den är större bland ungdomar och kvinnor än bland befolkningen i dess helhet. Därtill kommer de regionala skillnaderna som innebär att skogslänen har en arbetslöshet som är ungefär dubbelt så hög som t. ex. storstadslänens.

Positivt är också att antalet lediga platser har ökat. I februari i år hade vi över 66 000 lediga platser – en ökning med mer än 20 000 jämfört med februari förra året.

Sysselsättningen på sikt är svår att bedöma, och många prognoser pekar på ökade svårigheter, särskilt då för ungdomen. Utskottet stryker därför under vad som sägs i propositionen om att det är angeläget med en fortsatt hög arbetsmarknadspolitisk beredskap. Jag tror att det är en riktig inställning och inte ett utslag av uppgivenhet, som Lars-Ove Hagberg försökte göra gällande.

Om nu arbetsmarknadsministern har en hög ambition när det gäller arbetsmarknadspolitiken, så torde samma sak kunna sägas om många ledamöter av denna kammare. De många motioner som behandlas i betänkandet bär vittnesbörd om det. Flertalet motioner har som utgångspunkt den betydande enighet som råder och som varit en bärande linje under många år när det gäller svensk arbetsmarknadspolitik. Beträffande många motioner kan man närmast säga att det är angelägna saker som stryks under eller på nytt aktualiseras – låt vara att frågorna som regel är under beredning eller att frågornas lösning är i vardande. Av det skälet avvisas många motionsyrkanden.

I den 65 punkter långa hemställan har utskottet på två punkter gått motionärerna till mötes. Det gäller den socialdemokratiska partimotionen 994 där man begär att frågan om utbildningsfonder i företag skall utredas. Vi hade förra året ett liknande krav, som vi för vår del avstyrkte på grund av att frågan var under prövning. Men det skall medges att direktiven till den åsyftade utredningen inte hade den klarhet i texten som det fanns skäl att kräva, och därför har utskottet enhälligt tillstyrkt det yrkandet.

Enighet råder i utskottet om att tillstyrka ett par andra motionsyrkanden, som tar upp den nya anställningsformen med lönebidrag till arkivarbetarna. Det skall ses som ett understrykande av fjolårets beslut, eftersom den reformen bl. a. syftar till att stärka arbetshandikappade på arbetsmarknaden. Det beslutet står vi fast vid.

När det gäller bidragssystemet för och stödet till de organisationer som har

arbetsgivaransvar på det området har vi sagt – det gjorde vi redan förra året – att om det blir bekymmer för organisationer och på liknande håll får man från samhällets sida vara beredd att kompensera en sådan svårighet. Vårt uttalande i betänkandet utmynnar i att regeringen nogsamnt följer utvecklingen och redovisar sina iakttagelser för riksdagen.

När det i övrigt gäller det omfattande förslaget om den kommande arbetsmarknadspolitiken har utskottet slutit upp bakom regeringens förslag. Att man från socialdemokratiskt håll har ett tiotal reservationer förtar inte intrycket av att utskottet uppvisar en stor enighet i vad gäller de grundläggande principerna för arbetsmarknadspolitiken.

Vänsterpartiet kommunisterna behandlar i sin motion 219 utslagningen och den sociala utstötningen. Det gäller allvarliga företeelser, som att människor på grund av alkohol- eller narkotikamissbruk slås ut i förtid från sina arbetsplatser eller över huvud taget aldrig släpps in i arbetslivet. Vpk sätter i motionen in detta i mycket breda perspektiv, och som en följd av det kommer deras åtgärdsprogram att täcka vida fält.

När det gäller att komma till rätta med så djupgående problem måste man fråga sig vad det kan vara för nytta med att göra allmänna programmatiska uttalanden. I stället bör man ge sig i kast med problemen på politikens olika områden. Detta är egentligen också vad vpk självt menar, för som utskottet påpekar har vpk tagit upp flera av de frågor som berörs i åtgärdsprogrammet i andra motioner, där man utförligt belyser behovet av de aktuella åtgärderna, t. ex. beträffande arbetstidsförkortning, ackords- och skiftarbete samt alkohol- och narkotikapolitiken. Dessa frågor behandlas dock icke av arbetsmarknadsutskottet utan av socialutskottet, och det är en av orsakerna till att vi har givit en relativt kort behandling av den uppräknade som vpk presenterat i sitt punktprogram.

Herr talman! Eftersom talarlistan ger vid handen att många kommer att gå in här i debatten och kommentera de olika reservationerna, skall jag nöja mig med att kommentera ett fåtal.

I reservation 1 riktar socialdemokraterna in kritiken mot den aviserade tidpunkten för en sysselsättningspolitisk proposition. Motionärerna anser att arbetet i kanslihuset bör organiseras så att förslag kan föreläggas riksdagen redan detta kalenderår. När det gäller sysselsättningspolitikens framtida inriktning vill jag framhålla att den har övervägts av sysselsättningsutredningen under flera år. Resultatet publicerades förra året. Betänkandet har remissbehandlats, och i budgetpropositionen anmäls att en proposition i ämnet planeras bli framlagd under det kommande budgetåret.

Från utskottsmajoritetens sida har vi inte kunnat instämma i de kritiska synpunkter som socialdemokraterna anför. Vi menar att ett utarbetande av riktlinjer för den framtida sysselsättningspolitiken är en viktig uppgift som kräver ingående överväganden. Utredningen har lagt fram ett omfattande material som under åtskilliga månader övervägts av remissinstanserna. Remisstiden utgick vid senaste årsskiftet. En del remissinstanser hade dock icke kommit in med sina yttranden förrän så sent som i februari i år.

Vi som tillhör utskottsmajoriteten menar att det inte är rimligt att hasta

fram utarbetandet av en proposition som kommer att omspanna flera departements ansvarsområde. Utredningen har, som jag nyss sade, arbetat i flera år. Utredningsförslagen var allmänt hållna, och det krävs ytterligare bearbetning innan man kan ta ställning till dem.

Utredningens slutsatser och förslag är dessutom av kontroversiell natur, och intressant är att notera att parterna på arbetsmarknaden hade en hel del kritiska synpunkter i sina remissvar. Den bärande tanken i sysselsättningsutredningen är att den offentliga sektorn skall öka kraftigt. Vi vet att detta inte är ett realistiskt synsätt.

TCO anför också i sitt yttrande att man tyvärr saknar en klar analys i utredningen av de ekonomiska förutsättningarna för en sysselsättningsökning i den offentliga sektorn. Jag vill vidare peka på vad som står i det senaste numret i Dagens Industri, som kom för ett par dagar sedan. Där säger Metalls andre ordförande Stig Malm att den offentliga sektorn inte får växa mer. Det är mot denna bakgrund förvånande, herr talman, att socialdemokraterna tycks mena att sysselsättningsutredningens förslag i stort sett kan överföras direkt i en propositionstext.

När man läser reservationen finner man att de socialdemokratiska ledamöterna har utomordentligt stora förväntningar på den sysselsättningspolitiska propositionen. Man talar om en samordning av handlandet inom ett stort antal verksamhetsområden. Det gäller den ekonomiska politiken, finanspolitiken och näringspolitiken, och det skall också gälla energipolitiken, investeringar och branscher jämte byggnadsverksamhet samt forsknings- och utbildningspolitik. Och man säger att detta måste formas med utgångspunkt i en framtidsinriktad strategi, där det politiska ställningstagandet kan inordnas i ett system av samverkande åtgärder för utveckling, sysselsättning och regional balans. Ja, herr talman, det är mycket långtgående krav som tarvar noggranna överväganden. Anna-Greta Leijon sade att nu måste detta med kraft presenteras.

Även utskottsmajoriteten är av den uppfattningen att ambitionsnivån skall vara hög. Det är därför vi anser det orealistiskt att ha en proposition färdig inom loppet av några få månader. Vi noterar emellertid att socialdemokraterna har revat seglen en hel del. Jag tyckte att Anna-Greta Leijon också tonade ner sitt anförande förredömligt. Nu nöjer man sig i reservationen, till skillnad från motionen, med att få en proposition till hösten. Ja, det är möjligt det kan bli så, men för oss i utskottsmajoriteten är det viktigast att vi får en väl genomarbetad proposition, och därför är vi tillfreds med löftet att en proposition läggs fram under det kommande budgetåret.

I reservation 2 återkommer socialdemokraterna till frågan om samhällskontroll vid nedläggning av företag. Man vill att regeringen skyndsamt skall lägga fram förslag till lagstiftning i ämnet. Från utskottets sida har vi erinrat om att det redan finns ett regelsystem om information mellan företag och samhälle vid driftinskränkningar. Enligt främjandelagen skall arbetsgivare som avser att genomföra driftinskränkning varsla länsarbetsnämnden i vederbörande län. En förutsättning är att minst fem arbetstagare berörs av inskränkningen. Detta varsel, som kan medföra uppsägning, skall lämnas två

till sex månader i förväg beroende på hur många arbetstagare som är berörda. Utskottet vill för sin del inte bestrida att det kan finnas skäl för ett ökat rådtrum för att ge samhällets organ bättre möjlighet att påverka utvecklingen, men hur det skall gå till är emellertid ett komplicerat juridiskt och ekonomiskt problem – en uppfattning som inte bara utskottet står för utan också sysselsättningsutredningen hade. I sitt slutbetänkande föreslog man att den frågan skulle utredas, och eftersom utredningen remissbehandlas och arbetet pågår i regeringens kansli på en proposition på grundval av den utredningen har vi avstyrkt detta socialdemokratiska motionsyrkande. Vi har även hänvisat till att frågan om det s. k. rådsumsstödet utretts inom departementet, och även de förslagen måste självfallet prövas.

I propositionen föreslås att arbetsmarknadsverket skall tillföras ytterligare 100 tjänster. Kommunisterna har yrkat på att antalet nya befattningar utöver detta skall öka kraftigt, och socialdemokraterna föreslår att AMS tillföres 300 tjänster utöver regeringens förslag. Jag vill erinra om att verket under 1970-talet fått medel för ca 2 100 tjänster för att förstärka den egentliga platsförmedlingen. Innevarande budgetår har AMS tilldelats ett större antal tjänster än någonsin. Detta har skett ett budgetår då Sveriges ekonomi varit utsatt för mycket svåra påfrestningar. Om man jämför med det goda året 1974 t. ex., finner man att AMS fick färre tjänster ett sådant år, fast det då rimligen kunde ha varit mycket lättare att expandera. Vi anser att det nuvarande budgetläget inte ger utrymme för samma snabba ökning som hittills under den senaste tioårsperioden. En sådan ökning är inte heller enligt vår uppfattning lämplig mot bakgrund av det arbete som pågår för att se över olika funktioner inom verket. Dessutom sker förstärkning också med en fortsatt satsning på den datatekniska utrustningen, och vi får heller inte glömma bort att arbetsmarknadsverket trots allt förmånsbehandlas i förhållande till övrig statlig förvaltning inte bara med personal utan också med teknisk utrustning.

På ett annat område bjuder också kommunisterna och socialdemokraterna över budgetförslaget, och det gäller dagpenningbeloppen inom arbetslöshetsförsäkringen. Det som är speciellt noterbart i sammanhanget är kanske inte det högre budet utan fast mer den konstruktion som socialdemokraterna förordar för att betala den ökade utgiften. Skulle riksdagen följa den socialdemokratiska reservationen skulle det statliga budgetunderskottet kraftigt öka, och det är någonting som man från socialdemokratiskt håll i andra sammanhang har varnat för.

På en punkt i betänkandet har vi haft en mycket ingående diskussion med anledning av motionsyrkanden. Det gäller AMS egen regi i de nordligaste länen. Vi har sagt att det finns skäl att iaktta viss försiktighet med neddragningen av verksamheten i norr när det gäller egenregiarbetet med anledning av de särskilda problem som finns på arbetsmarknaden i norr. Vi slår också fast att avsikten med den här minskningen av egenregi inte är att minska den totala volymen beredskapsarbete i de nordligaste länen. Den finns det av flera skäl anledning att upprätthålla, och med den utgångspunkten och enigheten i utskottet är jag mycket överraskad av reservation 7, enligt

Torsdagen den
27 mars 1980

*Arbetsmarknads-
politiken*

vilken socialdemokraterna vill ta 50 milj. kr. från beredskapsarbeten för att föra över till annat anslag. Det innebär att vägarbeten som är arbetsmarknadspolitiskt motiverade skulle kraftigt reduceras, och det innebär ju generellt sett att sysselsättningssvaga regioner drabbas hart, dvs. att det kommer att gå ut över bl. a. Norrlandslänen. Och det är därför förvånande att också norrlänningar står bakom den socialdemokratiska reservationen.

Herr talman! Låt mig ta upp en punkt där utskottet är enigt och där vi har tagit upp ett problem som måste få en bättre lösning än i dag, och det gäller den bristande balansen mellan arbetssökande och lediga platser. Det är en debatt som också förts här i kammaren under den frågestund som föregick dagens ärendebehandling.

Det finns ett betydande antal, ja ett växande antal, lediga platser, samtidigt som det i särskilda delar av landet råder en relativt stor arbetslöshet. Det problemet har aktualiserats, och vi har pekat på några orsaker till att situationen kan vara så här. Låt mig erinra om några av svårigheterna.

Det har visat sig att omkring två tredjedelar av de lediga platserna står öppna endast för sökande med yrkesutbildning eller yrkesvana.

Vidare bör vi komma ihåg att de lediga platserna är mycket ojämnt fördelade över landet. De många arbetssökande finns sällan i de s. k. heta områdena.

Till det kommer att 40–45 % av de arbetssökande är ungdomar som saknar yrkesutbildning eller arbetslivserfarenhet eller rent av häggedera.

Bland de arbetssökande finns lika stora grupper arbetshandikappade som invandrare med dåliga eller inga kunskaper i svenska språket.

Drygt hälften av alla arbetssökande är kvinnor. På senare tid har den ökade efterfrågan på arbetskraft inom industrin inte heller nämnvärt underlättat kvinnornas situation. Vi vet att rekrytering av kvinnor till industriarbete fortfarande möter motstånd både inom företagen och bland kvinnorna själva.

Det är en av arbetsmarknadspolitikens uppgifter att skapa balans mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft. Den här frågan har utretts mycket noggrant av bl. a. sysselsättningsutredningen, och vi anser därför i utskottet att någon särskild kartläggning just nu inte behövs. Däremot tror vi att det är viktigt att arbetsförmedlingen effektiviseras och att man genom utbildningsinsatser och på annat sätt förbättrar de arbetssökandes möjligheter att ta olika arbeten.

Vi tror också att arbetsgivarna måste ge oss en mer realistisk information om arbetskraftens sammansättning, så att man kan anpassa kraven till den rådande situationen och genom personalpolitiska åtgärder öka möjligheten för olika arbetssökande att ta jobb.

Vi har sagt att när vi har en ökad tillgång till lediga platser så är det rimligt och riktigt att arbetsförmedlingarna lägger större press både på arbetssökande och arbetsgivare att göra upp om anställningen. Och det har tagit sig uttryck i bl. a. ett ökat antal anmälningar till arbetslöshets- och försäkrings-

kassor om att anvisad sökande avvisat arbete och därför avstängts från kassan. De avstängdas antal ökade med nära 50 % under förra året.

När det gäller aktiviteten gentemot arbetsgivarna så har det inletts en mer aktiv tillämpning av lagen om vissa anställningsfrämjande åtgärder för att förmå dem att anställa handikappade och äldre arbetssökande.

Det är utskottets och min förhoppning att några av de åtgärder jag pekat på skall kunna förbättra resultatet.

Däremot, herr talman, har vi enhälligt vänt oss mot uppfattningen i ett par motioner att en del arbetslösa, och särskilt ungdomen, föredrar att gå utan arbete och i stället uppbära kontant stöd. Faktum är att endast 53 % av de arbetslösa ungdomarna i åldern 16–24 år uppbär kontant arbetsmarknadsstöd eller dagpenning från arbetslöshetskassan. Det innebär att nära hälften av de arbetslösa ungdomarna faller utanför den påstådda valfriheten mellan arbete och arbetslöshetsersättning. Och någon valfrihet skall inte heller föreligga enligt gällande regler.

Inom utskottet är vi helt övertygade om att den överväldigande delen unga arbetssökande har en stark önskan att få arbete. Det finns svårigheter att skaffa fram jobb. I arbetsmarknadsverket har man tittat närmare på problemet. Man fann då bl. a. att endast en tiondel av de lediga platserna var aktuella för unga arbetssökande. Skälen skall jag inte gå närmare in på, men de är flera. Och som jag sade, det är en av arbetsmarknadspolitikens viktigaste uppgifter att undanröja hinder – hinder som i dag leder till att människor, inte minst unga, saknar arbete.

Jag tror också att vi kan hjälpas åt på annat sätt. Vi kan medverka till en mera positiv syn på arbetets egenvärde. Det står inte i konflikt med kraven på förbättrad arbetsmiljö. Ett meningsfullt arbete borde vara en rättighet för alla, och i den delen är årets budgetproposition ett uttryck för att man vill nå det målet med en aktiv arbetsmarknadspolitik. Men vi får inte glömma bort att arbetsmarknadspolitikens ändå är ett komplement till en sund näringspolitik och till en god ekonomi. Arbetsmarknadspolitikens är dock det viktigaste instrumentet i en anpassning, en sammanvägning och en överbyggnad av de svårigheter som i dag råder på arbetsmarknaden i vårt samhälle.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till samtliga punkter i utskottets hemställan.

ANNA-GRETA LEIJON (s) replik:

Herr talman! Jag är glad över att Elver Jonsson tog upp detta med utbildningsfonder. Vi tycker det är bra att vi har fått igenom vårt krav på att frågan om utbildningsfonder skall utredas, och det hedrar Elver Jonsson att han redovisade att utskottet är kritiskt mot att regeringen tydligt hoppade över det avsnittet i vårt förra betänkande.

Vad jag framför allt tänker ta upp i denna replik är emellertid frågan om den framtida sysselsättningspolitiken. Elver Jonsson menade att det är nödvändigt att regeringen får tid på sig för att utreda och ta ställning till dessa frågor. Vi tycker nog att vi har givit regeringen den tiden. När sysselsättningsutredningen en gång lade fram sitt första betänkande – det var i

december 1975 – snabbade sig den socialdemokratiska regeringen så att den i slutet på våren 1976 kunde lägga fram ett förslag som behandlades under hösten. Vi är helt klara över att det var mycket mindre i omfång, men vi tycker inte att det borde gå så mycket långsammare för den borgerliga regeringen än för den socialdemokratiska. Det finns skäl att skynda på; vi ser orosmolnen hopa sig på arbetsmarknadens himmel.

Vår oro för den framtida sysselsättningspolitiken gäller emellertid inte enbart detta med tidsaspekten utan också vad den här propositionen kan tänkas komma att innehålla. Elver Jonsson påminde om att vi tidigare i denna kammare har varit eniga om de grundläggande principerna för arbetsmarknadspolitiken. Därför är det så oroande att man nu talar så mycket om Bjurelkommissionen. Den har nämligen helt andra utgångspunkter. Är det dess synsätt som skall ligga till grund för sysselsättningspropositionen, kommer det tyvärr att bli slut med enigheten i denna kammare.

Elver Jonsson var också kritisk mot sysselsättningsutredningen. Det är svårt, när man sitter i sin bänk, att höra de exakta formuleringarna. Jag skulle därför vilja fråga: Vad sade Elver Jonsson egentligen om den offentliga sektorn? Skulle den inte tillåtas öka i framtiden? Jag vill gärna ha ett klart besked på den punkten.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Det var väl inte så att jag har sett utskottet som uppgivet utan närmast som följsamt till den ekonomiska utvecklingen, till storfinsans och marknadskrafterna. Enligt Elver Jonsson skall utskottet förvalta det som blir över. Han anser tydligen att det är utskottets och kanske också regeringens sak att göra den avvägning i arbetsmarknadspolitiken som är möjlig. Det är en förnöjsam politik som Elver Jonsson återspeglar.

På vad sätt anser Elver Jonsson då att vi skall klara målet arbete åt alla? Jag vill liksom Anna-Greta Leijon fråga Elver Jonsson: Var skall vi ha sysselsättningen i framtiden? Vilka medel skall vi tillgripa?

Här har Elver Jonsson, vad jag kan förstå, helt dömt ut den offentliga sektorn som den som skall kunna expandera och skapa jobb. Då frågar man sig ju genast: Vad skall det bli inom industrin? Vad har Elver Jonsson att säga om den? Samtidigt sägs hela arbetsmarknadspolitiken vara ett led i att skapa arbete åt alla, den är en god väg och jag vet inte allt vilka lovord den här politiken fick. Då måste ju Elver Jonsson svara på frågan: Vad menar utskottet? Vad är det för väg?

Sedan till de förslag som vi har lagt fram och som Elver Jonsson säger ligger nästan utanför utskottets kompetensområde. Men nog måste väl utskottet ta ställning till den verklighet som man försöker sätta in arbetsmarknadspolitiken i. Inte kan man väl bara avfärda förslagen med att de borde behandlas av ett annat utskott. Någon mening har väl utskottet ändå om utslagningen och dess effekter och i fråga om inriktningen av den utveckling som skall ske.

Eftersom Elver Jonsson bara avvisar våra förslag, måste jag fråga: Vilken inställning har då Elver Jonsson och utskottet i övrigt till vara två punkter? Är

man beredd att tackla de sakfrågor som vi har tagit upp eller vill man avfärda dem? Vill Elver Jonsson biträda förslagen i annat sammanhang här i riksdagen? Det är ganska intressant i så fall, för det har verkligen att göra både med utslagningen och med arbetslösheten som helhet.

En annan omständighet som oroar mig är att socialdemokraterna i sina reservationer och i sin argumentation blandar ihop några farliga saker. De säger på s. 57 om handikappfrågor: "Effektiviteten i näringslivet måste vidareutvecklas och tekniken utformas med utgångspunkt i människornas egenskaper och villkor." Jag vill verkligen fråga socialdemokratin: Vilka skall utforma denna effektivitet och teknik? Och vilka medel skall man ha?

ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Anna-Greta Leijon sade i sitt första inlägg att hon var ängslig för det som Bjurelrapporten bjöd på. Jag kan möjligen säga att jag är det också i en hel del avsnitt. Jag berörde inte den rapporten i mitt anförande, utan vad jag sade var att sysselsättningsutredningen trots att den hade jobbat i så många år ändå inte hade kommit fram till förslag som var så färdiga att de gick att översätta i propositionstexter. Förslagen är mycket allmänt hållna, och de är dessutom av kontroversiell natur.

Remissinstanser, från både arbetstagar- och arbetsgivarsidan, har sagt att i utredningen finns mycket att bearbeta. TCO var, som jag nämnde, kritisk och sade bl. a. att utredningen saknar en klar analys över de ekonomiska förutsättningarna för en sysselsättningsökning i den offentliga sektorn. Jag refererade också vad en företrädare för LO hade sagt om sin tveksamhet till en ohämmad ökning av sysselsättningen inom den offentliga sektorn.

Jag vill säga för att inget missförstånd skall uppstå att vi har naturligtvis områden där vi inte kan ge avkall på ökning av verksamheten. Det gäller bl. a. barnomsorgen och äldreomsorgen, för att nu ta ett par vitala exempel.

Sedan det här med tempot när det gäller att få fram en proposition. Anna-Greta Leijon, som själv har skrivit propositioner på sin tid, borde ju veta att det inte kan vara så enkelt när det kommer in en så stor beställning som den socialdemokratiska reservationen innehåller. Det är ju inga dåliga grejer reservanterna begär – jag upprepar det, eftersom man kanske trott här i kammaren att det inte var så märkvärdiga saker.

I reservationen sägs att det skall vara en samordning av handlandet inom ett stort antal verksamhetsområden: "Riktlinjerna för den ekonomiska politiken, finanspolitiken, närings- och branschpolitiken, energipolitiken, investeringspolitiken inkl. byggnadsverksamheten samt forsknings- och utvecklingspolitiken måste formas med utgångspunkt i en framtidsinriktad strategi, där politiska ställningstaganden kan inordnas i ett system av samverkande åtgärder för utveckling, sysselsättning och regional balans."

Detta behöver vi naturligtvis göra. Problemet är att det inte går att knäcka på några veckor, som jag ser det.

Skall vi göra jämförelsen med tidigare propositioner, t. ex. 1975/76:211?

Anna-Greta Leijon menade att den fick man fram snabbt. Ja, det fick man, men Anna-Greta Leijon fann sedan, när hon hamnade i utskottet, att den innehöll få konkreta förslag. Utskottet fick lägga ned betydande arbete på den propositionen för att få ett betänkande med litet mer substans i. Jag kan hålla med Anna-Greta Leijon om att både utskottsmajoriteten och socialdemokraterna självfallet har större krav på kommande proposition, och då måste det få ta litet tid.

ANNA-GRETA LEIJON (s) replik:

Herr talman! Vi kanske inte skall gå in i detalj på hur utskottsbehandlingen av Ingemund Bengtssons tidigare proposition gick till. Det var kanske inte så underligt att diskussionen i utskottet blev ganska omfattande, eftersom vi då hade en ny regering som också skulle sammanjämka sina olika viljor och där man inte var beredd att skriva under allt det som vi från socialdemokratiskt håll hade utarbetat.

Jag vill tacksamt notera att Elver Jonsson säger att han också är oroad över en hel del av det som Bjurelkommissionen hade att framföra. Jag hoppas verkligen att han med kraft för fram detta till departementen och regeringen. Om verkligen Elver Jonsson och hans partivänner och de andra borgerliga ledamöterna är oroadade över vad som sägs av Bjurelkommissionen är det underligt att man inte gör någon reservation när man i utskottsbetänkandet konstaterar att det är flera departement som skall arbeta med denna proposition om en samordnad sysselsättningspolitik. Detta handlar just om Bjurelkommissionen. Om man inte vill ha en sysselsättningspolitik som den presenterade och som är så avlägsen ifrån den nuvarande arbetsmarknadspolitiken, då tycker jag kanske att man kunde ha sagt det i utskottsbetänkandet.

Det lät ju litet annorlunda om den offentliga sektorns expansion i det här inlägget än i hans förra. Han säger nu att Stig Malm från Metallindustriarbetareförbundet talat emot en ohämmad sysselsättningsökning på den offentliga sektorn. Men det finns väl ingen, åtminstone inte från vårt parti, som förespråkat en sådan.

Men vi vet att behov finns på den offentliga sektorn av en sysselsättningsökning, på de områden som Elver Jonsson nämnde men också på andra områden. Vi vet samtidigt – och det poängteras mycket ofta av oss socialdemokrater – att det är ett ömsesidigt beroende mellan vad som händer på den offentliga sektorn och vad som händer ute i industrin. Har vi inte en god offentlig sektor med en bra struktur, så går det dåligt för industrin. Å andra sidan: Om vi inte har en industri som kan konkurrera på världsmarknaden, har vi inte heller möjligheter till en god omsorg om människorna.

Jag vill påminna Elver Jonsson om att om vi inte haft ökningen av sysselsättningen just inom kommuner och landsting, hade de sysselsättnings-siffror som Elver Jonsson berömde sig av tidigare sett helt annorlunda ut. Det förbättrade läget på arbetsmarknaden är ju först och främst grundat på utvecklingen inom just den offentliga sektorn.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Elver Jonsson har inte tid att svara – eller vill inte svara – på mina konkreta frågor till honom om var utskottet tycker att det är väsentligt att skapa en framtida industrisysselsättning. Han gör ju en avsägning av den offentliga sektorn, det är något slags grundtema för honom.

Jag vill återigen ställa mina frågor till Elver Jonsson. Han har ju en replik kvar och kan säga i stort sett vad han vill då med anledning av de här kommentarerna.

Vi har lagt fram ett konkret program mot arbetslöshet och utslagning. Vad är det där som skulle vara fel och som utskottet inte kan ta ställning till?

Vill man kompromisslöst hålla fast vid parollen om arbete åt alla så att den inte bara blir en paroll? Vill man försöka skaffa en garanti för ungdomen så att den får jobb? Vill man påbörja en arbetstidsförkortning? Vill man peka på att vi måste utveckla vårt näringsliv, vidareförädlingen, den alternativa produktionen, och peka på att om inte detta sker så måste samhället snabbt vidta åtgärder? *De arbetsmiljörisker som vi talat om kan åtgärdas direkt.* Vad vill Elver Jonsson och utskottet därvidlag? Hittills har man inte velat någonting, och vi har haft utslagna och handikappade som stått utanför arbetsmarknaden. Vi bör attackera de företag som har hög sjukfrånvaro och se till att de vidtar åtgärder för att minska den. Den obligatoriska arbetsförmedlingen och främjandelagen kan snabbt användas mycket mer konsekvent än vad som sker i dag. Vi bör se över de ekonomiska hjälpformerna och förtidspensioneringen. Vad tycker utskottet? Man för ett allmänt resonemang om att man inte bör använda detta på visst sätt men säger att det används i dag för att slussa undan människor från arbetsmarknaden och därmed få ner statistiksiffrorna. *Det är kanske detta som är det allvarliga.*

En annan allvarlig sak är att socialdemokraterna nu i repliken säger att vi skall ha något slags enighet om arbetsmarknadspolitiken. Det förskräcker mig litet grand när Anna-Greta Leijon så starkt trycker på denna enighet. Om man tittar på s. 57 ser man att socialdemokraterna vill öka effektiviteten. Jag frågar: Vilka skall öka den effektiviteten och vilka skall hålla emot den utslagning som man samtidigt talar om?

I den sista repliken spädde Anna-Greta Leijon på med att säga att vår industri måste konkurrera på exporten. Det är just detta krav som storfinansen och marknadskrafterna ställer på det svenska arbetslivet i dag och som slår ut människor. Vad vill socialdemokraterna då sätta emot detta? Vill man vara överens med Elver Jonsson, som hade en så förfärlig människosyn från början? Det kan kanske vara intressant att få veta detta för kommande år.

ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Lars-Ove Hagberg varnar för att enbart stanna vid paroller. Jag skulle vilja rulla tillbaka det påståendet och fråga: Vad innebär parollen "kompromisslöst"? Vad tänker sig kommunisterna för sanktioner om inte dessa hurtigheter infrias? Det skulle också vara intressant att få besked

Torsdagen den
27 mars 1980

*Arbetsmarknads-
politiken*

om.

Lars-Ove Hagberg efterlyser var jag och utskottet står i de sociala frågorna. Vi har inte haft en fyllig och heltäckande diskussion om detta. I inledningsanförandet sade jag att detta inte är vårt primära ansvarsområde. Men visst hör dessa saker ihop – det är ingen tvekan om det.

Jag kan kort säga att jag för egen del ställer mig bakom det som socialutskottet uttalade i sitt betänkande som behandlades här i går och som jag röstade för. Läs det, och läs också den debatt som följde! Där fanns väldigt mycket av det som samhället bör göra för att komma till rätta med det som också slår igenom på arbetsmarknaden, nämligen människors problem med drogbruk och drogmisbruk.

Till Anna-Greta Leijon vill jag komma med rättelsen att det inte bara var så att den facklige vice ordföranden i Metall var ängslig för en ohämmad expansion av den offentliga sektorn. Enligt ett tidningsreferat sade han att med det ekonomiska utrymme som vi har i dag får den offentliga sektorn inte växa ytterligare. Det var alltså ett mycket kärvt uttalande. Han sade också att han ansåg att vi måste satsa på exportindustrin för att överleva och att staten borde gå in och driva på utvecklingen med direkta beställningar. Anna-Greta Leijon var också inne på detta i slutet av sin replik. Och det är en synpunkt som jag ställer mig bakom, nämligen att det är viktigt att få ett fungerande näringsliv och en sund ekonomi. Först då kan vi ha råd att öka den offentliga sektorn, som måste öka, framför allt på några punkter. Det är möjligt att vi får hålla igen på en del områden, men vi har några områden som måste få öka. Det gäller framför allt omsorgen om våra medmänniskor, främst de gamla och de mycket unga.

Jag tror till sist att vi med förhoppning kan se fram emot en proposition. Det är viktigt att den kommer snart, och jag vill understryka att det är viktigt att det från denna kammare, med adress kanslihuset, sägs att vi hoppas att departementet jobbar så snabbt som det någonsin är möjligt. Men det är också väsentligt att propositionen har ett sådant innehåll att den blir slitstark in i 1980-talet. Det är någonting som inte får försummas. Arbetsmarknadsministrerns budgetförslag, som vi just nu behandlar, utgör ändå en god grund, för att inte säga en garanti, för att vi kan förvänta oss en bra proposition.

ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag har uppsatts om detta plenums fortsättande kl. 19.30 efter sedvanlig middagspaus.

ERIK JOHANSSON (s):

Herr talman! I mitt anförande skall jag kommentera reservationerna 3, 4, 5, 6 och 7 som är fogade till arbetsmarknadsutskottets betänkande 1979/80:21.

Vi socialdemokrater har en annan syn än den borgerliga regeringen på hur de totala resurserna skall fördelas. Vi vill värna om de svaga i samhället. Inte minst i en tid då talet om en neddragning av den offentliga sektorn så starkt framtonas måste vi vara på vår vakt. För vilka är det, herr talman, som

hårdast drabbas av en generell och urskillningslös åtstramning av de offentliga utgifterna? Är det vi som i dag har ett bra jobb och god ekonomi? Förvisso inte. Nej, det är de som saknar ett arbete, och då främst de handikappade, ungdomarna, de äldre och invandrarna. Vi måste ge de grupperna en rejäl chans till att komma in på arbetsmarknaden och där göra en insats.

Utskottet har i betänkandet värtaligt utvecklat svårigheterna för dessa grupper. Mindre än en tiondel av de lediga platserna var i höstas aktuella för ungdomar. Det finns arbetsförmedlingskontor som har upp till 70 % invandrare bland de arbetssökande, varav största delen måste ha tolkhjälp. Det går trögt att placera handikappade på arbetsmarknaden.

I utskottets betänkande utvecklar vi även balansproblemen på arbetsmarknaden. Vi har många lediga jobb och samtidigt åtskilliga arbetssökande. Arbetsgivare och arbetstagare har ibland för högt ställda förväntningar, och det gäller för arbetsförmedlarna att tålmodigt försöka övertyga både arbetsgivare och arbetstagare om detta.

Skall de problem jag här tagit upp få en lösning, krävs fler anställda på förmedlingarna. På en studiedag i Stockholms län för någon vecka sedan fick vi i utskottet klart besked från arbetsförmedlarna att de måste ägna ordentligt med tid åt de sökande som har problem av skilda slag. Det går inte, herr talman, för en förmedlare att avskärma sig från de sökandes sociala situation, om en förmedling skall lyckas. Som gammal arbetsförmedlare vill jag starkt betona detta.

Det är därför med stor övertygelse vi socialdemokrater föreslår att arbetsmarknadsverket tillförs 300 nya tjänster utöver regeringens förslag. Detta är egentligen inte tillräckligt, men får ses som ett steg mot en mera rimlig tilldelning av personal till verket. Regeringen föreslog medel för 100 nya tjänster. Det blir emellertid inte tal om några 100 nya tjänster, eftersom förvaltningskostnaderna skall dras ned med 1 %. Reellt blir det knappt hälften.

Herr talman! Låt mig här konstatera att en utökning av personalen vid arbetsförmedlingarna är samhällsekonomiskt motiverad. Detta har ju sysselsättningsutredningen visat. Låt mig ta ett exempel. Under november och december förra året gjordes en stor satsning för att bereda de handikappade arbete. Genom denna kraftsamling för denna utsatta grupp på arbetsmarknaden fick ungefär 2 500 personer jobb. Det är en ökning med ungefär 1 000 jämfört med samma månader året innan. Det bevisar än en gång att om man sätter in resurser på arbetsförmedlingarna för de handikappade så får man också resultat. Det är också lätt att visa att det är god ekonomi med en sådan satsning. Någon har räknat ut att om man exempelvis kan placera 200 handikappade i arbete och behålla dem där i tio år i stället för att förtidspensionera dem, så gör samhället en vinst på 100 milj. kr. Det motsvarar ungefär arbetslönen för 1 000 arbetsförmedlare under ett år.

Herr talman! Mot denna bakgrund känns det angeläget för mig att yrka bifall till reservation nr 3.

Torsdagen den
27 mars 1980

*Arbetsmarknads-
politiken*

Jag vill också som en följd härav yrka bifall till reservation nr 4, i vilken vi begär att anslaget till Arbetsmarknadsservice ökas med 27 milj. kr. för finansiering av vårt förslag om 300 nya tjänster.

I reservation nr 5 tar vi upp Barntillsyn inom arbetsmarknadsutbildningen, och i vår partimotion behandlar vi också ett särskilt avsnitt om åtgärder för att underlätta för kvinnor att komma ut i förvärvslivet. Vi ser dessa åtgärder som ett led i det pågående arbetet att skapa jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet. Vi noterar att allt fler kvinnor har kommit ut på arbetsmarknaden och fått sysselsättning. Men samtidigt är det så att arbetslösheten bland kvinnor är högre än bland män, och alltså finns det många kvinnor som hindras att förvärvsarbeta på grund av att det inte finns arbetstillfällen eller på grund av arbetshinder till följd av det sätt på vilket samhället eller arbetsplatserna fungerar. I den socialdemokratiska regeringens proposition 1975/76:211 var det ett centralt tema att undanröja förvärvshinder inte minst för kvinnorna.

Av de föreslagna åtgärderna tar jag i detta sammanhang upp en fråga som vi från socialdemokratiskt håll – tyvärr förgäves – har aktualiserat vid olika tillfällen de senaste åren. Det gäller barntillsynen för föräldrar som deltar i arbetsmarknadsutbildning. Barntillsynen är en kommunal angelägenhet, men när det gäller arbetsmarknadsutbildningen har det visat sig nödvändigt att komplettera den kommunala barnomsorgen med en barntillsynsverksamhet som finansieras med statliga medel av arbetsmarknadsverket. Det är en verksamhet som har en begränsad omfattning. Enligt de villkor som gäller kan en kursdeltagare få sin barntillsyn ordnad på detta sätt om utbildningen måste förläggas utanför hemkommunen. Den här regeln kan slå hårt i vissa fall. Det gäller speciellt yngre kvinnor, främst i Norrland, där arbetslösheten är särskilt hög. Om dessa kvinnor behöver en yrkesutbildning för att över huvud taget få ett arbete måste de i många fall bege sig till kommunens centralort. Eftersom den kan ligga på långt avstånd från hemorten måste de bo på centralorten under utbildningstiden. Därigenom kommer de i praktiken i samma situation som de som får sin utbildning utanför hemkommunen.

Vårt krav är därför att den särskilda barntillsynsverksamheten inom arbetsmarknadsutbildningen skall utvidgas att gälla sådana fall som jag nämnt, i till ytvidden stora kommuner med långa avstånd till den centrala tätorten.

Med det anförda, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 5.

Som framgår av reservation nr 6, om anslag till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning, har vi från socialdemokratiskt håll inte funnit anledning att ifrågasätta regeringens förslag beträffande arbetsmarknadsutbildningens bedrivande i stort under nästa budgetår. Vi föreslår höjda arbetslöshetsersättningar, och det kommer senare att utvecklas av Sune Johansson. Dessa förslag påverkar storleken av de utbildningsbidrag som utgår vid arbetsmarknadsutbildningen och därmed utgifterna för denna utbildning. Utgiftsökningen beräknar vi till 250 milj. kr., och anslaget för utbildningen bör alltså höjas med motsvarande belopp.

Jag vill därför redan nu yrka bifall till reservation nr 6.

Frågan om volymen av beredskapsmedlen för vägprojekt har vi också tagit upp i en reservation. I budgetpropositionen föreslås totalt 1 800 milj. kr. för beredskapsarbeten under nästa budgetår. Av detta belopp är högst 300 milj. kr. avsedda att användas för vägarbeten. Vi socialdemokratiska ledamöter i utskottet har ställt oss bakom ett yrkande i motionen 1368 av Bertil Zachrisson m. fl. att av medlen för vägarbeten ett belopp om 50 milj. kr. skall föras över till vägverkets anslag för drift av statliga vägar. Utskottsmajoriteten för med anledning av motionen ett långt resonemang, där man bl. a. hävdar att neddragningen av medlen för beredskapsarbeten på vägar kan gå ut över Norrlandslänen. Detta är väl ändå att ta i. Det är självklart att vägverket skall ta sysselsättningsmässiga hänsyn om det får disponera över dessa medel, och vi förutsätter att vägverket skall samråda med arbetsmarknadsverket i dessa frågor. Vad det här gäller är endast en mer praktisk ordning för användningen av de medel som totalt anvisas av statsmakterna för vägbyggande. I och för sig är detta ingen nyhet. Vägverket har tidigare fått medel som skulle disponeras med hänsynstagande till främst sysselsättningskäl.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationerna 1-9 samt 11 och 12.

ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Trots den vänliga tonen i Erik Johanssons anförande kan jag inte underlåta att replikera honom med tanke på den onyanserade kritik han framförde i anledning av reservation nr 3.

Faktum är att AMS under 1970-talet har fått över 2 000 nya tjänster. Därtill kommer satsningen på de datatekniska utrustningarna. För innevarande budgetår har AMS tilldelats ett större antal tjänster än någonsin tidigare. Detta har skett ett budgetår då Sveriges ekonomi har varit utsatt för mycket större påfrestningar än tidigare. Som jag sade i mitt inledningsanförande fick AMS år 1974 färre tjänster i förhållande till vad verket nu får, trots att det vid den tiden borde ha varit lättare att expandera.

I de sju budgetpropositioner som den socialdemokratiska regeringen lade fram under 1970-talet föreslogs i genomsnitt 183 nya tjänster per år till AMS. I de fyra budgetpropositioner som har lagts fram med ett folkpartistiskt statsråd som ansvarig har AMS föreslagits få i genomsnitt 228 nya tjänster per år, alltså betydligt fler tjänster per år än vad som föreslogs på den socialdemokratiska regeringstiden.

Mot den bakgrunden framstår det som något märkligt att Erik Johansson anförde: Vi socialdemokrater har en annan syn på det här än de borgerliga, vi vill värna om de svaga i samhället. Om man i ljuset av det jag nu har sagt undantar satsningen på arbetsmarknadsverket kan man fråga: Inom vilket område är det som socialdemokratin har en annan syn, som skulle vara mera positiv när det gäller de svaga i samhället? Vad beträffar satsningen på arbetsmarknadsverket har socialdemokraterna icke kunnat styrka att de haft ett annat, positivare synsätt.

ERIK JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det skall inte bestridas att kraftiga satsningar har gjorts inom arbetsmarknadspolitiken och att arbetsförmedlingarna fått personalförstärkningar. Detta är helt riktigt. Men vi skall också komma ihåg, Elver Jonsson, att vi genom beslut här i riksdagen och på annat sätt har lagt ökade uppgifter på arbetsmarknadsverket. Vi har fört en arbetsmarknadspolitik där vi har sökt oss ut till de grupper som tidigare inte hade någon chans att komma in på arbetsmarknaden. Vi har gjort dessa grupper till föremål för aktiva arbetsförmedlingsinsatser, och de är tidskrävande.

Det är här som vi menar att vi har en annan syn än de borgerliga. Vi vill satsa på arbetsförmedlingarna för att bereda de svaga grupperna i samhället möjlighet att aktivt komma ut på arbetsmarknaden. Under de senaste åren har vi ju genom beslut ålagt arbetsmarknadsverket en hel rad tidskrävande uppgifter som fordrar både personal och tekniska resurser. Det gäller bl. a. arbetsmarknadsutbildningen, platsanvisningen, invandrarna, utbildningen och arbetslöshetsunderstödet.

ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag vill ta fasta på det som Erik Johansson började tala om. Han sade att det inte skall bestridas att det skett en mycket stor satsning. Det är glädjande att det omdömet också fälls av oppositionen.

Det är naturligtvis riktigt att arbetsmarknadsverket har fått fler uppgifter att ta ansvar för. Här har jag ingen annan mening än Erik Johansson. Faktum kvarstår ändå att AMS har fått ett större antal tjänster innevarande budgetår än någon gång tidigare, detta i en tid då Sveriges ekonomi har utsatts för större påfrestningar än på länge. Därför tyckte jag att påståendet att man på socialdemokratiskt håll har en annan syn på den sociala ambitionen inom arbetsmarknadsområdet skorrade väldigt illa.

ERIK JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Beträffande det sista vill jag bara erinra om vad jag sade i mitt inledningsanförande. Utskottets värderade ordförande hänvisade till den samhällsekonomiska situationen, men jag vill säga att vi är väl medvetna om denna. Jag belyste emellertid vad det från samhällsekonomisk synpunkt betyder, om man med arbetsmarknadsåtgärder kan få människorna i arbete. Det är från samhällsekonomisk synpunkt väl motiverat att göra den satsning som vi har föreslagit och därigenom få ut människorna på arbetsmarknaden.

ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Rätten till arbete är en grundläggande rättighet för oss människor. Att utöva, om jag så får säga, sitt medlemskap i familjen, på en arbetsplats, i samhället och i olika slags kamratgrupper genom att göra en arbetsinsats upplevs av de allra flesta människor som någonting positivt och meningsfullt. I vår kultur får den enskilde i hög grad sin identitet genom att just aktivt delta i en gemenskap som under en stor del av livet utgörs av

arbete.

Vad menar du egentligen med att vara lycklig? Så formulerade några arbetslösa ungdomar en fråga till mig vid en diskussion för en tid sedan. Det dilemma som jag då kände hade en viss likhet med den upplevelse jag fick vara med om på en konferens i höstas, som Fredrika Bremer-förbundet ordnade för s. k. Fredrikar. Jag är en sådan där Fredrik. dvs. jag betalar medlemsavgift till Fredrika Bremer-förbundet. Det är ju *en* sak att genom medlemsavgiften i ett sådant förbund som Fredrika Bremer-förbundet markera sin inställning att kvinnor och män måste ges samma möjligheter och samma praktiska förutsättningar att t. ex. få utöva ett aktivt föräldraskap som när det gäller att förvärvsarbeta. En annan sak är att omsätta denna princip i praktiskt handlande.

Med andra ord: När vi håller vackra tal om rätten till arbete eller arbete åt alla, eller hur vi nu uttrycker det, upplever många människor – i dag kanske särskilt kvinnor och ungdomar – dessa tal som tal för talets egen skull. Jag vill med *andra ord* försöka klargöra för alla dessa arbetslösa och dem som kanske hotas av arbetslöshet att vi politiker i arbetsmarknadsutskottet och i riksdagen över huvud taget är synnerligen medvetna om den tragedi, ja den mänskliga katastrof som drabbar den arbetslöse. Det har faktiskt ändå gjorts mycket på det arbetsmarknadspolitiska området. Frågan är om något land i världen har satsat så mycket av de samlade resurserna som vi i Sverige ändå gör.

Jag kan inte låta bli att något kommentera vad Erik Johansson var inne på här. Han säger: Vi har en annan inställning än majoriteten har när det gäller att fördela resurserna. Vi vill slå vakt om de svaga. – Visserligen har redan vår ordförande bemött detta, men jag vill ändå också understryka att de insatser vi har gjort faktiskt har varit riktade just gentemot de svaga i samhället.

Men det är förmodligen så att Erik Johansson och andra socialdemokrater, när de funderar på det här, tänker just på hur många tjänster som finns i arbetsmarknadsverket. Men jag vill ställa frågan: Är det något statligt verk i det här landet som har fått så stor ökning av sina resurser som just arbetsmarknadsverket har fått? 2 100 tjänster under 1970-talet! Bara under innevarande budgetår har man fått 350 tjänster. Det är nu bortåt 6 000 anställda i detta verk.

Inte kan väl vår satsning på de svaga i samhället mätas i antalet anställda i arbetsmarknadsverket? Kanske jag missförstår det något, och då får väl Erik Johansson rätta till det. Men skulle man inte kunna tänka sig, när vi nu har det kärvt och har svårigheter att öka antalet anställda i det här verket och ute i landet, att göra vissa omDispositioner? Men det verkar vara omöjligt i det här verket. Låt oss exempelvis se på Kista, som vi fick höra talas om på besök hos länsstyrelsen i Stockholms län. Jag vet att många tycker att det är märkligt att man inte flyttar över folk från andra arbetsförmedlingar där det faktiskt är mer gott om resurser, när det är så besvärligt just ute i Kista. Fråga dem i Vällingby t. ex. om de inte skulle ha möjligheter att, i ett besvärligt och kärvt läge, hjälpa de stackars arbetsförmedlarna just i Kista, som har det så slitsamt.

Nr 111

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

När jag säger att vi har satsat oerhört mycket, då vill jag också påminna om och klart deklarerat att våra ansträngningar bara ökar för att vi ännu bättre skall kunna lösa landets och den enskildes arbetsmarknadspolitiska problem.

Det är också på sin plats att vi från arbetsmarknadsutskottet slår fast att en förutsättning för att nå målet arbete åt alla är att vi genom olika politiska åtgärder kan upprätthålla och stärka den internationella konkurrenskraften. Vi måste få balans i ekonomin och inte minst fortsatt tillväxt. Industriproduktionen måste ökas snabbt för att vi skall få balans mellan export och import. De exportinriktade företagens produktionsapparat måste byggas ut. Av stor betydelse är näringslivets flexibilitet, eller med ett svenskt ord anpassning – fast jag tycker inte det är riktigt lika bra som ordet flexibilitet. Vi måste säga ja till strukturförändringar och tekniska landvinningar även om detta skapar arbetsmarknadspolitiska problem. Anpassningen, flexibiliteten, inom industrin måste motsvaras av arbetsmarknadens anpassning. Rörlighet och anpassning på arbetsmarknaden kan t. o. m. vara en förutsättning för ekonomisk tillväxt.

Låt mig också få säga, även om jag är litet i utkanten av det rent arbetsmarknadspolitiska området, att det är dags nu att komma ifrån den subventionspolitik vi har fört i några år. Den har varit både samhällsekonomiskt och arbetsmarknadspolitiskt motiverad. Självfallet har den det. Men vi kan inte fortsätta med den hur länge som helst. Vi måste alltmer bereda oss på att komma ifrån den. Och detta säger jag alldeles särskilt med tanke på arbetsmarknadspolitiken. De enskilda löntagarna måste ändå vänja sig vid, lära sig att leva med samhällets och arbetslivets förändringar. De subventioner som utgår till företag, som på sikt inte är konkurrenskraftiga, bör alltså avvecklas, så att inte resurser låses till ekonomiskt ineffektiva verksamheter utan förs över till områden där Sverige kan hävda sig i den internationella konkurrensen. De åtskilliga miljarder svenska kronor, som de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och det arbetsmarknadspolitiska skyddsnetet kostar, är begränsade medel. Detta måste sägas till människor utan omsvep och luddiga fraser.

Herr talman! Efter denna principiella inledning skall jag begränsa mig till att kommentera den socialdemokratiska reservationen nr 2.

Socialdemokraterna kräver i en partimotion att förslag om samhällskontroll vid nedläggning av företag skall skyndsamt framläggas. Det var efter valet 1976 som den här idén kläcktes. Herr Alftin m. fl. ville ha en utredning om vad man kallade tillståndstvång för nedläggning av företag och varaktiga personalreduceringar. Motionärernas förslag innebar att man skulle ställa företagsekonomiska och samhällsekonomiska bedömningar mot varandra. Syftet var väl inte att konservera företagsstrukturen, men såvitt jag kan förstå får förslaget, om det genomförs, sådana konsekvenser.

I en annan motion, som väcktes samtidigt av Olof Palme m. fl. – det var alltså en partimotion – begärdes att förslag skyndsamt skulle läggas fram av regeringen om samhällskontroll vid nedläggning av företag.

Sedan dess har förslaget förts fram och och likaså avslagits varje år, och nu

finns det alltså återigen med i det betänkande som vi behandlar.

Får jag för det första säga att vi alla finner det helt riktigt att samhället i god tid får information om väntade förändringar som rör sysselsättningen i företagen. Det är lika självklart att de fackliga organisationerna har möjlighet att enligt lag få kontinuerlig information om hur verksamheten utvecklas, liksom att man i sak - som det uttrycks i den socialdemokratiska motionen - får förhandla med företaget om en planerad driftinskränkning. Men den här informationsskyldigheten gentemot samhället finns, och den har stöd i lagstiftningen i dag. Läs lagen om anställningsfrämjande åtgärder! Där lämnas besked om hur varsel skall ges till arbetsmarknadsmyndigheterna.

Låt mig påpeka i samband med detta att i motionen säger man att det förekommer förhandlingar redan nu mellan regering och företag som gäller ifrågasatta personalminskningar, men man menar att det här är alldeles för sällan förekommande. Här finns dock den möjligheten - man kan frivilligt ta sådana initiativ. Det säger alltså motionärerna själva.

För det andra måste jag få påminna om det s. k. DIS-systemet. Företagarna har alltså enligt lag skyldighet att till samhällets organ lämna kontinuerliga upplysningar om bl. a. sysselsättning och väntad ekonomisk utveckling av verksamheten.

Får jag för det tredje peka på den delegation som den 1 juli 1976 inrättades i regeringens kansli för etableringsfrågor med speciella uppgifter i det här avseendet.

För det fjärde finns inom vissa branscher särskilda branschråd för information och samråd mellan företrädare för regeringen och företagen.

Här finns alltså en mängd olika informationskanaler. Att komma med ytterligare en kanal eller metod är inte behövligt. Det hittillsvarande systemet har i det närmaste fungerat bra, och om så inte har varit fallet har detta inte berott på själva lagstiftningen, utan på att man inte har följt den i tillräcklig grad. Det tar ett visst antal år innan lagstiftningen får fullt utslag. Eller kan någon företrädare för reservationen nämna ett antal fall där det nuvarande systemet inte har fungerat bra och som i så fall skulle motivera en påbyggnad av det informationssystem som vi har?

Dess värre har inte förslaget tillräcklig förankring i verkligheten. Sätter man det här förslaget i samband med den etableringskontroll som socialdemokraterna vill ha - dvs. att regeringen tydligen skall bestämma både vilket företag som skall få starta och vilket företag som skall läggas ned - då luktar det faktiskt ganska mycket ideologisk ambition. Det verkar mera vara ett intresse av att göra Sverige socialistiskt och att införa en alltför byråkratisk planhushållningsmodell.

Får jag också påminna om, som vår ordförande gjorde tidigare, att förslaget inte fick särskilt positiv behandling i sysselsättningsutredningen. Man pekade där bl. a. på de praktiska svårigheterna. Inte heller kan man finna särskilt mycket stöd för detta långtgående förslag i remissyttrandena till sysselsättningsutredningen, inte ens i de fackliga parternas yttranden.

Med andra ord: utskottets majoritet kan inte heller i år tillstyrka

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

förslaget.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till hemställan i utskottsbetänkandet.

ARNE FRANSSON (c):

Herr talman! Under förra året skedde en stadig förbättring av konjunkturen och därmed en förbättring av situationen på arbetsmarknaden. Det resulterade i bl. a. en ökning av antalet sysselsatta. Sålunda var ca 85 000 fler sysselsatta under fjärde kvartalet 1979 än under motsvarande kvartal 1978. I stor utsträckning har de nya arbetstillfällena tillkommit inom den offentliga sektorn, men för första gången sedan 1974 är det glädjande att sysselsättningen också ökat inom industrisektorn. Trots den gynnsamma sysselsättningsutvecklingen är det nödvändigt att hålla en hög arbetsmarknadspolitisk beredskap för förändringar som kan komma att inträffa lokalt eller för hela riket. Budgetpropositionens förslag som vi nu behandlar har denna beredskap.

Arbetslösheten sjönk glädjande nog under år 1979 och var under fjärde kvartalet 1.8 % mot 2.8 % samma kvartal 1978. Även för ungdomarnas del blev det en förbättring.

Trots att man från socialdemokratiskt håll har avlämnat tolv reservationer kan ändå noteras att det bakom huvuddragen i regeringsförslaget finns en bred politisk förankring. Jag tror att detta är värdefullt och angeläget och bör noteras med tillfredsställelse.

Av budgetpropositionen framgår att regeringen har för avsikt att under budgetåret 1980/81 framlägga förslag om den framtida sysselsättningspolitiken. Därvid skall bl. a. – som det har sagts tidigare här – sysselsättningsutredningens slutbetänkande och dess remissvar ligga till grund för ett sådant förslag. Det är naturligtvis angeläget att riksdagen snarast möjligt får ta ställning till denna viktiga fråga. Socialdemokraterna har i sin partimotion föreslagit att regeringen redan under våren 1980 skulle lämna förslag till riksdagen. I reservation 1 har man gått ifrån detta krav och säger nu att förslaget bör behandlas av riksdagen under detta år. Med tanke på att vissa remissvar kom in till regeringen först i början av februari månad och även med tanke på att det är fråga om ett mycket omfattande arbete i regeringskansliet, som berör ett flertal departement, måste det anses som felaktigt att behöva forcera detta arbete. Det måste vara riktigare att få ett rejält genomarbetat förslag till riksdagen än det hastverk som skulle ha blivit följden om utskottet följt förslaget i socialdemokraternas partimotion från den 24 januari 1980.

Jag har litet svårt att förstå varför Anna-Greta Leijon i sitt första inlägg ägnade så mycken tid åt Bjurelkommissionen, då varken departementschefen eller utskottet har omnämnt denna rapport. Sysselsättningsutredningens förslag berör ju flera departement – därav utskottets skrivning. Som ledamot av sysselsättningsutredningen vill jag framhålla att det i vissa avseenden är nödvändigt med en överarbetning av de förslag vi presenterade, inte minst med tanke på att vi tvingades till en oerhörd forcering i slutskedet av

utredningsarbetet. Dessutom förekom i utredningen olika uppfattningar på en hel del väsentliga punkter. Jag vill i detta sammanhang också nämna – för att nu beröra Bjurelkommissionens rapport – att jag på vissa punkter inte kan ställa mig bakom det som där framkommit.

I reservation 2 tar socialdemokraterna upp frågan om samhällskontroll vid nedläggning av företag och föreslår att regeringen skall lägga fram förslag till lagstiftning i ämnet i samband med den sysselsättningspolitiska propositionen. Utskottsmajoriteten har inte kunnat ställa sig bakom det kravet med tanke på det arbete som pågår i regeringskansliet. Vi är från utskottsmajoritetens sida medvetna om att det finns ett behov av att i varje fall vid mera omfattande sysselsättningskriser skapa ökade möjligheter för samhällets organ att på ett tillfredsställande sätt påverka utvecklingen. Ett genomförande av det socialdemokratiska kravet i partimotionen skulle säkert innebära att flera komplicerade, bl. a. juridiska problem skulle dyka upp. Frågan har behandlats i sysselsättningsutredningen, och dessutom finns, som framgår av utskottsbetänkandet, en departementspromemoria – Betalningsinställelse och rådrumsstöd – som är ute på remiss. Därför finns det ingen anledning för riksdagen att i dag tillmötesgå det socialdemokratiska kravet.

I reservation 3 följer socialdemokraterna upp motionskravet på ytterligare 300 tjänster, utöver regeringens förslag, till arbetsmarknadsverket. Denna fråga har varit uppe tidigare under den här debatten. Jag vill bara understryka att med tanke på vårt nuvarande budgetläge och med tanke på att det pågår ett arbete med översyn av AMS organisation har utskottsmajoriteten inte kunnat tillmötesgå kravet. Vi vet att det pågår ett översynsarbete, bl. a. genom PLOG-utredningen, när det gäller den framtida organisationen inom arbetsförmedlingskontoren. Denna utredning är f. n. ute på remiss hos länsarbetsnämnderna. AMS har också i uppdrag av regeringen att i samarbete med statskontoret göra en översyn av AMS organisation med anledning av att en central stiftelse har bildats för skyddat arbete. Denna översyn skall vara slutförd under september månad 1980.

Dessutom har arbetsmarknadsutskottet föreslagit riksdagens revisorer att undersöka på vilket sätt de nya tjänster som arbetsmarknadsverket erhållit under 1970-talet har disponerats. Jag menar att det finns mycket tungt vägande skäl för att hävda att det i dagsläget inte finns möjligheter att ge arbetsmarknadsverket några tjänster utöver dem som regeringen har föreslagit. Man kan ändå konstatera – det har också sagts tidigare – att arbetsmarknadsverket i förhållande till andra statliga myndigheter ändå har blivit prioriterat i budgetpropositionen. Utskottet utgår ifrån att den av regeringen föreslagna personalförstärkningen skall komma den egentliga platsförmedlingen, särskilt då de utsatta grupperna på arbetsmarknaden, till godo.

För innevarande budgetår erhöll arbetsmarknadsverket 350 nya tjänster, och dessa fördelades på följande sätt: 50 tjänster gick till den allmänna platsanmälan, ca 150 till förstärkning av platsförmedlingen för handikappade och ungdomar, ca 70 till förstärkning av länsarbetsnämnderna och resterande

till diverse andra arbetsuppgifter. Detta vittnar om att de av riksdagen uttalade intentionerna om att den direkta platsförmedlingen skall få den övervägande delen av de nya tjänsterna också har infriats av arbetsmarknadsverket vid dess fördelning av de nya tjänsterna.

Erik Johansson tog upp frågan om barntillsynen inom arbetsmarknadsutbildningen. Jag vill bara mycket kort säga att utskottet fortfarande anser att det är kommunerna som har skyldighet att ordna barntillsynen för sina invånare. Utskottet har därmed inte ändrat uppfattning i förhållande till tidigare ställningstaganden.

Erik Johansson berörde också reservation nr 7. Jag förstår mycket väl Erik Johanssons ambition att tona ned innehållet i denna reservation. Det är ju fråga om överflyttande till statens vägverk av 50 milj. kr. från beredskapsmedlen för vägprojekt. Erik Johansson nämnde att detta är en praktisk fråga, men det är kanske inte riktigt hela sanningen. Vid ett överflyttande av dessa medel till statens vägverk kommer de självfallet att användas med utgångspunkt i vägverkets prioriteringslista, och under sådana förhållanden är jag inte helt säker på att medlen hamnar på de områden där de bäst behövs, nämligen där de kan skapa arbetstillfällen för de människor som är arbetslösa.

Slutligen, herr talman, några ord om anställning med lönebidrag.

När riksdagen förra året beslutade om denna nya anställningsform hade vi från centerns sida en något avvikande uppfattning. Vi ansåg nämligen att bidrag till de allmännyttiga organisationerna skulle utgå med 100 % av lönekostnaderna. Vi noterar med tillfredsställelse det ställningstagande utskottet har gjort, nämligen att regeringen bör följa utvecklingen med stor uppmärksamhet, så att det hela inte leder till ökade svårigheter för de arbetshandikappade att få sysselsättning hos de allmännyttiga organisationerna.

Jag är helt tillfredsställd med detta ställningstagande från utskottet. Skulle man mot all förmodan få en negativ utveckling för de arbetshandikappade bör regeringen – som utskottet också anger – återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder för att förbättra den situation som då uppstår.

Med det anförda, herr talman, får jag yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i dess helhet i utskottets betänkande nr 21.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Arbetsmarknadsministern ROIF WIRTÉN:

Herr talman! De båda senaste åren har präglats av en klar konjunkturförbättring. Det har vi redan hört av några inlägg här. Jag noterade med tillfredsställelse att det också var Anna-Greta Leijons ingångsvärdering, när hon höll sitt huvudanförande för några timmar sedan. Man kan ju se detta bl. a. på hur industriproduktionen under 1978 började att öka för första gången sedan 1974. Denna uppgång förstärktes sedan under 1979. Under fjolåret började den förbättrade konjunktursituationen också långsamt att ge

utslag på arbetsmarknaden.

Antalet sysselsatta inom industrin, som under några år minskat mycket kraftigt, stabiliserades under första halvåret 1979. Mot slutet av året började antalet industrissysselsatta åter långsamt stiga. Under den senaste tremånadersperioden har antalet sysselsatta inom industrin legat drygt 10 000 högre än vid motsvarande period ett år tidigare. Antalet sysselsatta inom den offentliga sektorn har under samma tid ökat med 60 000 personer. Totalt sett uppgick ökningen till 90 000 sysselsatta. Av särskilt intresse är att konstatera att tyngdpunkten i ökningen visserligen liksom tidigare främst ligger på kvinnor och deltidssysselsatta men att vi under det senaste året kunnat registrera en viss ökning även för männen och de heltidssysselsatta.

Arbetslösheten i Sverige är i en internationell jämförelse låg. Antalet arbetslösa i februari, 82 000 personer, motsvarar 1,9 % av arbetskraften. Jämförbara siffror är för USA drygt 6 %, Västtyskland 4 %, Storbritannien, Danmark och Finland samtliga mellan 5 och 6 %. De här skillnaderna motsvarar ungefär vad vi är vana vid. Det är, kan man säga, normalt. Vi skall ligga lägre. Ambitionerna för arbetsmarknadspolitiken är betydligt större i Sverige än i många andra länder.

Eftersom vi i Sverige satsar så mycket på att bekämpa arbetslösheten måste vi, för att få en fullständig bild av utvecklingen på arbetsmarknaden, även se på hur åtgärderna har förändrats under den senaste tiden.

Det glädjande inslaget i utvecklingen under de senaste månaderna är att det varit möjligt att kraftigt minska beroendet av beredskapsarbeten. Nedgången i antalet beredskapsarbeten har gått mycket snabbt under de allra senaste månaderna. I februari var 37 000 personer sysselsatta i sådana arbeten, vilket är nästan 25 000 färre än för ett år sedan. Av denna minskning faller inte mindre än 20 000 på ungdomsgrupperna. Och denna minskning har skett samtidigt som även arbetslösheten för ungdomar minskat något i förhållande till förra året. Den begränsade nedgången i arbetslöshet för ungdomar, från 33 000 i fjol till 28 000 i februari i år, innebär alltså i själva verket en reell förbättring av ungdomarnas situation motsvarande 25 000 personer på den öppna arbetsmarknaden. Arbetsförmedlarnas tålmodiga arbete med att passa ihop ungdomarna och lediga platser börjar onekligen visa resultat.

Vi kan inte slå oss till ro med detta. Nya ungdomsåtgärder behövs. En del sådana kommer att föreslås i den proposition om gymnasial företagsutbildning som om några dagar läggs på riksdagens bord.

Ett oroande drag i utvecklingen är däremot att antalet personer i arbetsmarknadsutbildning ännu inte visat tecken på att sjunka. Vi hade i februari i år ungefär lika många personer i arbetsmarknadsutbildning som förra året och året dessförinnan, trots att antalet lediga platser fördubblats sedan februari 1978. Utrymmet för arbetsmarknadsutbildning är trots allt begränsat, och ju närmare kapacitetstaket man ligger vid ingången till en lågkonjunktur, desto mindre blir möjligheterna att under lågkonjunkturen öka utbildningsinsatserna.

I arbetsmarknadsdepartementets bilaga till årets budgetproposition förut-

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

såg jag en fortsatt förstärkning av arbetsmarknaden under 1980, med god efterfrågan på arbetskraft och relativt få uppsägningar och med svårigheter att tillsätta de lediga platserna inom vissa yrkesområden och regioner. Den hittillsvarande utvecklingen har inte givit skäl att ompröva denna relativt optimistiska kortsiktsbedömning. Antalet lediga jobb har fortsatt att utvecklas positivt under de båda senaste månaderna. Även om uppgifterna från konjunkturbarometrarna tyder på att konjunkturuppgången denna gång kan bli ganska begränsad och redan har mattats, har orderingången till industrin ännu inte vänt nedåt igen. Normalt sett bör vi kunna räkna med ett relativt gott arbetsmarknadsläge åtminstone under resten av året, kanske ännu något längre.

Men jag är angelägen att stryka under ordet "normalt" i dessa framtidsförväntningar. Vi vet att situationen kan vända mycket snabbt om något allvarligt och oförutsett inträffar. Och skillnaden mellan det normala och det oförutsebara är i dessa tider mycket liten. Utvecklingen kanske ännu inte hänger på en skör tråd, men den kan mycket väl hänga på en oljepipeline, vars hållfasthet vi inte har några garantier för. Ytterligare kraftiga oljeprisstegringar eller, ännu värre, en abrupt minskning av vår oljetillförsel kan mycket snabbt medföra störningar för sysselsättningen som är betydligt större än de vi är vana vid i samband med "normala" konjunktursvackor.

Mot bakgrund av den utveckling som jag här skisserat skulle jag vilja ange tre huvuduppgifter för arbetsmarknadspolitiken i det kortsiktiga perspektivet.

Den första uppgiften är att under den återstående perioden av ökande eller god efterfrågan på arbetskraft underlätta placeringen av de mest utsatta grupperna på den reguljära arbetsmarknaden. Det gäller framför allt handikappade och nytillträdande ungdomar med otillräcklig utbildningsbakgrund. En huvuduppgift är alltså att – för att använda samma ord som Anna-Greta Leijon gjorde i sitt anförande – utnyttja den förbättrade situationen på svensk arbetsmarknad just nu.

Den andra uppgiften är att se till att industrins utbyggnad inte hindras av brist på arbetskraft samtidigt som antalet personer som är arbetslösa eller sysselsätts i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder fortfarande är stort.

Den tredje uppgiften är att under den andehämtningspaus vi fortfarande har kvar göra förberedelser och höja beredskapen inför den konjunkturedgång som förr eller senare kommer och inför de "oförutsebara" händelser som drastiskt kan förändra förutsättningarna för arbetsmarknadspolitiken. Jag kan här konstatera att oppositionens företrädare, Anna-Greta Leijon, och jag har precis samma uppfattning om dagens möjligheter och nödvändigheter inför morgondagens eventuellt ökande problem: Vi måste ta vara på situationen *nu*.

Under den närmaste tiden kommer därför tyngdpunkten i insatserna fortfarande att ligga på de rena platsförmedlande åtgärderna. Jag har redan sagt att dessa åtgärder nu tycks börja ge resultat för ungdomarnas del. Jag vill gärna passa på att i detta sammanhang ge AMS och arbetsmarknadsverket en

eloge för det intensifierade arbete som man nu bedriver för att få in arbetshandikappade på den öppna marknaden med hjälp av främjandelagen och som har gett goda resultat, låt vara ännu så länge i en begränsad omfattning.

Vi har under det senaste året fått en rad utredningar som behandlar sysselsättningspolitiken utifrån olika aspekter. De har alla olika utgångspunkter, och sysselsättningsutredningen och Bjurelrapporten drar tämligen skilda slutsatser om vad vi bör göra i framtiden.

Det har i pressen givits en viss spridning åt uppgifter om att jag skulle ha lagt sysselsättningsutredningen åt sidan, eftersom jag skulle betrakta den som överspelad – Anna-Greta Leijon försökte i sitt inlägg anspela på samma tema. Det här är inte riktigt. Vi gör, som ju utskottet har noterat i sitt betänkande, en översyn i arbetsmarknadsdepartementet av sysselsättningspolitiken och den kommer att redovisas i en proposition under nästa budgetår. Sysselsättningsutredningen är därvid ett av de dokument som ligger till grund för den översynen.

Min ambition är så att säga att rädda de bra förslag som finns i de olika utredningarna men samtidigt strukturera och samordna dem på bästa sätt. Det är ingalunda någon enkel uppgift. Utredningsmaterialet är, som alla vet som har tagit del av det, inte av den karaktären att det omedelbart kan läggas till grund för en proposition. Det säger jag med bortseende från den politiska värdering man sedan måste lägga på utredningarna. Bjurelrapporten innehåller ett synsätt, men mycket få förslag. Där finns av den anledningen inte särskilt mycket att hämta i det praktiska arbetet. Sysselsättningsutredningen presenterar en omfattande förslagskatalog, men många av förslagen är skissartade och kräver en omfattande vidarebearbetning. Det är någonting som merparten av remissinstanserna har noterat och f. ö. i rätt stor utsträckning också har kritiserat.

Anna-Greta Leijon riktade en direkt fråga till mig, vilket synsätt som skulle vara förhärskande i arbetet med den sysselsättningspolitiska propositionen. Jag tror, herr talman, att Anna-Greta Leijon efter några års debatter med mig i arbetsmarknadspolitiska frågor rätt väl vet vilket synsätt jag har i dessa spörsmål. I den kommande propositionen skall jag försöka vidareutveckla den sysselsättningspolitik som jag hittills har fört som arbetsmarknadsminister – men då självklart anpassad till 1980-talet och de ganska förändrade utgångsvärden som vi får under det kommande 1980-talet. Jag tror att Anna-Greta Leijon och jag är överens om att vi kommer att ha en ganska annorlunda situation att bemästra både industripolitiskt, arbetsmarknadspolitiskt och kanske framför allt ekonomiskt. Givetvis kommer det omfattande material som vi har i utredningar och remissvar att vara viktiga utgångspunkter i arbetet, som f. ö. är i full gång på departementet.

Det är alldeles uppenbart att strukturförändringarna i ekonomin inte kommer att bli mindre under 1980-talet än vad de var under 1960- och 1970-talen. Dessutom kommer arbetsuppgifterna att förändras för väldigt många arbetstagare. Det kommer bl. a. datoriseringen och robotiseringen att sörja för.

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

Sammantaget kommer detta att skapa spänningar på arbetsmarknaden under 1980-talet, som på intet sätt blir mindre än dem som vi nu har vant oss vid. Sådana spänningar måste kunna lösas genom en bättre anpassning mellan arbetssökande och lediga platser.

Det är ju de arbetssökande och arbetsgivarna som tillsammans med olika samhällsorgan har att dela på den totala anpassningsbördan på arbetsmarknaden. Minskade krav på en part måste motsvaras antingen av minskade anpassningsbehov eller av ökade krav på någon annan part om balansen på arbetsmarknaden skall kunna upprätthållas.

Totalt sett åstadkoms en allt mindre del av omställningarna på arbetsmarknaden i bokstavlig mening på marknaden, dvs. genom anpassningar hos arbetssökande och arbetsgivare. I stället har staten genom arbetsmarknads- och näringspolitiken fått ta på sig en växande del av anpassningsbördan. Det är en viktig orsak till att insatserna i form av sysselsättningskapande åtgärder, bransch- och företagsstöd, krisingripanden och annat har vuxit så kraftigt och kostar så mycket.

Den fördelning av anpassningsbördan som vi har fått under senare år är inte den bästa. Vill vi slå vakt om allas rätt till arbete måste staten naturligtvis ta på sig det slutliga ansvaret för detta. Men det kan inte få innebära att arbetsmarknadsmyndigheterna skall påläggas ansvaret att sysselsätta alla dem som andra arbetsgivare inte vill anställa. Detta har bl. a. AMS påpekat i sitt yttrande över sysselsättningsutredningen. Det måste därför skapas ökade möjligheter för samhället att påverka rekryteringspolitiken hos företag och myndigheter.

Med andra ord: Arbetsgivarna måste ta ett större ansvar för anpassningsuppgifterna på arbetsmarknaden. Därmed är inte sagt att vi skall överlåta direkta rehabiliteringsuppgifter på arbetsgivarna. Något sådant har de ingen möjlighet att klara. Inte heller vill jag ha sagt att en sådan ändrad fördelning av anpassningsbördan skulle behöva förutsätta en ökad styrning på administrativ väg av företagens personalpolitik. Det senaste årets erfarenheter visar enligt min mening att främjandelagen är ett effektivt instrument, om den används på rätt sätt. Den kan dock behöva kompletteras med åtgärder som är av ett helt annat slag och som ger möjlighet till en smidigare och mer marknadsanpassad påverkan på rekryteringspolitiken.

Det är ju rekryteringstillfället som är den sållningsmekanism som leder till att de svagaste på arbetsmarknaden drabbas av de längsta arbetslöshetsperioderna. Samtidigt är det just det stora antalet rekryteringstillfällen – ca 1 miljon om året – som skulle kunna öppna möjligheter för dem som i dag saknar fotfäste på arbetsmarknaden.

Därför är det särskilt viktigt att hitta metoder för att påverka arbetsgivarna att i eget intresse anpassa sina rekryteringsönskemål till de arbetssökandes förutsättningar.

Det är naturligtvis viktigt att vi kan förmå arbetsgivarna att bättre anpassa sina krav till vad de arbetssökande kan och vill. Men jag tycker att det finns anledning att påpeka att de arbetssökande också måste visa vilja till anpassning.

För egen del ser jag små möjligheter att förena kravet på full sysselsättning och arbete åt alla med ett i varje enskilt fall långt gående motstånd mot alla former av geografisk och yrkesmässig rörlighet. Jag tror inte att det är möjligt eller önskvärt att hävda gångna årtiondens rörlighetsfilosofi, men jag menar att motstånd mot att byta yrke, arbetsgivare, arbetsuppgift eller rent av bostadsort inte alla gånger kan förstås och försvaras.

Den förändrade synen på rörlighet har, som jag nämnt, många orsaker. Den är dock också ett tecken på hur arbetslivets kvalitetsfrågor allmer tränger sig på. Vi kan inte utforma 1980-talets sysselsättningspolitik utan att beakta att just frågorna om arbetslivets kvalitet blir allt viktigare.

Arbetslivets kvalitet, det är sådant som har att göra med arbetsmiljö, att den egna arbetsuppgiften är meningsfull, att någon efterfrågar de enskilda arbetstagarnas mening om hur arbetet skall bedrivas och att de enskilda individernas integritet värnas.

Det krävs uppenbarligen insatser på många områden för att åstadkomma detta. Av central betydelse är dock att det är möjligt att slå vakt om de arbetsökandes valfrihet och integritet. En av de viktigaste principerna för en reformerad sysselsättningspolitik måste därför vara att de arbetsökandes valmöjligheter på arbetsmarknaden ökar och att största möjliga valfrihet tillförsäkras också dem som har svårt att göra sig gällande i konkurrensen om jobben. Endast på detta sätt kan en god sysselsättningspolitik skapas.

ANNA-GRETA LEIJON (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var tre bra punkter som Rolf Wirtén kom med, och jag hoppas bara att vi inte blir besvikna när vi sedan får de konkreta förslagen. Det första kan vi såvitt jag förstår bedöma ganska snart, och det gäller ungdomarna. Vi har inte pratat från vårt håll särskilt mycket om ungdomsarbetslösheten just av den enkla anledningen att vi får en proposition till riksdagen som vi skall diskutera här under våren. Annars är det precis som Rolf Wirtén sade: Trots det relativt sett gynnsamma läget totalt på arbetsmarknaden återstår väldigt mycket att göra för ungdomarna.

Vi hoppas verkligen att det förslag som regeringen nu skall komma med innehåller verkliga förbättringar och praktiska möjligheter för de många fler ungdomar som vi vet kommer ut på arbetsmarknaden i höst.

Får jag sedan ta upp den framtida sysselsättningspolitiken. I långa stycken har Rolf Wirtén en grundsyn på dessa frågor som jag kan dela, men inte helt. Jag blir litet orolig när han poängterar att sysselsättningsutredningen bara är *ett* av de dokument som skall tas fram, och när han säger att han skall *försöka* driva igenom sitt synsätt. Jag hoppas att han lyckas med det. Jag upplever de tankegångar och synsätt som förs fram av Bjurelkommissionen som ett hot emot den sysselsättningspolitik som vi nu bedriver.

Låt mig kort hänvisa till vad som sägs i reservationen till betänkandet, av Krister Wickman och Erik Lehman. De säger att delegationen behandlar arbetsmarknadens funktionsduglighet som en fråga om att förstärka vissa ekonomiska incitament. Det Bjurelkommissionen menar är att vi skall öka

skillnader i löner mellan olika grupper av människor, sänka skatterna och göra så att det skall svida i skinnet när man är arbetslös. Reservanterna påpekar att med detta synsätt läggs hela anpassningen på arbetstagarna. De finner det anmärkningsvärt att delegationen har gått förbi de utslagningsproblem som vi alla vet finns på den svenska arbetsmarknaden.

Jag hoppas alltså att regeringen snabbt arbetar fram ett förslag. Det finns, som Rolf Wirtén sade, behov av nya åtgärder. Vi står inför nya problem.

Jag hoppas också att det synsätt som Bjurelkommissionen företräder i detta avseende kan vara begravet. Jag skulle önska ännu klarare besked i dag på den punkten.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Arbetsmarknadsministern kunde i sin exposé över läget konstatera att vi har bekymmer framför oss. Det är då naturligt att man från regeringens sida uppehåller sig vid de kortsiktiga åtgärder man kan vidta och bara anmäler att långsiktigt är det allvarligt.

Jag tror dock att både långsiktigt och kortsiktigt är det ungefär samma åtgärder som måste till. Vad man inte gör är att på allvar ta itu med de problem som vi har och som inte nämnvärt har förändrats.

Vi har ju ändå parollen arbete åt alla som man säger sig stå bakom. Men vi har de arbetslösa och dem som är föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder och dem som tvingats till förtidspension. I vilket läge anser arbetsmarknadsministern att vi kan få jobb åt alla dessa människor?

Det skall råda något slags balans mellan arbets sökande och lediga platser. Men vi kan inte rubba de förhållanden som finns på arbetsmarknaden, och med internationella mått så ligger vi lågt i fråga om antalet arbetslösa enligt arbetsmarknadsministern.

Men är det så lågt enligt våra förhållanden? Naturligtvis inte, och ännu värre blir det i den lågkonjunktur som kommer, då vi får ännu fler människor i de arbetslösa armé. Under denna högkonjunktur har vi kunnat öka endast med mellan 15 000 och 16 000 heltidsarbetande. Det är också många som varit sjukskrivna och som stått utanför i detta läge.

Det är alltså ett allvarligt läge. Och i detta läge skall vi inte använda några som helst styrinstrument! Vi skall bara säga att det är vår konkurrens, vår exportindustri och dess krav som hela tiden skall avgöra arbetsmarknaden. Är det inte, herr arbetsmarknadsminister, egentligen samma sak som att säga att vi får dras med stor arbetslöshet framöver – regeringen tänker inte göra någonting? Detta är egentligen i klartext vad vi fått höra. Hela resonemanget går: *Om* vi kan lösa det hela, *om* vi kan lösa problemen med datoriseringen och robotiseringen, *om* vi kan klara av strukturomvandlingarna.

Jag tycker att läget är allvarligt om man bara kan visa på att vi får gå in med arbetsmarknadspolitiska åtgärder enligt traditionellt mönster. Var skall de nya jobben ordnas? Det borde arbetsmarknadsministern kunna peka på i dag. Och framför allt: Hur många skall tillåtas att slås ut under den närmaste framtiden?

Samtidigt som vi kan placera en del av dem som redan är handikappade

och utslagna, slås kanske ännu fler ut varje dag. Är detta inte ett allvarligt läge, herr arbetsmarknadsminister, som vi måste göra någonting åt snabbt?

Nr 111

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Både Anna-Greta Leijon och Lars-Ove Hagberg har tagit upp utslagningsproblemet. Jag är mycket medveten om att vi där har ett växande problem. Det följer av att vi har en snabbare strukturförändring i det svenska näringslivet. Därför har jag tagit mycket allvarligt just på den frågan.

Under den tid som jag har haft ansvaret för arbetsmarknadspolitiken har det inte alls varit så, Lars-Ove Hagberg, att regeringen bara låtit tiden gå – tvärtom.

Ett par av de grupper som varit mest utsatta är ungdomarna och de handikappade – det tror jag att vi är överens om. Beträffande ungdomarna får vi, som Anna-Greta Leijon sade nyss, tillfälle till en ganska ingående diskussion senare under våren. Får jag bara erinra om vad som hittills gjorts.

Utöver den mycket aktiva arbetsmarknadspolitik som förts här i landet – det borde råda enighet om den värderingen – har vi från regeringens sida gått vidare med ungdomsgarantin som riksdagen ställt sig bakom och försökt finna nya former för att ordna den – att varva utbildning och praktik. Den proposition som är på väg skall vara ett ytterligare steg i den riktningen och ett steg som jag hoppas att riksdagen finner riktigt. Vi får återkomma till det.

Beträffande den andra gruppen, de handikappade, är det inte så att vi har lämnat den åt sidan heller. Tvärtom har regeringen presenterat en omfattande proposition som i stort sett innebär en fördubbling av resurserna för att hjälpa de handikappade. Jag nämnde också hur vi nu har aktiverat främjandelagen för att utnyttja den ökade tillgången till lediga arbeten för att hjälpa de handikappade till jobben.

Nog är det fråga om att förändra arbetsmarknadspolitiken. Lars-Ove Hagberg. Jag kan inte förstå varifrån den bedömningen kommer att vi inte skulle vidta några förändringar inför det som sker under 1980-talet. Hela den sysselsättningspolitiska proposition som vi förbereder innebär ett försök att beakta de kunskaper vi har skaffat oss under 1970-talet och sätta dem i relation till vilka problem och svårigheter vi förväntar oss under 1980-talet.

Där vill jag gärna till Anna-Greta Leijon säga att det arbete som vi nu bedriver är baserat på ett mycket omfattande material. Jag tycker att det blivit litet för snävt när man i debatten sagt att det skulle röra sig bara om sysselsättningsutredningens material och Bjurelrapporten, som varit uppe ett par gånger. Det finns väldigt mycket annat material också. En redovisning som jag själv tillmäter stor betydelse är EFA:s, som tar upp hur den arbetsmarknadspolitik som förts hittills under 1970-talet har slagit ut, vilka brister och förtjänster den haft. Och nog vore det väl konstigt om vi inte, när

vi försöker utforma 1980-talets arbetsmarknadspolitik, ansträngde oss för att dra riktiga lärdomar av det materialet. Vi har också fått en redovisning av hur lagerstödsbidraget slagit ut, vilka svagheter och förtjänster det har. Och jag skulle kunna fortsätta att räkna upp fyra fem andra utredningar som finns med i bakgrundsmaterialet tillsammans med sysselsättningsutredningens material, som naturligtvis är det tunga och viktiga materialet. Jag har för dagen inte bedömt Bjurelrapporten vara så viktig att jag här drar citat ur den. Man kan mycket väl ta fram synpunkter från remissvaren på sysselsättningsutredningen för att, Anna-Greta Leijon, finna svagheter i såväl den ena som den andra utredningen – det är jag helt på det klara med. Det är anledningen till att det bör göras en ordentlig bearbetning av dessa förslag och dessa synsätt.

För att just visa att det också har kommit fram ganska kritiska tankar om sysselsättningsutredningens material kan jag ur LO-tidningen läsa upp delar av en recension av Villy Bergström. När han värderade detta material anförde han att det från sysselsättningsutredningens sida närmast var fråga om "en aningslös pratighet, som enbart tröttrar läsaren. Det vore en hopplös uppgift att formulera en proposition på sysselsättningsutredningen." Det är mycket hårda ord, som alltså har presenterats i LO-tidningen.

Jag är dock medveten om att det här finns så många goda ansatser att om vi får tid på oss att bearbeta detta material vi under budgetåret 1980/81 skall kunna presentera en intressant proposition om hur arbetsmarknadspolitikerna på 1980-talet skall utformas.

ANNA-GRETA LEIJON (s) replik:

Herr talman! Vi skall här i kammaren återkomma till ungdomsarbetslösheten, men jag vill – för att ingen skall tolka en tystnad på annat sätt – säga att vi inte är nöjda med det som hittills har gjorts. Det kunde ha gjorts mer, bl. a. när det gäller den varvade utbildningen. Men vi återkommer till detta.

Rolf Wirtén sade att det vore konstigt om regeringen inte skulle anstränga sig för att dra lärdomar av den tidigare arbetsmarknads- och sysselsättningspolitiken och att det finns många utredningar som gör olika värderingar. Detta är naturligtvis riktigt, men både Rolf Wirtén och jag är medvetna om att de slutsatser som kommer att dras, även inom regeringen, kommer att bli av olika karaktär. Det är ju ingen hemlighet att det i regeringen finns olika uppfattningar om dessa frågor. Och det är anledningen till att jag har lagt så stor vikt vid denna diskussion. Vi känner nämligen oro.

Jag vill avsluta med att uppriktigt önska Rolf Wirtén lycka till i arbetet på att övertyga sina regeringskolleger, så att vi kan få en framsynt sysselsättningspolitik för 1980-talet.

LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att både Anna-Greta Leijon och Rolf Wirtén tydligen inte har kommit ur sina linje 2-fällor utan ganska hejdlöst omfamnar varandra i denna debatt. Framöver kanske vi får döpa om oppositionen.

Vi står inför mycket snabba strukturrationaliseringar, vilket Rolf Wirtén helt riktigt sade. Men han vägrar att svara på någon av de frågor om framtiden som jag ställde. Var skall vi skaffa de nya jobben? Vad gör arbetsmarknadsministern åt de svårigheter vi möter inom industrin och kraven på en begränsning av den offentliga sektorn? Var skall jobben finnas? Jag får inga svar, utan här anmäls bara problem.

Hur många skall tillåtas slås ut av den arbetsmarknad vi i dag har? Arbetsmarknadsministern måste väl ändå hålla med om att vi dagligdags slår ut människor på grund av kraven på arbetsmarknaden.

Vilket innehåll ger arbetsmarknadsministern parollen arbete åt alla? Vi har i vår motion om handikappade skrivit att det har tummats på denna paroll – det ställs av och till villkor för att ge alla ett arbete. Vilka vill ställa sig bakom parollen och utifrån denna målsättning verkligen vidta åtgärder? Det finns mängder av invändningar. Kan vi förvänta oss att det blir åtgärder för denna halva miljon människor så att de får plats på den reguljära arbetsmarknaden? Det är väl inte så att vi skall ha en arbetsmarknadspolitik av tillfällighetskaraktär och som hela tiden dämmer upp för att vi skall rädda livhanken?

Jag har inte heller sagt att man har låtit det gå. Jag vet att Rolf Wirtén till viss del har vidtagit åtgärder, t. ex. för de handikappade, och att det har satts in nya resurser. Men effekten av dessa åtgärder visar ju att de ändå är för begränsade och inte kan uppfylla målet. Då frågar man sig: Måste vi inte ta till andra åtgärder? Men regeringen är inte beredd att vidta några som helst planerade åtgärder eller göra några ingrepp i vår produktion och i vårt näringsliv, utom att förhoppningsvis tro att vi skall kunna skapa några jobb framöver. Vore det inte på sin plats, Rolf Wirtén, att nu så snabbt som möjligt och på ett drastiskt sätt ta till främjandelagen för att klara denna situation? Jag vet att det pågår försök och att de försöken är på rätt väg, men vi behöver inte vänta på en utvärdering. Använd främjandelagen fullt ut och styr in människor i arbetslivet! Det förslag vi har lagt fram på arbetsmiljöområdet syftar till att fler skall få plats i produktionen, att arbetsbördan i större utsträckning skall delas, för att allt färre skall slås ut. Det är någonting som Rolf Wirtén borde arbeta på t. ex. när det gäller arbetsmiljöfrågorna framöver.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! När det gäller Anna-Greta Leijons inlägg har jag inte mycket mer att tillägga. Jag vill bara betona att huvudansvaret för den sysselsättningspolitiska propositionen ligger på arbetsmarknadsministern, och jag kommer att försöka utforma den på det sätt som jag gett antydningar om i denna debatt och i andra debatter. Framför allt vill jag hänvisa till slutdelen i mitt huvudanförande, där jag tar upp en del mera långsiktiga perspektiv på arbetsmarknadspolitikerna. Jag tycker också att Lars-Ove Hagberg borde ha observerat att det fanns åtskilligt av sådan framförhållning i mitt anförande här alldeles nyss.

Den fråga som Lars-Ove Hagberg vill resa är ju viktig, dvs. frågan om var

vi skall skaffa jobben i morgondagens Sverige. Det är förvisso en svårbesvarad fråga. Det är lättare, Lars-Ove Hagberg, att ställa frågan än att själv besvara den. Jag kan i och för sig bolla tillbaka den för att få höra hur man från vpk:s sida tror sig kunna trygga jobben för alla som vill komma ut på svensk arbetsmarknad under 1980- och 1990-talen.

För min del vill jag säga att det inte bara är en fråga om hur man utformar arbetsmarknadspolitiken. Det är i hög grad den samordning som jag har talat om som är utslagsgivande för om man lyckas eller ej, om man verkligen kan bedriva en ekonomisk politik och en näringspolitik så att svensk konkurrenskraft står sig, så att industrin kan sälja sina produkter och att man därmed också kan trygga jobben för dem som är anställda. Då är det glädjande, Lars-Ove Hagberg, att de åtgärder som har vidtagits under senare år har medfört att vi för första gången på många år återigen kan se en tillväxt i antalet industrijobb. Verkstadsindustrin sysselsätter i dag ungefär 350 000 personer, och jag är övertygad om att man under de kommande åren – om vi sköter den ekonomiska politiken på rätt sätt – kommer att erbjuda många nya industrijobb till våra ungdomar. Det är då också av stor vikt att vi kan lyfta upp industrijobbets status så att ungdomarna verkligen känner sig intresserade och motiverade att söka just de jobben. Det är en bit i det förslag om ungdomarnas utbildning och sysselsättning som vi avser att lägga fram inom kort, att genom en företagsförlagd utbildning ge dem en närmare kontakt med verkstadsmiljön så att de blir mer motiverade att söka sig till den arbetsmarknaden.

Självfallet kommer också vårdområdet att bli en stor konsument i fråga om arbetskraft under de kommande åren. Vi kan utläsa av de planer som är redovisade av kommuner och landsting att det även utan en ökad reformaktivitet kommer att bli så att ett ökat antal människor får arbete inom denna sektor.

De här båda områdena är viktiga sektorer i bedömningen av morgondagens arbetsmarknad och av var efterfrågan på arbetskraft kommer att göra sig särskilt påmind.

Men självfallet är det viktigt att därutöver säkra möjligheterna för dem som har svårt att komma in på arbetsmarknaden – jag tänker då återigen på de handikappade, på invandrarna, på de äldre och på en del andra sådana grupper. Här måste vi vidta alldeles speciella stimulansåtgärder liksom också påtryckningsåtgärder. Jag har sagt att främjandelagen har givit resultat under den kampanj som bedrevs under månaderna november och december 1979. Det arbetet fortsätter. Men Lars-Ove Hagberg var inne på att man också skulle skärpa bestämmelserna. Han preciserade sig visserligen inte, men han tänkte möjligen på att man skulle utvidga främjandelagens användningsområde. Om man skulle gå den senare vägen och utvidga främjandelagens användningsområde, då kan det bli så att den blir ett svagare instrument för dem som den var avsedd för, dvs. de handikappade och de äldre. Ju flera som omfattas av den här lagstiftningen, desto mindre chans får de som lagen ursprungligen kom till för att dra nytta av den. Sådana åtgärder är jag tveksam till, och om detta var vad Lars-Ove Hagberg avsåg

tror jag det finns anledning för vpk att vandra försiktigt på den vägen.

Låt mig sammanfatta dagens debatt så, att vi står inför ett svårt decennium där det gäller att få en god samordning av de olika politikerområdena. Den sysselsättningspolitiska propositionen, som jag hoppas kunna presentera under nästa budgetår, kommer då att vara mycket avgörande för om vi skall kunna nå målet arbete åt alla.

Tredje vice talmannen anmälde ått Lars-Ove Hagberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

SUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! Under någon timme har vi nu hört stolta deklARATIONER från den borgerliga regeringens sida om allt det vi skall få på arbetsmarknadspolitikens område under de närmaste åren. Jag skulle vilja börja med att säga några ord i anslutning till arbetsmarknadsministerns senaste anförande.

Vi har nu fått ett löfte om att vi kommer att få en proposition som är baserad på sysselsättningsutredningens alternativ. Det har blivit något av tradition här i kammaren att ta del av sådana löften. Vi har tidigare fått dem av Nils Åsling, och nu hoppas jag att Rolf Wirtén visar att det är litet mera tyngd bakom hans löften än det varit i dem vi hört tidigare.

Vi kommer nu över på ett annat område i dagens debatt. Det gäller den ekonomiska tryggheten för människor i samband med arbetslöshet.

I olika sammanhang då vi socialdemokrater presenterat våra politiska alternativ till den borgerliga politiken har vi ibland varnat för att ett fortsatt borgerligt styre skulle innebära en urholkning av den sociala tryggheten för olika samhällsgrupper. Det aktuella utskottsbetänkandet från arbetsmarknadsutskottet har ett innehåll, skapat av den borgerliga utskottsmajoriteten, som klart dokumenterar att vad vi varnat för håller på att bli verklighet.

Vi är i och för sig inte överraskade över att den borgerliga utskottsmajoriteten fryser ersättningen vid arbetslöshet och vid arbetsmarknadsutbildning till de ersättningsnivåer som gällde under 1979, trots att vi har haft en våldsam inflation och en våldsam prisstegring som drabbat de arbetslösa ekonomiska standard. Ett sådant handlande kännetecknar nämligen alla borgerligt styrda samhällen.

När samhällsekonomin måste stramas åt, drabbas i ett borgerligt styrt samhälle alltid de sämst ställda först. Försäkningar om att man företräder en social liberalism, som folkpartiet säger sig göra, visar sig inte vara mycket värda då de bryts mot den karga verkligheten.

Lika litet är centerpartiets återkommande deklARATION om att det vill hindra koncentration av människor från glesbygd till tätort värd, då centerpartiet i ett betänkande som det nu aktuella medverkar till att försämra försörjningsmöjligheterna för de arbetslösa, så att de helt enkelt måste packa sitt flyttlass, därför att de inte har ekonomiska möjligheter att vänta att något jobb skall dyka upp på hemorten.

Moderaternas avoga grundinställning till samhällsstöd till arbetslösa är så välbekant att det inte närmare behöver kommenteras. Men nog känner man

Nr 111

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

en doft av Margaret Thatchers mörkblå England, när man ser att det i nu ifrågavarande betänkande finns moderatmotioner där det talas om den frikostiga arbetslöshetsförsäkringen. De som skriver så har säkerligen aldrig behövt försörja sig och sin familj på den arbetslöshetsersättning som betalas ut.

En kort tillbakablick på arbetslöshetsersättningens utveckling ger besked om att den kompensation för förlorad arbetsinkomst i samband med arbetslöshet som socialdemokratin i regeringsställning genomförde 1974 innebar att kompensationen då var ca 90 % av tidigare inkomst.

Inkomstutvecklingen för löntagarna var sådan, under den goda tid för vanliga människor då socialdemokratin var i regeringsställning, att det krävdes återkommande justeringar av ersättningen. Det skall nämnas att det 1977 inrättades tre nya ersättningsklasser om 140, 150 och 160 kr.

Därefter fick vi olyckligtvis borgerliga regeringar och borgerlig riksdagsmajoritet, och då var det också slut på välviljan mot de arbetslösa.

Denna politik fullföljer nu den borgerliga utskottsmajoriteten genom att säga nej till de höjningar av arbetslöshetsersättningen som såväl vi socialdemokrater som de erkända arbetslöshetskassornas samorganisation har föreslagit. Det gäller alltså tre nya dagpenningklasser om 200, 210 och 220 kr. Vidare föreslår vi att man överväger att senare under året eventuellt införa en dagpenningklass som ger 230 kr. Dagpenningklassen som ger 195 kr. föreslås bli avskaffad.

I år, liksom de tre föregående budgetåren, tvingas vi konstatera att den vedertagna principen från 1976 års riksdagsbeslut om följsamhet när det gäller arbetslöshetsförsäkring, basbeloppets storlek och sjukförsäkringens ersättning inte längre gäller.

Hade nu, liksom under de goda åren under socialdemokratin, basbeloppet fått gälla som grund för arbetslöshetsersättningen, skulle arbetslöshetsersättningen i dag, enligt de uppgifter som jag har fått, ha legat på nivån 240 kr. per dag. Med tanke på detta förhållande framstår vårt och de fackliga organisationernas krav på arbetslöshetsersättningens storlek som mycket blygsamt.

Utskottsmajoriteten anför att arbetsmarknadsministern i budgetpropositionen uttalat att frågan kan tas upp till prövning under det kommande budgetåret. Detta är i och för sig en ganska klen tröst för de arbetslösa som ju redan nu har det svårt nog att få arbetslöshetsstödet att räcka till det allra nödvändigaste.

Herr talman! I vår partimotion föreslår vi även en höjning av det kontanta arbetsmarknadsstödet med 5 kr. per dag, alltså en ökning från nuvarande 75 kr. per dag till 80 kr. per dag. Även i det här sammanhanget erinrar vi om den kostnads- och prisökning som har skett för de människor som tvingas leva på kontant arbetsmarknadsstöd. Men också på den här punkten får vi nej av den borgerliga utskottsmajoriteten. Vi bibehåller dock vår inställning på det sätt som vi har presenterat i reservation nr 8.

Herr talman! Eftersom det råder följsamhet mellan bidraget till elever i arbetsmarknadsutbildning och arbetslöshetsersättningens storlek, innebär

vårt förslag även att utbildningsbidraget höjs för de ca 60 000 människor som f. n. genomgår AMU-utbildning och som där förbereder sig för inträde på arbetsmarknaden.

Vi unnar AMU-eleverna en acceptabel ekonomisk trygghet i samband med deras utbildning. Och vi tycker att den borgerliga utskottsmajoritetens avslag på denna framställning är ett uttryck för ovilja att förstå den knappa tillvaro som den som har utbildningsbidrag måste leva i – och det är människor som i de flesta fall har en familj och försörjningsskyldigheter i samband med att de genomgår arbetsmarknadsutbildning.

Herr talman! På samtliga här nämnda områden anvisar vi från socialdemokratiskt håll vägar för finansiering av våra förslag. Vi föreslår en förstärkning av arbetslöshetsfonden, som ju finansieras med hjälp av en arbetsgivaravgift, som löntagarna – på samma sätt som när det gäller övriga sociala avgifter – får ta hänsyn till vid avtalsförhandlingarna. I sak sparar löntagarna alltså en del av sin lön för att försäkra sig mot arbetslöshet.

Det finns ca 1,5 miljarder i arbetslöshetsfonden, och det räcker gott och väl till för att täcka de ökade kostnaderna för höjda ersättningar av det slag som vi förordat i vår motion. Våra förslag kostar ca 400 milj. kr., och det har vi råd med, om man beaktar arbetslöshetsfondens storlek.

Herr talman! När vi under föregående år hade en liknande debatt om arbetslöshetsersättningen som den i dag, anförde jag att om den nu påbörjade reduktionen av de arbetslösas ersättningar fortsätter, är vi snart tillbaka i den tid då de fackliga organisationerna fick skapa egna understödskassor vid arbetslöshet. Jag vidhåller mitt tidigare påstående i dag – ingenting nytt har inträffat som motsäger det.

Herr talman! Inom den borgerliga riksdagsmajoriteten finns en del ledamöter som vid vissa tillfällen brukar beskriva sin ädelhet och tala om att de är vanliga löntagare. Utskottsordföranden i arbetsmarknadsutskottet är exempelvis postiljon – det finns någon moderat i den här kammaren som säger sig tillhöra moderaternas arbetarråd och som är byggnadsarbetare. Det finns också någon centerpartist som tillhör den yrkeskåren. Visst skulle det vara intressant att veta hur dessa människor framgent skall gå ut i valrörelser eller i andra sammanhang och försöka framtona som försvarare av löntagarnas intressen och därvid tro att de skall bli trodda – detta efter att de vid sådana tillfällen som i det nu aktuella betänkandet går emot sina yrkeskamraters krav på ekonomisk trygghet vid arbetslöshet.

Nej, herr talman! Några borgerliga fackliga representanter finns inte, om man ser dem i ordets rätta bemärkelse. Det är bara något som det är fint att kalla sig då man är ute på röstfiske.

Herr talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till reservationerna 8 och 9 – till reservationen 9 dock endast under förutsättning av att riksdagen bifaller reservationen 8.

ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! För att undvika röstfiske skall jag avstå från att tala om min sociala bakgrund – det är ju då man fiskar, enligt Sune Johansson – och hålla

Torsdagen den
27 mars 1980

Arbetsmarknads-
politiken

mig till sakfrågan.

I utskottet har vi sagt – med anknytning till propositionens ord – att det förslag som regeringen har lagt bl. a. innebär att man, om det finns skäl, skall ta upp den här frågan till förnyad prövning om väsentliga förändringar skulle inträffa. Vi har också sagt: Det innebär inte att nuvarande tak för ersättningsbeloppens storlek skall ligga kvar under en längre tid. Utskottet – alltså vi i majoriteten – räknar med att ersättningsbeloppet, såsom skett under senare år, skall anpassas efter den allmänna löneutvecklingen, och vi tar fasta på budgetpropositionens uttalande om att frågan kan komma upp till förnyad prövning under budgetåret.

Det skall också sägas att tempot i anpassning och höjningar under den socialdemokratiska regeringsperioden heller inte alltid imponerade.

Jag kunde ha nöjt mig med detta, men eftersom Sune Johansson också tog upp finansieringsfrågan tycker jag att det finns anledning att säga ett par ord om den.

Socialdemokraterna har ju begärt ett nettopåslag för arbetsmarknadsutbildning med 250 miljoner och ett annat påslag med 110 miljoner för arbetslöshetsersättningar. Det är alltså en ren ökning av statsutgifterna med 360 miljoner. Det här vill socialdemokraterna balansera med en höjning av arbetsgivaravgiften till arbetslöshetsfonden, precis som Sune Johansson sade. Denna fond är dock enbart inriktad på arbetslöshetsersättningarna.

Fonden tillförs, om vi följer den socialdemokratiska reservationen, ytterligare ca 450 milj. kr. Den växer dock år från år redan med nuvarande avgiftsuttag och har samlat på hög ca 1,5 miljarder kronor. Socialdemokraterna har inte föreslagit att man skall ändra användningen av fondmedlen, och resultatet av den socialdemokratiska finansiella operationen blir att den redan kraftiga behållningen i fonden kommer att växa ännu snabbare än hittills.

Det är möjligt att man tycker det är bra att vi ökar det offentliga sparandet, men det går inte att komma ifrån att det statliga budgetunderskottet ökar med nära 400 milj. kr. Jag finner det ganska anmärkningsvärt att Sune Johansson gick förbi detta faktum, när han tog upp finansieringsfrågorna. Vi minns ju inte minst från finansdebatten hur man från socialdemokratiskt håll – och jag gissar att det gällde även för Sune Johanssons del – var mycket kritisk till det stora budgetunderskottet. Skall vi ha ansvar för samhälls-ekonomi bör det ju också gälla finansiering på sådana här områden.

SUNE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! När det gäller finansieringen av den ökning vi föreslagit, så är det inget fel att skapa en möjlighet till en höjning av dagpenningklasserna genom att späda på arbetslöshetsfonden på det här sättet. Om det nu hade krävts en omkonstruktion av fondreglerna och regeringspartierna hade haft viljan att göra någonting för de arbetslösa, så hade man ju kunnat tänka litet själv också och skapa ett förslag till ändrade fondregler. Men jag tror inte att man har den viljan, utan man har i stället inställningen att nu skall man successivt försöka få ner kompensationsnivån vid arbetslöshet. Vi hade 1976

en kompensationsnivå på i runt tal 90 %, och den är för vissa grupper med de här ersättningsnivåerna nere i knappt 60 %. En byggnadsarbetare kommer i samband med arbetslöshet att få en kompensation på i runt tal 58 %.

Om nu inte Elver Jonsson och andra tror oss socialdemokrater, när vi säger att det varit kostnadsökningar och att det blivit högre levnadsomkostnader här i landet, så kan de läsa några rader ur tidningen Arbetsgivaren, som kanske är ett mer sanningsenligt språkrör för deras del. Där står det:

”Hittills i år (januari och februari) har priserna i konsumentledet ökat med 4.0 %, enligt Pris- och kartellnämnden. (Av detta beror 1.1 procentenheter på ökade bostadskostnader exklusive oljekostnader, 0,4 på jordbruksavtalet, 0,3 på höjda eltaxor, 0,1 på höjda teleavgifter och 0,1 på höjda restaurangpriser.)”

Alltså: De arbetslösa har redan fått ökade kostnader för sin konsumtion, och det tycker vi att ni också borde ha insett och därför varit med på den här höjningen redan nu. Men om vårt förslag till höjning innebär att vi eventuellt skulle vara med och skapa ett budgetunderskott kan man väl fråga: Hur ämnar ni inom regeringspartierna bära er åt, när ni nu säger att om det blir nödvändigt skall ni eventuellt överväga att höja ersättningarna senare under året? Då får ju även ni ett budgetunderskott. Men kanske har ni valt den taktiken för att finansiera en eventuell senare höjning, därför att det då är litet enklare att dölja ett ännu större budgetunderskott än vad vi redovisade i budgetpropositionen i början av året.

Det vore i så fall bra att få en förklaring på detta från Elver Jonssons sida.

ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Sune Johansson förnekar inte att budgetunderskottet växer med nära 400 milj. kr. Det är bra att det blir fastslaget.

Men Sune Johansson begärde en annan sak, och det var att man skulle ha hängt på det socialdemokratiska förslaget en konstruktion som utskottet skulle arbeta fram, därför att det råder brister i det socialdemokratiska förslaget. Jag har noterat att Sune Johansson bad om den hjälpen.

Vi för vår del har sagt att utskottsmajoriteten tar fasta på regeringens besked i budgetpropositionen, att man följer frågan och att det skall prövas om det finns anledning att återkomma. För dagen har vi nöjt oss med det. Det finns också anledning att lita på att det blir en kontinuerlig uppföljning och prövning.

SUNE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har inte haft några förhoppningar om att de borgerliga representanter som sitter i utskottet skulle ha tagit några initiativ för att åstadkomma en konstruktion för finansiering av höjd arbetslöshetsersättning. Men vi har ju departementschefer – en har nyligen varit här – som kanske hade kunnat tänka i de banorna. Har man inställningen att man alltid skall följa byråkratiska regler och inte ta hänsyn till enskilda människor, är det klart att sådana förändringar dröjer. Men i folkpartiet säger ni ju att ni vill

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

bekämpa byråkratin, och därför hade vi räknat med en mer praktisk hantering av konstruktionen och finansieringen av det framtida stödet.

Jag tror det också är en annan sak som gör att ni inte ansluter er till vårt förslag till höjning av arbetsgivaravgifterna. Det gäller i och för sig inte några stora summor – det rör sig i det här sammanhanget om två tiondels öre på varje utbetalad enkrona i lön: mera pengar är det inte fråga om. Ni har, under de år då ni har innehaft regeringsställning, visat att ni haft en panisk förskräckelse för allt vad arbetsgivaravgifter heter. Stödet skall i stället finansieras genom utlandslån, och sedan får löntagarna och skattebetalarna veta att de skall vara med och betala det och måste dra åt svängremmen därför att vi lever i ett samhälle med mycket restriktiv samhällsekonomi. Att det är den taktiken som ni använder i såväl det här sammanhanget som andra sammanhang har vi uppdagat för länge sedan.

Jag konstaterar att ni inte har viljan att förstärka och förbättra stödet till de arbetslösa. Det är synd, eftersom de i många fall utgör en tyst minoritet, som inte har några möjligheter till förhandlingar med dem som beslutar om deras ersättningar, nämligen politikerna. De får vädja till försynen i ett borgerligt samhälle om att få sin inkomsttrygghet i samband med arbetslöshet.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Arbetsmarknadsutskottet erinrar i det betänkande som kammaren nu behandlar om den utbyggnad av de arbetsmarknadspolitiska stödåtgärderna som riksdagen fattade beslut om föregående år i avsikt att underlätta de handikappades sysselsättning. Åtgärderna hade främst karaktären av förebyggande insatser.

Det är viktigt att dessa strävanden fullföljs, så att vi så långt som möjligt kan ge de handikappade samma levnadsbetingelser som andra medborgare. Genom åtgärder på arbetsmarknaden och på många andra områden bör deras livsföring underlättas och utslagningen från arbetslivet motverkas. I en kommittémotion från moderata samlingspartiet följs dessa principfrågor upp med ett antal förslag som utskottet har kommenterat.

I motion 982 begärs att bidragen till arbetsgivare som anställer handikappade bör förstärkas. För att skapa ett erforderligt ekonomiskt utrymme föreslås transfereringar av medel från socialförsäkringssystemet. Enligt vår uppfattning är ökade stimulansåtgärder att föredra framför åtgärder som syftar till tvångsingripanden mot arbetsgivarna. Den hitintills mycket blygsamma tillämpningen av främjandelagen bekräftar vår uppfattning därvidlag.

Utskottet redovisar i betänkandet att en interdepartemental arbetsgrupp har lagt fram ett förslag beträffande den framtida finansieringen av dylika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. En proposition är att vänta senare i år. Vi utgår därför från att de förslag som vi redovisat i vår motion kommer att beaktas under regeringens beredning av detta ärende. Vi menar att arbetsplacering av personer som eljest skulle ha varit arbetslösa eller förtidspensionerade oftast är lönsam för samhället. Enligt vår mening bör man därför öka bidragen till arbetsplacering av handikappade.

Vi har i samma motion även yrkat att statliga arbetsgivare skall medverka till en ökad sysselsättning för äldre och arbetshandikappade och ta på sig ett större ansvar än hittills för nyrekrytering av dessa grupper arbetstagare. Vi har i motionen begärt att riksdagen skall göra ett särskilt uttalande härom.

Staten har nämligen själv – eller utövar i egenskap av ägare till företag – ett eget arbetsgivaransvar, och ett sådant uttalande bör vara vägledande för arbetsmarknaden i övrigt samt understryka syftet med de av oss föreslagna stimulansåtgärderna. Utskottet säger för sin del att man måste driva det i propositionen skisserade arbetet i detta avseende vidare. Det finns, anför utskottet, så mycket större anledning att göra det som erfarenheterna från en av arbetsmarknadsverket i höstas startad kampanj tyder på att det varit betydligt svårare att nå resultat på den offentliga sektorn än på den enskilda.

Under kampanjtiden november–januari fick 2 800 handikappade nya arbeten. Det är dubbelt så många som vid kampanjen för ett år sedan. Ökningen har helt och hållet skett på den privata sidan.

Socialdemokraterna har liksom föregående år presenterat ett programförslag beträffande inriktningen av handikappolitiken. Mot detta finns enligt utskottets uppfattning föga att invända. Utskottet påpekar bl. a. att det råder enighet om att omstruktureringarna i näringslivet bör ske i socialt acceptabla former.

Ett program av det slag som socialdemokraterna tänker sig ger knappast någon direkt vägledning utöver de riktlinjer som riksdagen redan har antagit. Inte heller förslagen om åtgärdsplanering för handikappade och om särskilda personalresurser för att följa företagens personalpolitik är utskottet nu berett att tillstyrka. Vi kan notera att det bl. a. redan pågår en aktiv verksamhetsplanering inom arbetsmarknadsverket.

Inte heller förslaget om att bidrag till arbetsbiträden skall kunna kombineras med bidrag till halvskyddad sysselsättning är utskottet med på. Det ställningstagande som riksdagen redan har gjort innebär att en kombination av stödformerna skall vara möjlig, men endast för gravt handikappade ungdomar under 25 år. Vi kan således inte biträda de förslag som tas upp av socialdemokraterna i reservationerna 11 och 12.

Begreppen arbetsmiljö och företagshälsovård är starkt integrerade, och en helhetssyn på dessa begrepp är nödvändig.

En ökad satsning på förebyggande åtgärder är i detta sammanhang tidsenlig och angelägen. En viktig konsekvens av att anpassa ersättningsbestämmelserna för företagshälsovård – vilken vi moderater menar i framtiden mera skall få karaktären av arbetsmiljövård – till den utveckling som ägt rum, är att i lagen om allmän försäkring skriva in att utgifter för även förebyggande hälsovård och rehabiliteringsåtgärder skall vara ersättningsberättigade. Regeringen bör enligt vår mening överväga att snarast förelägga riksdagen ett sådant förslag.

Den mest framgångsrika företagshälsovården är att skapa goda arbetsmiljöer. Därmed kan man mera framgångsrikt undanröja hinder för de

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

handikappades arbetsplacering.

I motion 441 begärs åtgärder via Stiftelsen Samhällsföretag för ökad sysselsättning av handikappade på den reguljära arbetsmarknaden. Utskottet delar här motionärens uppfattning att politiken bör ges denna huvudinriktning. Utskottet understryker att Samhällsföretag inte skall vara passivt när det gäller att medverka till att anställda placeras ut på den öppna marknaden. Med hänsyn till de uppenbara svårigheter som föreligger är det nödvändigt att i det arbetet vara öppen för att pröva nya vägar och uppslag. Det är värdefullt att utskottet gör dessa uttalanden, och därmed bör motionens syfte vara uppnått. Den mest framgångsrika insatsen för att hålla tillbaka expansionen inom Stiftelsen Samhällsföretag gör de företag som verkligen bemödar sig om att anställa handikappade arbetssökande.

Emellertid finns det anledning att påminna om vad riksdagen sagt tidigare om Stiftelsen Samhällsföretags roll på arbetsmarknaden, sett från näringspolitiska utgångspunkter. Inom de ramar som riksdagen har fastställt skall Samhällsföretag drivas effektivt och enligt affärsmässiga principer. Prissättningen på de produkter som Samhällsföretag erbjuder marknaden skall ovillkorligen grunda sig på marknadsmässiga regler för kalkylering. Anledningen till detta påpekande är att det förekommit fall av produktplagiat.

SAV-produktion i Mariestad har tillverkat en armatur som salubjudits till grossist för ett pris som ligger klart under tillverkningskostnaden för det Smålandsföretag som redan har denna produkt etablerad på marknaden. Detta företag, som är beläget i Värnamo, menar att konstruktionen är identisk och att t. o. m. monteringsanvisningen har plagierats.

Så här får det inte gå till, herr talman! Det är angeläget att verksamheten vid Samhällsföretags alla enheter planeras så att man inte skadar andra företag. Det måste slås fast att Samhällsföretag skall konkurrera med annan industri på lika villkor. Någon annan princip kan på inga villkor accepteras.

Utvecklingen på arbetsmarknaden och de sociala effekterna av speciellt ungdomsarbetslösheten är alltså ett av landets största sysselsättningsproblem. Om vi skall kunna förverkliga den s. k. ungdomsgarantin, måste alla tänkbara åtgärder och ansträngningar sättas in för att tillförsäkra samtliga ungdomar arbete, praktik eller utbildning.

En ökad satsning på lärlingsutbildningen har den fördelen att den leder fram till ett fast arbete samtidigt som den ger en gedigen yrkesutbildning. Lärlingsbidragen bör därför – som vi tagit upp i en annan motion till årets riksmöte – ökas så att de kommer i nivå med utbildnings- och arbetsmarknadsstöd i övrigt. Sådana åtgärder bör enligt vår mening kunna finansieras genom överföringar från anslaget till anordnande av beredskapsarbeten.

För ungdomar utan gångbar yrkesutbildning är svårigheterna att få arbete mest uppenbara. Det gäller särskilt de 16–18-åringar, som inte går i gymnasieskola. Att finna nya former för att föra in denna grupp i ett meningsfullt arbete framstår därför som en huvuduppgift för både arbetsmarknadspolitikerna och utbildningspolitikerna. Det noteras därför med intresse att det inom regeringskansliet förbereds en proposition beträffande nya

former för gymnasial utbildning, förlagd till företag och andra arbetsplatser. Vi måste ta till vara den lediga arbetskapacitet som kan finnas ute i näringslivet. Vi måste undvika att inom AMU-verksamheten bygga stora och dyra institutioner, som måste fyllas även under tider med högkonjunktur.

Utbildningen måste göras mer kvalitetsinriktad. Kvalitet i utbildningen ger dels den enskilde en bättre grund att stå på, dels vårt land bättre konkurrensmöjligheter på världsmarknaden.

Gymnasieskolans linjeutbud är dåligt anpassat till såväl elevernas som arbetsmarknadens efterfrågan. Kommunerna väljer oftast att satsa på teoretiska linjer, i stället för yrkesinriktade. Fler platser på yrkesinriktade linjer måste enligt vår mening anordnas.

Utskottet anför i betänkandet att den höga ungdomsarbetslösheten har gjort det nödvändigt med särskilda insatser. Regeringen har därför tagit ett gott initiativ genom att medge berörda myndigheter att köpa utbildning i företag. Sedan denna verksamhet startade hösten 1977 har cirka 2 500 ungdomar deltagit, och uppföljningsstudier visar på positiva resultat. Eleverna bedömde, som redovisas i betänkandet, sina möjligheter till anställning efter fullgjord utbildning som mycket goda. Enligt vår mening bör denna verksamhet aktiveras ytterligare inom ramen för de ekonomiska resurser som beviljas under innevarande riksmöte. Från moderat sida vill vi göra denna prioriteringsmarkering.

Allmänt vill vi säga att utbildningsutbudet måste harmoniera med arbetsmarknadens behov.

Inom näringslivet pekar man på två huvudproblem när det gäller att välja mellan att anställa ungdomar eller att anställa andra, nämligen trygghetslagarnas nuvarande utformning och de höga minimilönerna. Spännvidden till yrkesarbetare är i lönehänseende alltför liten. Båda dessa faktorer är till ungdomarnas nackdel vid urvalet av arbetssökande.

De s. k. trygghetslagarna har nu varit i kraft så länge att det är möjligt att dra slutsatser om deras inverkan på sysselsättningen. Uppenbart är att den kortsiktiga tryggheten för de redan anställda har ökat. Lagtextens utformning har resulterat i att möjligheter till s. k. provanställning endast föreligger i de fall då överenskommelse härom träffats genom centrala kollektivavtal mellan s. k. huvudorganisationer. Sådana överenskommelser har inrymts i några kollektivavtal men tillämpas ytterst restriktivt. Formellt finns det dock en möjlighet att provanställa exempelvis ungdomar utan tidigare arbetserfarenhet.

Sådana möjligheter står emellertid inte till buds för de mer än 80 000 arbetsgivare som står obundna av kollektivavtal. En förändring i lagtexten så att rätt till provanställning alltid föreligger skulle positivt påverka de mindre företagen att nyanställa medarbetare.

Praktikanställning har stort värde. Det är därför angeläget att praktikmöjligheter för så många som möjligt skapas. En generell rätt till provanställning under sex månader av ungdomar under 25 år skulle tjäna ett sådant syfte: Sammanfattningsvis vill jag säga att åtgärderna mot ungdomsarbetslöshet huvudsakligen bör ses som ett utbildningsproblem. Arbetsmarknadsåtgär-

dena, av typ beredskapsarbeten och praktiktarbeten, bör vara led i en utbildning – en samlad åtgärdsinsats, som gör att den tid då de unga får vänta på att komma in på arbetsmarknaden används för att göra ungdomarna bättre rustade och mera attraktiva. En informationskampanj från samhälle samt löntagar- och arbetsgivarorganisationer gemensamt till företagen bör också kunna genomföras. Syftet skall vara att öka kunskaperna och förbättra villkoren för beredskapsarbeten, provanställning och utbildning för ungdomar.

Arbetsmarknadsmyndigheterna har hittills fått bära för mycket av bördan för ungdomsarbetslösheten. Resurser bör i ökad utsträckning föras över till skolektorn. I sammanhanget måste yrkesutbildningens fördelar betonas mera. Likaså måste en översyn beträffande effekterna av olika ersättnings-system åt ungdomarna komma till stånd liksom en bättre anpassning mellan arbetsökande ungdomar å ena sidan och arbetsplatsernas krav och miljö å den andra.

Grunden för en framgångsrik kamp mot ungdomsarbetslösheten är dock en generell verkande näringspolitik som kan skapa totalt sett fler arbetstillfällen.

Förutsättningarna för att bereda "arbete åt alla" måste baseras på ett konkurrenskraftigt näringsliv. Framtiden ligger i en politik som satsar på att med generella medel stärka alla företag. Erfarenheterna borde ha lärt oss att det största hotet mot vår sysselsättning och vår välfärd är en missriktad och felaktig ekonomisk politik. Det är värdefullt att insikten härom är klart uttalad i årets finansplan och budgetproposition.

Utrymmet för ökade utgifter är starkt begränsat, och det vet socialdemokraterna. De har i den gångna folkomröstningsdebatten predikat återhållsamhetens höga visa. Vi minns annonserna "Gör inte 80-talet svårare". Den devisen har ju också fått folkets stöd. Det lilla utrymme som möjligen kan finnas måste sättas in för att stärka näringslivets konkurrenskraft, så att vi kan värna om de arbeten som finns och skapa förutsättningar för nya arbetstillfällen. Jag säger detta med direkt adress till Sune Johansson utan att därför gå in vidare på arbetslöshetsförsäkringsfrågorna. Min kollega Bengt Wittbom kommer senare i debatten att vända sig direkt till Sune Johansson på den punkten.

Till sist: Att främja investeringar, produktutveckling, innovationer och nyföretagande är de viktigaste åtgärderna för att långsiktigt kunna lösa sysselsättningsproblemen för alla, dvs. även för de handikappade, för ungdomarna och för andra utsatta grupper på arbetsmarknaden.

Herr talman! Jag ber att med det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

FRIDA BERGLUND (s):

Herr talman! Jag kommer i mitt inlägg att koncentrera mig på frågan om arbete åt handikappade, de socialdemokratiska reservationerna 11 och 12.

Tack vare arbetsmarknadspolitiska insatser har många handikappade

kommit ut på arbetsmarknaden, men det finns mycket kvar att göra innan vi når målsättningen arbete åt alla efter vars och ens förmåga. Nästan alla människor har förmåga att bidra till den gemensamma produktionen av varor och tjänster. Att bidraget varierar är självklart. Mycket beror emellertid på hur arbetshinder kan elimineras. Således beror det på hur samhället fungerar.

Vi inom socialdemokratin säger att det är viktigt att politiken har sin grund i de svagas behov. De sämst ställda bland de svaga på arbetsmarknaden i dag är de psykiskt, fysiskt och socialt handikappade. Vi hävdar också att det är viktigt att politiken inriktas på att förhindra den alltmer ökande utslagningen.

Ser man på statistik finner man att av de arbetsökande på arbetsförmedlingarna registreras ca 12 % som arbetshandikappade varje månad, dvs. ca 28 000. Av dem blir ca 13 % föremål för någon form av åtgärd. Ca 77 % kvarstår som aktuella vid månadens slut. Av dessa har 23 % varit anmälda mer än sex månader. Av de arbetshandikappade har i genomsnitt per månad endast 6 % fått arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Utvecklingen visar också att personer med handikapp har fått svårare att konkurrera om de lediga platserna. Detta är en utveckling som vi från socialdemokratin inte kan godta.

För ett år sedan tog vi i en socialdemokratisk partimotion upp de handikappades situation på arbetsmarknaden. Våra förslag avvisades då i allt väsentligt av den borgerliga riksdagsmajoriteten, vilket också Sten Svensson nyss bekräftade. Arbetsmarknadsläget för de handikappade har inte förbättrats – det är oförändrat svårt. Vi har åter aktualiserat dessa frågor. I vår partimotion hävdar vi att riktlinjerna för en politik som syftar till arbete efter vars och ens förmåga måste grundas på kännedom om mekanismerna bakom utslagningen.

För att kunna tillfredsställa människornas behov av sysselsättning krävs först och främst att det totala antalet arbetstillfällen ökar. Den strukturella omvandlingen måste ske i socialt acceptabla former och i acceptabel takt. Arbetet för att stärka och bredda de lokala arbetsmarknaderna måste fortsätta. Planmässigt insatta näringspolitiska åtgärder och kraftfull satsning på forskning och utveckling är grunden, om man skall kunna lösa arbetsmarknadsproblemen för de handikappade.

Helt avgörande för en framgångsrik politik för arbete åt handikappade är våra möjligheter och vår förmåga att förhindra utslagning. Sysselsättningsutredningen har visat att de som söker arbete genom arbetsvärden ofta har en lång arbetslivserfarenhet. De har haft ett arbete som de av olika skäl förlorat.

Utslagningen från arbetsmarknaden drabbar i dag människor i allt lägre åldrar. Många av ungdomarna har aldrig haft ett arbete. Det här är en oroande tendens.

Det uppsatta målet om arbete efter vars och ens förmåga kan bara nås om man effektivt angriper de processer som finns inbyggda i en okontrollerad ekonomisk och teknisk utveckling där marknadskrafterna styr. Marknads-

krafterna tar inte hänsyn till människornas behov. Det framgår bl. a. av att det under den förbättrade konjunkturen har blivit svårare för de handikappade att komma ut på arbetsmarknaden.

Vi socialdemokrater hävdar att det krävs insatser för arbetsmiljö och arbetarskydd. Det krävs också att företag och förvaltningar förändrar villkoren för arbetets utförande, så att de passar de anställdas förutsättningar. Vi anser att de riktlinjer som angivits i vår motion skall vara utgångspunkten för handikappolitiken, och det vill vi ge regeringen till känna.

Herr talman! Den socialdemokratiska motionen tar också upp en åtgärdsplanering för arbetshandikappade. Sysselsättningsutredningen har visat att åtgärder för att förbättra de arbetshandikappades situation ofta är alternativ. Åtgärder för att förhindra utslagningen är ett alternativ till senare rehabiliteringsinsatser. Tidigare rehabiliteringsinsatser samt arbetsförberedande och arbetsförmedlande åtgärder är ett alternativ till behov av större insatser i senare skeden. Uteblivna arbetsvårdsinsatser leder till behov av sjukskrivning eller förtidspensionering. Uteblivna sysselsättningsmöjligheter på den reguljära arbetsmarknaden leder ofta till behov av utbyggd skyddad sysselsättning i olika former.

För att kunna lösa sysselsättningsproblemen för de arbetshandikappade är det nödvändigt att man har en god överblick över behovet av åtgärder och vilka alternativa lösningar som kan vara aktuella. Då är det också viktigt att man tar hänsyn till vilka mänskliga, sociala och ekonomiska följder de olika, alternativa lösningarna får. Vi kräver att varje arbetsförmedling för sitt område gör en plan för erforderliga arbetsmarknadspolitiska insatser.

Herr talman! Arbetet med att förverkliga de handikappades rätt till arbete är mödosamt och personalkrävande – det framgår bl. a. av sysselsättningsutredningens betänkande. Från socialdemokratiskt håll har vi krävt ytterligare 300 förmedlartjänster. Det kravet har kommenterats här tidigare, och de borgerliga i utskottet har avstyrkt förslaget. Insatserna från förmedlingstjänstemännen måste många gånger sträcka sig över lång tid och långt ut i företagen. Det tar tid. Både arbetsgivare och arbetskamrater måste övertygas och påverkas. Den handikappade måste få särskilt stöd under utbildning, prövning, träning, introduktion och uppföljning. Det är svårt att få kantiga arbetssökande att passa in i dagens lediga platser. Det krävs personal som har tid att jämka samman ojämlikheterna.

Med tillfredsställelse noterar vi att arbetsmarknadsverket nu har påbörjat kampanjer i syfte att åstadkomma ett effektivt utnyttjande av främjandelagen. Härför krävs också betydande arbetsinsatser, och därför är en personalförstärkning nödvändig. De borgerliga har, som jag tidigare har nämnt, avstyrkt våra förslag. Mål och medel överensstämmer inte i de borgerliga förslagen.

Herr talman! Arne Fransson har tidigare tagit upp frågan om anställning med lönebidrag och uttryckt sin tillfredsställelse över att det finns ett socialdemokratiskt förslag som han kan stödja. Låt mig kvittera detta med att uttrycka vår tillfredsställelse över att vi blev eniga i utskottet om att syftet

med lönebidrag, att skapa fler arbetstillfällen för handikappade, inte får förfelas.

Jag skall också något beröra reservationen 12, som Börje Nilsson närmare kommer att redogöra för. Vi har krävt att bidrag till arbetsbiträde i halvskyddad sysselsättning skall utgå under en försöksperiod på två år. Utgifterna för statsverket är marginella och påverkar inte anslaget. Därför tycker vi det är egendomligt att de borgerliga utskottsledamöterna avstyrker vårt förslag, trots att de deklarerar en positiv syn på frågan och önskar se fler handikappade på arbetsmarknaden.

Vi har en lång och mödosam väg att vandra innan vi kan säga att vi ens skönjer målet arbete åt alla. Det krävs solidaritet. Om de arbetshandikappade skall få arbete måste insatserna för dem prioriteras när anslagen skall fördelas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 11 och 12, som är ett litet steg i riktning mot målet.

MARGIT ODELSPARR (c):

Herr talman! Jag har för avsikt att inledningsvis kommentera den socialdemokratiska reservationen nr 7. I reservationen följer man från socialdemokratisk sida upp motionen 1368 av Bertil Zachrisson m. fl., där det yrkas att medlen för beredskapsarbeten på vägar reduceras med 50 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. Motionärerna vill att motsvarande belopp skall tillföras anslaget Drift av statliga vägar och alltså disponeras direkt av vägverket.

Jag är något förvånad över det socialdemokratiska ställningstagandet att förorda en neddragning av beredskapsarbetena på vägar. Vid bedömningen om ett vägprojekt skall startas som beredskapsarbete är det arbetsmarknads- politiska hänsyn som är avgörande. Det innebär generellt sett att sysselsättningsvaga regioner gynnas.

Ett bifall till den socialdemokratiska motionen skulle innebära stor risk för att Norrlandslänen drabbas. Detta skulle vara olyckligt med tanke på den stora betydelse som beredskapsarbetena på vägar har haft för att förbättra vägstandarden i skogslänen och för att bereda arbetslösa människor meningsfull sysselsättning. Dessa arbeten har även positiva effekter på sysselsättningen i övrigt i berörda regioner.

I betänkandet behandlas också fyra motioner angående beredskapsarbeten som AMS bedriver i egen regi. Eftersom jag är medmotionär beträffande motionen 1806 med Sven-Erik Nordin som första namn vill jag lämna några kommentarer.

Beredskapsarbeten utgör en betydande del av AMS verksamhet. I regel utförs dessa arbeten av den huvudman till vars verksamhetsområde arbetet hör, men i viss utsträckning utförs arbetena i AMS egen regi. Vid dessa arbetsplatser sysselsätts vissa grupper av handikappade, huvudsakligen alkoholskadade men även patienter från kriminalvården och mentalvården, s. k. specialanvisad arbetskraft.

I de tre nordligaste regionerna är endast ca 50 % av dem som arbetar i

AMS egenregiverksamhet specialanvisade. Motsvarande andel i övriga regioner är ca 90 %. AMS har därför planer på en viss neddragning av egenregiverksamheten i de norra delarna av landet och överföring av arbetsledare till övriga regioner. Detta har väckt oro i de nordligaste länen.

Som framhålls i motionerna utgör AMS egenregiverksamhet ett värdefullt komplement till andra sysselsättningsskapande åtgärder, inte minst i de norra delarna av landet. I dessa regioner har vi en högre andel äldre ortsbunden arbetskraft som har en svag ställning på arbetsmarknaden.

Utskottet har icke velat låsa fast AMS egenregiverksamhet vid en viss nivå. Men det är värdefullt att konstatera att utskottet fastslagit att avsikten inte är att minska den totala volymen beredskapsarbeten i de nordligaste länen och inte heller den del som är avsedd för de specialanvisade. Den arbetskraft som sysselsätts i beredskapsarbeten i AMS regi utan att vara specialanvisad bör enligt utskottet, om arbeten på den öppna marknaden inte står till buds, få sysselsättning i andra beredskapsarbeten.

Utskottet framhåller även att det finns skäl att iakttäta viss försiktighet vid neddragningen av verksamheten i norr med hänsyn till de särskilda problem som finns på arbetsmarknaden där och att med den specialanvisade arbetskraften jämställa vissa äldre arbetslösa som är ortsbundna och saknar full arbetsförmåga. Mot bakgrund av detta är jag nöjd med den behandling motion 1806 fått.

Slutligen, herr talman, vill jag beröra de handikappades situation på arbetsmarknaden. Riksdagen fattade som bekant förra året beslut om inriktningen av politiken för arbete åt handikappade. Målsättningen måste vara att var och en ges möjlighet att efter förmåga delta i arbetslivet. De insatser som riksdagen förra året fattade beslut om var ett led i att förbättra de arbetshandikappades möjligheter att erhålla meningsfull sysselsättning.

Socialdemokraterna har i sin partimotion ånyo framfört förslag till ett program för de handikappades situation på arbetsmarknaden. Utskottet har i och för sig föga att invända mot programmet som sådant och kan helt naturligt ställa sig bakom att omstruktureringarna i näringslivet bör ske i socialt acceptabla former. Det är också en självklarhet att ansträngningar måste göras för att förebygga utslagning och utestängning från arbetslivet för de handikappade.

Däremot är utskottet av den uppfattningen att ett program av det slag som socialdemokraterna framfört inte skulle ge någon direkt vägledning utöver de allmänna riktlinjer som riksdagen fattade beslut om 1979. Därför avstyrker utskottet förslaget.

Herr talman! Med det anförda får jag yrka bifall till utskottets hemställan.

FRIDA BERGLUND (s) replik:

Herr talman! Margit Odelsparr säger att det inte skulle bli bättre om man biföll våra reservationer. Men det finns ett par väldigt väsentliga skillnader. Vi kräver t. ex. att arbetsförmedlingarna skall ha en planering så att de vet

vilka behov som finns.

Det är också väldigt viktigt att vi kräver fler arbetsförmedlare som skall förverkliga de målsättningar vi har. Vad spelar det för roll om vi gör klara, vackra deklARATIONER om målsättningar, om vi inte ställer medel till arbetsmarknadsverkets förfogande så att man där kan realisera de mål som vi har uppsatt?

Där är det faktiskt en stor skillnad mellan reservanternas förslag och utskottsmajoritetens förslag.

MARGIT ODELSPARR (c) replik:

Herr talman! Jag vill för Frida Berglund påpeka vad som står i utskottsbetänkandet. Arbetsförmedlingarna över lag tillämpar en verksamhetsplanering som successivt håller på att byggas ut. Det innebär att man redan inlett den utveckling som motionärerna begär.

Frida Berglund går in på att AMS inte fått tillräckligt med tjänster. Det är riktigt att de har begärt många fler än de fått, men i den hårda budgetprövning man har fått göra har AMS i alla fall gynnats och fått 100 nya tjänster. I budgetpropositionen sägs att dessa skall vara till för direkt platsförmedling och speciellt ägnas åt ungdomar och handikappade.

FRIDA BERGLUND (s) replik:

Herr talman! Jag sade i mitt inledningsanförande att det är viktigt att man har hög prioritet på insatser för att slussa ut de handikappade på arbetsmarknaden. Från borgerligt håll hävdar man att vi har dåliga ekonomiska resurser. Det håller jag med om. Vår ekonomi är under all kritik. Men man kan ändå göra reflexioner när man jämför med de förslag ni kommer med. Det är t. ex. i dagarna aktuellt att satsa 200 milj. kr. på ett nytt flygplanssystem. Vi säger att det är för mycket pengar att satsa på den saken. Vi har en annan prioritering än ni. Vi tycker man kan satsa på arbete åt handikappade i stället, och därför tycker vi att man skall satsa på denna utgift i stället för att t. ex. utnyttja pengarna till flygplansprojektering.

MARGIT ODELSPARR (c) replik:

Herr talman! Jag kan inte riktigt förstå den koppling mellan flygplan och handikappade som Frida Berglund gör, men jag vill än en gång peka på att i den budget vi nu håller på att behandla är det de sämst ställda i samhället som har gynnats. Jag har just talat om satsningen på de handikappade, där AMS har fått ytterligare 100 tjänster.

Jag vill också peka på det intensifierade arbete som pågår från AMS sida för att få in de arbetshandikappade på arbetsmarknaden med hjälp av främjandelagen. Jag tycker att det är en hel del på gång.

Jag håller med Frida Berglund om att det kan vara svårt många gånger att få gehör för insatser för handikappade och svårt också att nå något verkligt resultat. Men vi får göra vårt bästa framöver.

Tredje vice talmannen anmälde att Frida Berglund anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Nr 111

Torsdagen den
27 mars 1980

Arbetsmarknads-
politiken

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

MARIANNE STÅLBERG (s):

Herr talman! Arbetsmarknadsutskottet behandlar i det här betänkandet några motioner som berör frågan om omfattningen och inriktningen av AMS egenregiverksamhet för specialanvisad arbetskraft. Margit Odelsparr har också nyss berört detta.

Eftersom frågan har särskilt intresse för Norrlandslänen vill även jag, trots att jag helt står bakom utskottets skrivning, ändå göra några korta kommentarer.

Motionerna i frågan är föranledda av att AMS aviserat en viss förändring i verksamheten, vilket berör också de arbetsledare som nu är stationerade i Norrlandslänen.

AMS egenregiverksamhet har stor betydelse för vissa grupper med svag ställning på arbetsmarknaden. Utskottet konstaterar emellertid att en aviserad minskning av egenregiverksamheten inte berör arbeten för specialanvisad arbetskraft. Utskottet nöjer sig dock inte med det, utan gör också det viktiga tillägget att det finns skäl att iakttä försiktighet med neddragning av egenregiverksamheten i norr med hänsyn till de speciella problem som föreligger på denna arbetsmarknad. Utskottet anser att man med den specialanvisade arbetskraften kan jämställa vissa äldre arbetslösa som är ortsbundna och saknar full arbetsförmåga. Samma varsamhet med neddragningar gäller givetvis också de specialarbetsplatser som finns.

Arbetsmarknadsutskottets här refererade uttalande är av stor betydelse för den fortsatta egenregiverksamheten i Norrlandslänen och därmed för de personer som saknar möjlighet att erhålla arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Uttalandet bör också medföra att den planerade överflyttningen av arbetsledare från norr till söder får mindre omfattning än som annars skulle blivit fallet. Vi från Norrlandslänen vill särskilt understryka vad utskottet enhälligt uttalat i frågan och utgår således ifrån att befarade svårigheter till följd av den aviserade neddragningen skall kunna bemästras. Vi är i behov av varje arbetstillfälle, och AMS egenregiverksamhet är oftast den enda möjligheten för s. k. specialanvisad arbetskraft att erhålla arbete. Vi har också med tillfredsställelse konstaterat att en eventuell neddragning av egenregiverksamheten enligt arbetsmarknadsutskottet inte skall leda till att den totala volymen beredskapsarbete i de nordligaste länen minskas. Mot bakgrund av vad jag tidigare redovisat är det angeläget både att volymen på beredskapsarbete upprätthålles och att den specialanvisade arbetskraften erbjuds nödvändiga arbetstillfällen.

Vi är således tillfredsställda med vad arbetsmarknadsutskottet har anfört, men jag har genom mitt inlägg önskat understryka vilken betydelse vi i Norrlandslänen tillmäter frågan. Vi kommer att med vaksamhet följa frågans fortsatta handläggning.

Herr talman! När det gäller nästa fråga som jag tänker ta upp är jag tyvärr inte lika överens med arbetsmarknadsutskottet. Det gäller behandlingen av motionen 1979/80:320 av Wivi-Anne Cederqvist m. fl. Utskottet har inte velat biträda motionärernas krav att kassaersättning skall kunna utgå även då en arbetsökande är förhindrad att ta ett erbjudet arbete därför att

kommunal barnomsorg inte kan erbjudas.

Det sägs av utskottet att man inte är beredd att i dag ha någon bestämd uppfattning om hur frågan slutligen skall lösas. Liksom tidigare år hänvisas till ALF-utredningen. Motionsyrkandet har återkommit år efter år, och praxis vid tillämpning av den gällande lagstiftningen har mjukats upp under tiden. År efter år har utskottet hänvisat till den pågående ALF-utredningen, som numera har lämnat sitt betänkande – utan att det har lett till något lagförslag från regeringens sida. Men det i motionen påtalade problemet är i grund och botten oförändrat. Den uppmjukade praxis eller de i ALF-utredningen skissade lösningarna hjälper inte de arbetssökande som aldrig har haft kommunal barntillsynsplats och som följaktligen inte heller kan åberopa förtur för att återfå barntillsynsplats när arbete erbjuds.

Jag tänker beskriva två exempel, som är hämtade ur det verkliga livet, på vad jag menar.

I det ena fallet har kvinnan varit medlem i arbetslöshetskassan i tio års tid. Hon får sitt första barn, och hon anmäler omedelbart barnet till den kommunala barnomsorgskön. När hennes föräldraledighet har varat i några månader får hon meddelande om att hon blir friställd på grund av företagets nedläggning. När föräldraledigheten sedan är slut går hon till arbetsförmedlingen och anmäler sig som arbetssökande. Arbetsförmedlaren frågar henne om barntillsynen är ordnad. Samma fråga får hon av redogöraren på arbetslöshetskassan. När hon då ber kommunen om intyg om huruvida hon kan få barntillsynsplats så fort arbete erbjuds får hon reda på att kommunen har en kö på tre år och att någon förtur i hennes fall inte kan komma i fråga.

Hon går tillbaka till arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassan och talar om att barnets far dagligen arbetar mellan kl. 06.00 och 14.30 och är villig att ta hand om barnet mellan kl. 15.00 och 22.00. Hon får då svaret att visst har hon rätt att söka eftermiddags- eller kvällsarbete, men hon kan absolut inte få någon ersättning från arbetslöshetskassan så länge hon går arbetslös, eftersom barntillsynen måste vara ordnad för normalt dagtidsarbete. Hon har inte rätt att välja arbetstid, om hon inte vill mista ersättningen från arbetslöshetskassan.

I det här fallet hittade kvinnan ett kvällsarbete efter tre och en halv månads arbetslöshet utan kassaersättning, men hon påpekar att den som har småbarn är utlämnad till kommunernas skiftande handläggning. Arbetslöshetsförsäringen ger inte heller samma skydd för den som har barn i jämförelse med den som inte har några barn. Det hjälper inte med medlemskap under lång tid och rätt skötta avgifter. Och oftast är det kvinnor som drabbas.

I det andra fallet har vi två makar med fyra barn i åldrarna 2–7 år. Makarna stod flera år i daghemskön, men fick ingen plats. Familjen fick under tiden flera barn. Makarna arbetade i skift och tog själva hand om barnen. Pappan arbetade ständigt nattsift, och mamman hade ständigt förmiddagsskift. Allt var väl så länge båda hade arbete. Båda var medlemmar i arbetslöshetskassan, och de trodde sig vara ekonomiskt skyddade vid eventuell arbetslöshet. De betalade sina skatter utan att klaga och finansierade därmed barntillsynen

Torsdagen den
27 mars 1980

*Arbetsmarknads-
politiken*

för andra, som i många fall hade högre lön än de själva.

Men en dag varslar mannens arbetsgivare om driftsinskränkning. Nattskiftet skall dras in, och de som inte får plats på dagtid blir uppsagda. Mannen i den här familjen är bland dem som får lämna arbetsplatsen. När han anmäler sig som arbetssökande och ansöker om ersättning från arbetslöshetskassan, får han beskedet att han måste ha barn tillsynen ordnad för normalt dagtidsarbete. Han vänder sig till kommunen och får beskedet att någon förtur till daghemsplats inte kan komma i fråga, eftersom familjen inte har stått i kön under de senaste åren. De får ställa sig i kön som nyanmälda, men väntetiden är mellan två och tre år.

Mannen kan inte acceptera att vara utan jobb och arbetslöshetsersättning och låta hustrun försörja sex personer på en lön på 26:50 kr. per timme. Han kräver att hustrun slutar sin anställning, och för husfridens skull gör hon det. Nu har mannen skaffat barn tillsyn för normalt dagtidsarbete, men det finns inget jobb att få. I arbetslöshetsersättning får han fem dagar i veckan 190 kr. om dagen minus skatt. När han har stämplat två månader är familjens besparingar slut, och de får söka socialbidrag.

Herr talman! Det här är bara två exempel på hur arbetslöshetsförsäkringen verkar i kombination med brister i den kommunala barnomsorgen. Utskottet är inte berett att i dag ha någon bestämd uppfattning och vill ännu en gång förhålla denna trygghetsfråga. Vi motionärer anser att så länge barnomsorgen inte är tillfredsställande löst i kommunerna bör vi se till att vårt trygghets-system fungerar och att människor som vill jobba får rätt till arbetslöshetsersättning som de har betalat avgifter för, om samhället inte kan erbjuda dem arbete och barnomsorg så att de går att kombinera ihop. Därför föreslår vi att det enda krav som skall ställas på en arbetssökande är att denne anmält sitt behov av barnomsorg till kommunen. Om kommunen inte kan ordna en daghems- eller familjedaghemsp plats skall ersättning utgå från arbetslöshetskassan eller genom kontant arbetsmarknadsstöd.

Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 10 liksom till de övriga reservationerna vid arbetsmarknadsutskottets betänkande.

EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Situationen på arbetsmarknaden har, som redan sagts i debatten här tidigare, stadigt förbättrats under 1979. Men det finns mörka fläckar. De arbetslösa människorna är oftast de riktigt unga, de som nyss slutat grundskolan. Det är invandraringdomar, det är kvinnor som har svårt att få jobb där de bor. Vi har de stora regionala skillnaderna när det gäller möjlighet att få ett jobb. I landet totalt låg arbetslösheten i januari på något över 2 %, i Norrbotten låg den på över 4 % och i min egen hemkommun på över 6 %. I Stockholm finns det just nu två tre platser lediga för varje arbetssökande. I Norrbotten går det f. n. nio sökande på varje ledigt jobb. En aktiv ekonomisk politik och näringspolitik kompletterad med en offensiv arbetsmarknadspolitik är de medel vi måste använda för att minska arbetslösheten och minska de regionala skillnaderna. Det krävs, sägs det i propositionen, och utskottet instämmer, en fortsatt hög handlingsberedskap

inom arbetsmarknadspolitiken, och arbetsmarknadsverket har också prioriterats i budgetarbetet i jämförelse med andra myndigheter.

Det gäller nu för oss, och det tror jag är det allra viktigaste, att i hög grad få de lediga platserna och de arbetslösa människorna att passa samman.

Rätten till arbete är också en jämställdhetsfråga. Vi måste gå vidare för att få bort olika slag av förvärvshinder. Det finns en stor både öppen och dold arbetslöshet bland kvinnor i hela landet. Det finns också många som är undersysselsatta. Jämställdhetskommitténs nyligen framlagda rapport om hemarbetande kvinnor visar att ungefär 300 000 kvinnor skulle vilja ha ett jobb. Vi har fortfarande en i traditionell mening tudelad arbetsmarknad, en kvinnlig och en manlig. Skall kvinnorna på många orter ha en chans att få ett jobb är det nödvändigt att de vågar välja ett traditionellt manligt arbete. Här har syo-konsulenterna i skolan och arbetsförmedlarna väldigt viktiga uppgifter. Det behövs attitydförändringar hos alla parter – hos den som söker jobbet, hos arbetsgivaren, hos facket och hos arbetskamraterna. Vi behöver pröva mer okonventionella medel för att klara av att få arbetslösa och arbeten att passa ihop. Det kan krävas att man ändrar arbetstiderna på ett företag för att kvinnorna skall ha möjlighet att ta jobbet. Det har t. ex. prövats i ett projekt vid gummifabriken i Gislaved. Detta med bristen på omklädningsrum borde verkligen inte få vara ett skäl i dag för att inte anställa kvinnor.

En utbyggd barnomsorg är också en viktig del om småbarnsmammorna skall kunna få ett jobb, och där måste vi gå vidare.

Socialdemokraterna tar upp ett speciellt problem när det gäller småbarns-föräldrar i samband med arbetsmarknadsutbildning. Man föreslår att AMS skall få bestrida kostnader för barntillsynsplatser för elever som utbildas inom hemkommunen men utanför hemorten. Detta gäller alltså i Norrlandslänens inland där det finns mycket stora kommuner. Utskottet har tidigare avstyrkt samma motionsyrkande med hänvisning till att resp. kommun har skyldighet att ta ansvar för barnomsorgen i kommunen. Vi har inte ändrat vår uppfattning därvidlag och avstyrker därför yrkandet som fullföljs i reservation nr 5.

Riksdagen beslutade förra året om betydande förändringar och förbättringar av åtgärder för de handikappade, åtgärder som nu successivt träder i kraft. Socialdemokraterna har i sin reservation framfört synpunkter och förslag. Enligt min mening är vi egentligen väldigt överens om inriktningen och om åtgärderna för de handikappade. När det gäller de förslag som socialdemokraterna framför – åtgärdsplaneringen för arbetshandikappade – har man inom AMS inlett en utveckling av den art som socialdemokraterna vill ha. När det gäller förstärkning av länsarbetsnämnderna har vi inte kunnat godta förslaget av kostnadsskäl. Det kan finnas anledning att låta de nyligen beslutade reformerna verka ett tag innan ytterligare personalförstärkningar bifalls.

När det gäller den nya formen för anställning med lönebidrag och utfallet för de allmännyttiga organisationernas del är det en fråga som kommer att följas mycket noga, och där har ju också regeringen fått ett tillkännagivande

Torsdagen den
27 mars 1980

*Arbetsmarknads-
politiken*

från utskottet.

När det gäller att anställa handikappade sade Sten Svensson tidigare att de privata företagen är bättre än de statliga myndigheterna – och det gäller väl också riksdagen. Från folkpartihåll har väckts en motion om att också riksdagen skall ta sitt ansvar för att anställa handikappade. Utskottet har också förutsatt att så skall ske.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

LARS ULANDER (s):

Herr talman! Jag har till uppgift att kommentera reservation 2, alltså den reservation som behandlar Samhällskontroll vid nedläggning av företag. Det kravet har blivit något av en långkörare. 1977 motionerade socialdemokraterna första gången om dessa frågor.

1977 och framåt säger majoriteten att det inte råder några delade meningar om samhällets behov av att i god tid få information om väntade förändringar i företagen. 1977 ansåg borgerligheten att det redan fanns ett väl utvecklat nät av informationskanaler mellan näringsliv och samhälle. Dessutom ansågs det då att vårt förslag var diskutabelt ur både rättsliga och ekonomiska synpunkter. Utskottsmajoritetens något hurtiga slutsats det året var att sysselsättnings- och strukturproblemen borde angripas med andra och mer konstruktiva metoder.

Studerar man skrivningen i betänkandet som ligger till grund för dagens debatt, visar det sig att borgarna bättre har förstått vad vi i ett antal år har krävt.

I år säger majoriteten att "utskottet vill inte bestrida att det finns ett behov av att i varje fall vid mera omfattande sysselsättningskriser av lokal eller mera allmän natur genom ökat rådrum ge samhällets organ bättre möjligheter att påverka utvecklingen." Sedan kommer det något kostliga konstaterandet att det är "ett komplicerat juridiskt och ekonomiskt problem" att genomföra de åtgärder som i och för sig är nödvändiga.

Det är förmodligen i sak riktigt att det behövs kvalificerade jurister och ekonomer att skriva lagtexten till den här propositionen. Men det kan inte vara svårare än att regeringen skall kunna klara detta. Det är ju ändå så, att regeringen borde ha tillgång till både jurister och ekonomer som klarar komplicerade juridiska och ekonomiska frågor. Annars vore det närmast bedrövligt.

Kravet från reservanterna att regeringen snabbt låter ta fram det ytterligare underlag som kan behövas, så att ett lagförslag kan presenteras i den sysselsättningspolitiska propositionen i höst är ett rimligt krav med tanke på att de borgerliga partierna har använt flera år innan man har kommit till insikt att den lagstiftning som vi föreslår är nödvändig.

Utskottsmajoriteten kryper bakom några formuleringar om att frågan är aktualiserad i regeringskansliet. Desto viktigare är det då att regeringen nu talar ur skägget.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Innan jag slutar det här inlägget måste jag kommentera något av det som sagts under debatten.

När man läste betänkandet blev man på det klara med att det var ett dokument från dem som representerar majoriteten. Men då man lyssnade på Alf Wennerfors verkade detta inte vara fallet. Det var ingen hejd på herr Wennerfors kritik av det socialdemokratiska förslaget. Han sade t. o. m. att det skulle leda till ett socialistiskt Sverige. Ju längre jag lyssnade på herr Wennerfors, desto mer blev jag på det klara med att herr Wennerfors inte har läst betänkandet. I betänkandet står det: "Utskottet vill inte bestrida att det finns ett behov av att i varje fall vid mera omfattande sysselsättningskriser av lokal eller mera allmän natur genom ökat rådrum ge samhällets organ bättre möjligheter att påverka utvecklingen. Ifur detta skall gå till är – som utskottet påpekat vid behandlingen av liknande motionsyrkanden som det förevarande – ett komplicerat juridiskt och ekonomiskt problem."

Man säger alltså att det är ett komplicerat problem men att det är nödvändigt för samhället att gå in när det uppstår problem på arbetsmarknaden.

Jag vill fortsätta citera ur betänkande nr 21, längst ned på s. 20. Där står bl. a. följande: "Av det anförda framgår att frågan om samhällets möjligheter att påverka utvecklingen i samband med företagsnedläggningar och andra inskränkningar är aktualiserade i regeringens kansli. Utskottet utgår från att frågan prövas, t. ex. i samband med beredningen av den sysselsättningspolitiska propositionen." Jag gjorde den reflexionen, att om herr Wennerfors skulle ha varit konsekvent, skulle han faktiskt ha replikerat på Arne Franssons inlägg i denna fråga. Arne Fransson citerade ju också ur det betänkande som borgarna då tydligen var överens om. Det gör i och för sig ett något underligt intryck att man kan skriva under ett betänkande och samtidigt gå upp och vara helt motståndare till det som står i betänkandet i fråga.

ALF WENNERFORS (m) replik:

Herr talman! Lars Ulander kritiserade mig för att inte ha läst betänkandet. På samma sätt skulle jag kunna kritisera Lars Ulander för att han inte har lyssnat på mitt anförande, men det skall jag inte göra.

I stället skall jag upprepa, Lars Ulander, att jag instämde i vad som står i betänkandet, nämligen att det finns ett behov för samhället att få den här informationen. Så räknade jag upp fem informationskanaler. Dem skall jag inte upprepa nu. Det är alltså helt klart att det finns behov av att samhället kan följa sysselsättningsförändringarna i ett företag. Det kan också gälla att lägga ned ett företag eller delar av ett företag. Men det som finns i dag tycker jag är tillräckligt.

Nu skall jag också berätta för Lars Ulander att jag har läst motionen. Där ges det i åtta punkter exempel på vad som skall vara riktlinjer för den lagstiftning som ni har tänkt er. Går man igenom punkterna och ser på var och en av dem, finner man, Lars Ulander, att man kan bli tillfredsställd med de instrument som redan finns med undantag för en enda sak, nämligen detta

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

att det enligt Lars Ulander och hans kolleger är regeringen som skall förhandla med företagen. Enligt min mening är det inte alls nödvändigt att lagstifta om detta. I de fall där det är så pass allvarligt finns det alltid möjligheter för regeringen att gå in. Ni har ju själva i motionen pekat på att det har förekommit tillfällen då regeringen har förhandlat eller diskuterat med krisföretaget.

Nej, Lars Ulander, det här luktar som sagt planhushållning. Ni vill ha både etableringskontroll och nedläggningskontroll. Det är planhushållning och socialism, och det säger i varje fall jag nej till. Då frågar Lars Ulander: Ja, men kan han då ställa sig bakom utskottsmajoritetens skrivning, där det ju står att det skall bli en prövning i regeringens kansli? Men detta har jag inte någonting emot, framför allt då jag vet att sysselsättningsutredningen faktiskt har behandlat frågan och pekat på de praktiska svårigheterna. Så jag är positiv till den prövning som eventuellt kommer att göras i regeringens kansli.

LARS ULANDER (s) replik:

Herr talman! Det var i och för sig en intressant upplysning som herr Wennerfors ger, när han säger att det som står i betänkandet inte spelar någon som helst roll. Detta att utskottet utgår från att frågan skall prövas, t. ex. i samband med beredning av den sysselsättningspolitiska propositionen, betyder inte ett skvatt, enligt vad herr Wennerfors säger. Det skulle vara rätt intressant att höra om någon annan borgerlig ledamot av utskottet har samma uppfattning. I så fall är det ett mycket märkligt dokument som har lagts på riksdagens bord.

Sedan detta att det luktar socialism. Men snälla herr Wennerfors, det är klart att man kan överdriva, men så lätt genomför man inte socialism. Tro mig. Jag är en ivrig anhängare av den demokratiska socialismen. Jag vet att så här enkelt går det inte till.

ALF WENNERFORS (m) replik:

Herr talman! Får jag till att börja med påminna Lars Ulander – så att han har tid att fundera på repliken under tiden jag pratar – om att jag i mitt första inlägg i dag frågade honom och hans kolleger, företrädare för reservationen, vilka exempel man kan ge på företag där det inte har fungerat så bra. Det måste ändå finnas en mängd exempel på företag som har hamnat i kris och där överläggningarna mellan samhällets organ och företagen inte har fungerat tillfredsställande – och alltså socialdemokraterna därför har kommit fram till att det inte räcker med det informationssystem som finns utan att man också måste ha överläggningar mellan regeringen och det aktuella krisföretaget.

Jag skall be att få ett besked om vilka företag det kan gälla.

När det sedan gäller frågan om min inställning och de formuleringar som finns i betänkandet om att regeringen ändå skall pröva frågan så vill jag upppepa, Lars Ulander, att jag har en annan grundsyn. Jag är minsann inte socialist. Det är ett socialistiskt förslag som ni lägger fram. Jag vill inte ha

etableringskontroll eller nedläggningskontroll som ni föreslår. Det är min grundsyn – men det hindrar inte att frågan ändå kan prövas i regeringens kansli. Så generös bör man kunna vara.

Nr 111

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

LARS ULANDER (s) replik:

Herr talman! Alf Wennerfors gör det inte speciellt lätt för sig. Han börjar ställa frågor till mig om vilka företag som är berörda. Jag ber att få upprepa ytterligare en gång vad som står i det betänkande som har inte minst herr Wennerfors namn bakom sig, nämligen:

”Utskottet vill inte bestrida att det finns ett behov av att i varje fall vid mera omfattande sysselsättningskriser av lokal eller mera allmän natur genom ökat rådrum ge samhällets organ bättre möjligheter att påverka utvecklingen.”

Tar herr Wennerfors tillbaka detta, eller vad är det fråga om?

Tredje vice talmannen anmälde att Alf Wennerfors anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Vårt land befinner sig i en ekonomisk situation som utan överdrift kan betecknas som ytterligt ansträngd. Det är vi alla medvetna om. Vi kämpar med underskott såväl i budgeten som i vår bytesbalans. Vi talar dagligen om behovet av största möjliga återhållsamhet och om kravet att varenda krona som används för offentliga ändamål måste sättas in på områden som har högsta prioritet.

Allt som kan sparas och undvaras är ett viktigt bidrag till våra ansträngningar att klara ut det utomordentligt besvärliga statsfinansiella läget. Det är mot den bakgrunden som också dagens AU-betänkande angående arbetsmarknadspolitiken behandlas. Det är bra att allt fler ledamöter av den här kammaren, och också ledande företrädare för de fyra demokratiska partierna, i olika sammanhang talar om vikten av återhållsamhet och förståelse för de begränsade resurser som dagens ekonomiska förutsättningar ger. Det vore då också bra om detta tal till fullo slog ut i praktisk handling som underlättar för oss att så fort som möjligt nå målsättningen att återställa den samhällsekonomiska balansen. Ty detta, herr talman, är grundförutsättningen för att vi över huvud taget skall ha möjlighet att upprätthålla sysselsättningen i vårt land på lång sikt. Därför måste de resurser som riksdagen anvisar till den nu diskuterade verksamheten också mycket hårt prioriteras och stora krav ställas på deras användning.

Vad gäller arbetsmarknadsverkets behandling i årets budgetförslag kan man konstatera att det för ovanlighetens skull föreslås en mycket begränsad tillförsel av personal. Det här skall inte ses som någon oförståelse för vikten av bästa möjliga arbetsmarknadspolitik. Men man skall se det mot bakgrunden av att vi under 1970-talet haft en mycket snabb tillväxt av verkets resurser, såväl de ekonomiska som de personella.

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Arbetsmarknads-
politiken*

Det måste emellertid vara lika självklart att efter denna snabba expansionsperiod för AMS ställa frågan om vi verkligen i alla stycken fått ut maximal effekt av de satsade resurserna. Det finns tecken som tyder på att denna fråga har fog för sig. De många olika översyner som nu arbetar med att se på hur AMS egentligen fungerar visar att flera olika instanser har samma uppfattning som vi moderater och anser att det är värt att analysera om det inte vore möjligt att inom nuvarande resursramar öka verkets effektivitet. Det är inte alltid så att vi får en bättre AMS-organisation och bättre effektivitet genom att tillföra mer personal. Vi måste också se på, och ställa krav på, hur dessa resurser utnyttjas. Det är därför för oss moderater nödvändigt att avvakta vad de olika översyner som pågår kan komma fram till och därefter utifrån detta verka för att det av riksdagen tidigare uttalade önskemålet om en parlamentarisk översyn av AMS snabbt förverkligas.

Införandet av obligatorisk platsanmälan har på många sätt ökat resurskravet inom AMS. Nästan samtliga län är i dag inne i systemet. Vilka erfarenheter har man då av detta, vilka utvärderingar har skett och vilket är resultatet? I arbetsmarknadsutskottets betänkande 1977/78:21 hänvisas till arbetsmarknadsministerns utfästelse att särskilda medel skulle ställas till förfogande för att man med största möjliga uppmärksamhet skulle kunna följa utfallet av obligatoriet. Det föranleder mig att fråga arbetsmarknadsministern när riksdagen kommer att få del av resultatet av denna uppföljning.

Det vore värdefullt att ha tillgång till resultatet innan systemet är till 100 % genomfört, och det brådskar då, eftersom det i dag – såvitt jag vet – endast är sex län som står utanför. Vikten av att arbetsmarknadsmyndigheterna ägnar sig åt en effektiv platsförmedlingsverksamhet är obestridd. Det är möjligt att obligatoriet är ett värdefullt bidrag för att uppnå denna målsättning, men det skall inte ses som självklart. En effektiv platsförmedling förutsätter, herr talman, inte bara att man har tillräckligt med personal inom AMS utan också att tillräckligt många av de anställda ägnar sig åt förmedling och att detta utförs på effektivaste möjliga sätt. Mina erfarenheter är att det finns mycket att göra på detta område – det är inte enbart en fråga om att slentrianmässigt tillföra mer personal för att visa vilken ambitionsnivå vi politiker har.

ADB, datautveckling och användning av datateknik kommer självfallet att få stor betydelse för effektivisering och förbättrad service inom platsförmedlingsverksamheten. Men erfarenheten visar att det gäller att gå varsamt fram. En ökad användning av data inom AMS kommer i framtiden att innebära ett bättre resursutnyttjande, och det vore intressant att få höra vilka vinster, räknat i mätbara resursmått, som man inom departementet ser som möjliga genom en fortskridande datorisering inom arbetsmarknadsverket. Dessa resurstillskott måste självfallet vara en del i bedömningen av den framtida resurstilldelningen till AMS. Datorisering i sig får inte bli ett självändamål utan måste motiveras av mätbara målsättningar.

Det finns alltså, herr talman, många skäl att för den närmaste tiden – under de närmaste åren – vara ytterligt uppmärksam på utvecklingen inom arbetsmarknadsverket, och jag är säker på att vi får många tillfällen att

återkomma till denna fråga i samband med att resultaten av olika översyner och analyser av verket blir tillgängliga. Jag är, vad gäller framtiden för arbetsmarknadsverket, övertygad om att man inom verk och departement måste ägna mycket stora ansträngningar åt att genom resursprioriteringar och omfattande organisationsutvecklingsinsatser åstadkomma ökad rörlighet och anpassningsförmåga i verkets organisatoriska resurser.

Vad gäller propositionens behandling och utskottets behandling av arbetslöshetsersättningen och det kontanta arbetsmarknadsstödet kan man konstatera att regeringen försöker prioritera även här. Det är viktigt att inte föregripa en löneutveckling, som vi i dag vet ytterst litet om, genom höjningar av nämnda ersättning. Det är bättre att avvakta. Höjda ersättningar skulle dessutom slå igenom på utbildningsbidragen och ytterligare öka kostnaderna. Socialdemokraterna föreslår här att de kostnader utöver propositionen som deras förslag resulterar i skall finansieras med höjda arbetsgivaravgifter. Men höjda avgifter för företagen är ingen bra medicin för patienten Sverige eller för patienten Sveriges näringsliv eller för patienten arbetsmarknadsproblem och arbetslöshet i det här landet. Det är förvånansvärt att man inte på socialdemokratiskt håll ännu har uppmärksammat detta. Tidigare ohejdat bruk av denna medicin har, som alla borde veta – och inte minst vi i denna kammare – försämrat "patientens" tillstånd.

Sune Johansson gjorde i sitt första anförande ett stort nummer av den påstådda bristande viljan och förståelsen från de borgerliga partiernas sida, kanske i första hand från moderata samlingspartiets sida. Medkänsla, förståelse och förmåga att identifiera sig med de problem som människor i vårt land har är viktiga. Men, Sune Johansson, det statsfinansiella läget är det som är avgörande för våra möjligheter att prioritera de högst ställda målen, och vi har högt ställda mål för arbetsmarknadspolitiken och för politiken även inom andra områden i vårt land.

Om det nu är så, Sune Johansson, att just stödet till de arbetslösa är det område som socialdemokraterna prioriterar högst, ter det sig – från min utgångspunkt – litet konstigt. Jag – liksom också kammarens ledamöter – har vetskap om att det finns en mängd andra prioriteringar som socialdemokratin har gjort, vilka, om de förverkligades, skulle ge utslag i ett ytterligare ökat budgetunderskott och i ytterligare ökade kostnader för statskassan.

Tonen i Sune Johanssons inlägg var kärv och budskapet var förenklat. Det var ett budskap som vi moderater är vana vid att möta från socialdemokraterna. Men man kan inte genom ökade utgifter minska statens resurser att göra långsiktiga insatser och stärka näringslivets konkurrenskraft och samtidigt, utan att öka budgetunderskottet och försvåra det ekonomiska läget, satsa på en mängd områden, till en kostnad av hundratals miljoner eller kanske miljarder, som de socialdemokratiska förslagen skulle resultera i. Man kan inte både äta bakelsen och ha den kvar. Sune Johansson.

Beskrivningen av majoritetens politik ligger, såsom jag uppfattade Sune Johanssons inlägg, långt från verkligheten – den verklighet som Sune Johansson och hans partikamrater så väl beskrev i folkomröstningskampan-

jen för linje 2. Jag måste säga att det för mig som moderat politiker kändes väldigt skönt att höra de ord som uttalades av socialdemokraterna under folkomröstningskampanjen. Då talade man om realiteterna, om verkligheten, om företagens svårigheter, om de problem som ökade kostnader för företagen skulle medföra för sysselsättning, tillväxt och utveckling i vårt land. Men det är alldeles tydligt att vi inte hann mer än räkna rösterna förrän man på socialdemokratiskt håll snabbt återgick till den förenklade argumentationen, till det dubbla budskapet.

Jag tror att det för vårt lands utveckling – för våra möjligheter att under 1980-talet uppnå ekonomisk balans, för våra möjligheter att klara de problem och svårigheter som många människor kommer att utsättas för på grund av strukturomvandling och av andra skäl – vore bra om vi kunde hålla kvar den här tonen och förståelsen för vilka faktorer det är som i verkligheten påverkar de resurser som ledamöterna av den här kammaren och regeringen har att förfoga över. Jag hoppas, Sune Johansson, att det för framtiden kommer att finnas ett större utrymme och därmed större möjligheter att prioritera fler områden, dvs. att vi kommer att få en sådan utveckling att vi har erforderliga resurser.

Herr talman! Jag skall slutligen kommentera några av de motioner som behandlas i betänkandet och som har moderata upphovsmän.

Motionerna 321 och 441 kan i huvudsak sägas ha blivit tillgodosedda genom utskottets skrivning.

Vad beträffar motion 744 av Knut Wachtmeister m. fl. och motion 990 kan jag peka på att nuvarande regler för arbetslöshetsunderstöd inte ger utrymme för något missbruk. Men det är möjligt att man genom en ökad effektivisering av arbetsförmedlingen ytterligare kan minska riskerna för missbruk.

Motion 982 av Erik Hovhammar m. fl. tar bl. a. upp yrkanden som rör finansieringsformerna för bidrag till anställning av arbetshandikappad. Denna fråga är under utredning, och utskottet anser att resultatet av utredningen bör avvaktas.

Vad beträffar motion 1804 bör de frågor som där tas upp behandlas i samband med ALF-utredningen.

I samband med behandlingen av motion 1816 har vi hänvisat till de principer för sysselsättningsstöd som riksdagen vid många tidigare tillfällen har anslutit sig till.

Motion 1845 angående datautbyggnaden inom AMS har i sin helhet tillstyrkts av utskottet. Jag hänvisar till vad utskottet uttalar. Utskottet pekar på att det är av vikt att stor försiktighet iakttas och att inga beslut fattas som binder upp den framtida utvecklingen vad gäller administrativ databehandling inom arbetsmarknadsverket.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till vad arbetsmarknadsutskottet hemställer i sitt betänkande nr 21.

SUNE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Bengt Wittbom tog i sitt anförande upp en del av de synpunkter på A-kasseersättningen som jag framförde i mitt anförande. Nu är väl Bengt Wittbom delvis ursäktad, eftersom han kom hit efter det att den stora festen var avslutad här i kammaren, då utdelningen till kapital och annat var över och då det inte återstod någonting för de delar av samhället som vi anser det vara väsentligt att i första hand tillgodose inom ramen för den samhällsekonomi som vi i dag lever med.

Jag refererade i mitt tidigare anförande de moderatmotioner där man talar om den frikostiga arbetslöshetsförsäkringen. Jag kan inte annat än reagera mot det synsätt som kommer till uttryck i de här motionerna. Det visar hur främmande man är för den situation som de arbetslösa befinner sig i och hur man ser på den ekonomiska ersättning som dessa människor i dag får.

När vi i den nyligen avslutade kampanjen för folkomröstningen om energin gick ut och sade att vi behöver ha en industriell tillväxt i det här samhället, gjorde vi det aldrig med den utgångspunkten att vi ställer upp på den typ av fördelningspolitik som moderaterna står för. Vi anser i stället att det skall vara en rättvis fördelning av samhällets resurser och att i första hand de sämst ställda människorna i samhället skall få sina krav tillgodosedda.

Jag har varit med i det politiska livet ganska länge, och jag har också sysslat med arbetslöshetsersättning ganska länge. Jag tycker att det egentligen är erbarmligt att man i ett samhälle som vårt skall kasta sig över en av de mest utsatta grupperna i samhället när man vill föra en stram samhällsekonomisk politik.

Det är inte meningen att just de arbetslösa skall få känna av vådorna av en sådan felaktigt förd borgerlig ekonomisk politik som vi har fått uppleva under de senaste åren. Vi trodde att det i stället skulle finnas respons hos något av regeringspartierna för tanken att denna grupp av människor är den som i första hand behöver ha samhällets stöd. Det är också därför som vi har väckt vår motion om dessa frågor.

Vi står nu inför en lönerörelse, men vi kan redan konstatera att den ersättning till de arbetslösa vilken regeringen och utskottsmajoriteten föreslår inte räcker till för att upprätthålla den kompensationsnivå för de arbetslösa som dessa fick under den socialdemokratiska regeringen, enligt de principer som vi då skapade för arbetslöshetsersättningen. Det reagerar vi våldsamt mot från socialdemokratiskt håll.

BENGT WITTBOM (m) replik:

Herr talman! Det är, Sune Johansson, egentligen en lätt uppgift att försöka komma till rätta med svårigheterna i dagens situation, om man får utgå från de möjligheter som fanns under åren av stark tillväxt i vårt land. Det är en betydligt svårare uppgift att i ett hårt ekonomiskt klimat försöka att så rättvist som möjligt fördela de bördor som vi alla måste bära för att gemensamt klara vårt lands ekonomiska bekymmer.

Talet om frikostiga arbetslöshetsförsäkringar får väl tas för vad det är värt. Jag vill bara konstatera att samhället under tider av hög tillväxt och goda

resurser har möjlighet att i mycket större utsträckning vara frikostigt gentemot grupper som har det svårt. Jag tycker, Sune Johansson, att vi inte skall hänge oss åt en debatteknik, där vi talar om att den ena eller den andra parten vill kasta sig över människor som har det svårt i samhället. Det är helt enkelt så att det i en ekonomiskt hård och kärv tid är svårt att prioritera.

De uppgifter om frysning av ersättningarna som man fört fram från denna talarstol stämmer inte med verkligheten. Det står ju i propositionen klart angivet att regeringen tänker återkomma till denna fråga när den ser anledning till det. Det innebär, Sune Johansson, att detta område har behandlats med väsentligt större generositet och har prioriterats hårdare än många andra områden, där man har fått vidkännas rejäla inskränkningar i årets budgetbehandling.

I ett besvärligt ekonomiskt läge anstår det dessutom oss inom alla partier att ta ansvar för den ekonomiska utvecklingen och också för besvärliga åtgärder. Den möjligheten till gemensamt ansvar förbättras ju inte genom att man förenklar debatten så pass mycket som jag tycker att Sune Johansson gör.

Det är slutligen också så, Sune Johansson, att vi i vårt land länge har levt med en socialdemokratisk politik som innefattat höga arbetsgivaravgifter och som karakteriserats av Hagafilosofi och många liknande företeelser. Vad vi i dag håller på med är att försöka komma till rätta med effekterna av detta, och jag tycker att det vore bra, om vi kunde försöka göra det i den anda som jag tyckte mig skymta bland socialdemokraterna i linje 2 under folkomröstningskampanjen.

SUNE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Moderaternas och de övriga borgerligas sätt att se på arbetsgivaravgifter är verkligen mycket snett. Arbetsgivaravgifterna har genomförts i nära samförstånd med de fackliga organisationerna och har finansierats genom att dessa har förklarat sig beredda att avstå från en del av det produktionsöverskott eller den produktionsvinst som de anställda varit med om att åstadkomma i företagen. Samhället har alltså haft möjlighet att på denna väg styra en del av vinsterna i företagen över till viktiga sociala områden, och ett av dessa har varit arbetslöshetsersättningen.

Vi har det synsättet att en arbetslös inte skall, beroende på att han har en dålig ekonomisk ersättning, behöva tvingas att ta skeden i vacker hand. Han skall i stället ha möjlighet att få del av något av de positiva värden som man på moderat håll ibland så fagert talar om. Han skall åtnjuta någon form av valfrihet, en möjlighet att skaffa sig ett arbete och en möjlighet att ställa upp för ett jobb utan att alltid ha den karga ekonomins knutpiska hängande över sig. Den typ av ekonomisk politik som ni har infört i det här landet, sedan vi fick en borgerlig regering, har inte gynnat de ekonomiskt svaga grupperna. De går mot en framtid som för deras del kommer att innebära att de får rätta sig till underkastelse. Jag tycker att ni från moderat håll borde inse att det rimmar dåligt med de frihetsideal som ni i så många andra sammanhang talar för.

Jag återupprepar vårt resonemang om behovet av en industriell tillväxt i det här samhället. Jag återupprepar också att vi inte verkar för en industriell tillväxt för att den på det sätt som den har gjort under de senaste åren skall komma de väl gynnade och ekonomiskt starkare grupperna till del. Vårt synsätt är att de frukter som vi får ut av en industriell tillväxt i första hand skall komma de människor till del som har det svårast i samhället. Hade man insett det från moderat och övrigt borgerligt håll hade man också gått med på våra förslag om en förstärkning av arbetslöshetsersättningen.

BENGT WITTBOM (m) replik:

Herr talman! Det finns naturligtvis. Sune Johansson, mängder av synpunkter och förslag, mängder av reformer och mängder av åtgärder som vi alla skulle vilja vidta för att göra det bättre för människorna i det här landet. Men det viktigaste är ändå vårt ansvar för människornas långsiktiga trygghet, vårt ansvar för möjligheterna att upprätthålla sysselsättningen och öka den, vårt ansvar för att höja investeringarna, vårt ansvar för att höja den industriella aktiviteten och tillväxten i landet. Att ta detta ansvar är den viktigaste uppgiften för oss politiker. För oss moderater är den uppgiften en väsentlig del när det gäller att garantera människorna en trygg framtid.

När det gäller fördelningen av tillväxten, Sune Johansson, har jag – bortsett från den traditionella debattekniken och de argument som kommer med där – svårt att förstå hur man kan påstå att det i det här landet sedan 1976 har bedrivits en politik som innebär att huvuddelen av tillväxten har kommit de rika till del. Det är ju så, Sune Johansson, att standardökningar och förbättringar för de många människorna också kostar mest pengar och tar de djupaste tagen i statskassan. Det är därför de förbättringarna är svårast att uppnå. Det är därför vi moderater förordar en insiktsfull och för framtiden positiv ekonomisk politik. Det är också därför som vi moderater är beredda att ta ansvaret för kärva åtgärder som måste vidtas i dag.

Sune Johansson tecknar en bild där de svaga grupperna i samhället, däribland de arbetslösa, skulle gå en mycket hård tid till mötes. Jag tycker att också det är en överdrift. Vi är väl medvetna om att vi har en på många sätt gemensam syn på vårt ansvar för att trygga de utsatta gruppernas situation i samhället. Lyckas vi att genomföra en ekonomisk politik som ger oss tillbaka ekonomisk stabilitet under 1980-talet blir naturligtvis våra förutsättningar att klara dessa uppgifter större.

Men, Sune Johansson, det är också så – och jag vill ta tillfället i akt att säga det från denna talarstol – att under en tid av kärvt ekonomiskt klimat och kärva åtgärder är det min och moderata samlingspartiets uppfattning att vi måste på bästa möjliga sätt genom en hård resursprioritering se till att de mest utsatta grupperna inte drabbas av för hårda törnar. Jag hoppas, Sune Johansson, att vi fortsättningsvis när vi diskuterar de här frågorna har möjligheter att föra debatten litet grand i enlighet med vad jag sade i mitt tidigare anförande.

På förslag av tredje vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas kl. 19.30.

§ 16 Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1979/80:121 om ändring i lagen (1974:515) om ersättning vid frihetsinskränkning

1979/80:136 om vissa professurer vid karolinska institutet

1979/80:141 om ändring i stämpelskattelagen (1964:308)

§ 17 Anmäldes och bordlades

Motion

1979/80:1954 av *Hilding Johansson m. fl.*

med anledning av proposition 1979/80:105 om ny instansordning i kommunalbesvärsmål

§ 18 Anmälan av interpellation

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 27 mars

1979/80:169 av *Kjell-Olof Feldt* (s) till ekonomiministern om åtgärder för att minska utlandsupplåningen:

Sveriges utlandsställning har under de senaste månaderna utvecklats mycket ogynnsamt. Från årets början till den 21 mars har utflödet av valuta (enligt riksbankens definition) varit 4,4 miljarder, dvs. drygt 350 miljoner i veckan. Det stora utflödet har tvingat fram en uppgång av statens utlandsskuld med 3,9 miljarder, samtidigt som valutareserven minskat med drygt 500 miljoner.

Det torde vara ofrånkomligt att en statlig utlandsupplåning i denna storlek medför allvarliga problem. Behovet av att i snabb takt placera nya lån har redan klart överstigit riksgäldskontorets möjligheter att erhålla långfristiga lån till rimlig ränta. I stället har en snabbt ökande andel av upplåningen fått ske kortfristigt till mycket höga räntesatser. Av statens totala utlandsskuld i nuläget på 24 miljarder består 8,5 miljarder av korta banklån. Räntan på sådan upplåning är f. n. 19 % på den amerikanska marknaden.

Samtidigt finns en tendens till försämrade villkor även för mera långfristiga lån. Det senaste av riksgäldskontoret utbudna statslånet har således en löptid av endast tre år och den förhållandevis höga räntan 15 %.

I budgetpropositionens finansplan angav regeringen att man avsåg att låta staten ta upp utlandslån med 10–15 miljarder under 1980. I samband med finansplanens behandling uppgav riksbankschefen att riksbankens politik skulle inriktas på att begränsa statens utlandsupplåning till 12 miljarder.

Eftersom underskottet i bytesbalansen förutsågs bli minst 17 miljarder, förutsatte denna målsättning att en privat upplåning utomlands i storleksordningen 5 miljarder kom till stånd. Denna inriktning av upplånings- och kreditpolitiken fastställdes av riksdagen enligt finansutskottets förslag.

Det framstår nu klart att såväl valutautflödet som den statliga utlandsupplåningen hittills i år väsentligt överstigit vad som kan antas vara förenligt med de av riksdagen angivna målen. Någon privat utlandsupplåning har uppenbarligen inte kommit till stånd. Oroande är också att valutareserven fortsätter att sjunka och nu endast uppgår till drygt 14,5 miljarder. Ändras inte förutsättningarna måste riksgäldskontoret finna utrymme för en fortsatt statlig upplåning utomlands med nära 2 miljarder kronor per månad. Det kan inte bedömas som möjligt att genomföra denna upplåning annat än i former som för landet och skattebetalarna leder till starkt ökade upplåningskostnader och ökat risktagande.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor till ekonomiminister Gösta Bohman.

1. Anser statsrådet att hittills tillämpade metoder att finansiera bytesbalansens underskott är tillfredsställande?
2. Anser statsrådet att en valutareserv på mindre än 15 miljarder är betryggande vid ett löpande betalningsunderskott som närmar sig 20 miljarder?
3. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att hålla statens utlandsupplåning inom den ram som angetts av riksdagen och för att ge denna upplåning ur svensk synpunkt tillfredsställande villkor?

§ 19 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 27 mars

1979/80:402 av *John Andersson* (vpk) till statsrådet *Elisabet Holm* om rekryteringen av läkare i vissa landsting:

I Västerbotten råder stora problem när det gäller att få läkartjänster besatta vid läkarstationerna. Vissa läkarstationer i inlandet är under långa perioder utan läkare. Detta förhållande råder trots att landstinget och kommunerna gör stora ansträngningar. Bl. a. byggs läkarvillor, som uthyres med starkt subventionerade hyror. Även andra förmåner ställs till förfogande, men trots dessa åtgärder är situationen mycket svår. Förhållandena är likartade inom flera län.

Med detta som bakgrund vill jag fråga statsrådet:

Är statsrådet beredd att vidta några åtgärder för att underlätta rekrytering av läkare i vissa landsting?

Nr III

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Meddelande om
frågor*

Nr 111

Torsdagen den
27 mars 1980

---

*Meddelande om
frågor*

1979/80:403 av *Svante Lundkvist* (s) till jordbruksministern om åtgärder mot visst industriutsläpp av freongas:

Enligt uppgift i massmedia kommer Volvo vid sin fabrik i Umeå att släppa ut stora mängder freongas. Freon är ett av de ämnen som hotar det skyddande ozonskiktet i atmosfären.

Med hänvisning till uppgiften vill jag fråga jordbruksministern:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta med anledning av detta?

1979/80:404 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till statsministern om resultatet av folkomröstningen om kärnkraft:

Med anledning av den utformning, med två linjer på ja-sidan, som folkomröstningen om kärnkraft fick kan resultatet tolkas på olika sätt. Det torde för det första stå klart att den segrande sidan, linje 1 och 2, på intet sätt har något tolkningsföreträde. För det andra har de inför svenska folket på sin valsedel betonat att "högst" tolv reaktorer skall tas i bruk, vilket inte är detsamma som att tolv reaktorer absolut skall komma till användning. Ledande företrädare för linje 2 uttryckte dessutom *före* folkomröstningen att man inte skall ha fler reaktorer än nödvändigt och betonade ordet "högst" på valsedeln.

Jag vill därför fråga statsministern:

Anser statsministern att det är riktigt att svenska folket sagt absolut ja till tolv reaktorer?

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 17.51.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert